

TRANSCRIPT VAN STATENCOMMISSIE LWM VAN PROVINCIALE STATEN UTRECHT

15 oktober 2025

Aanwezigheid

Voorzitter: Jochem Beltman

Vanuit GS aanwezig: Mirjam Sterk, Has Bakker

Woordvoerders: Marianne de Widt (D66), Edgar Peer (VVD), Siewerd de Jong (ChristenUnie), Bertrick van den Dikkenberg (SGP), Jesseka Batteau (PvdD), Jantine Zagt-Lokhorst (BBB), Ernst Hart (GroenLinks), Micha Lubbers (PvdA), Noortje Flink (PvdA), Erwin Virginia (GroenLinks), Mieke Hoek (50PLUS), Juliëtte van Gilse (VVD), Melle Berg (VVD), Arjen Draisma (CDA), Reindert Daniels (PVV), Gijs van Dieren (UtrechtNu!), Rein Berends (SGP), Arne Schaddelee (ChristenUnie), Marjolein van Elteren (GroenLinks), Tim Schipper (SP), Philip Overkleef (D66), Amos de Jong (Volt)

Van ambtelijke zijde aanwezig: Frank Kools (Statenadviseur), Rick van Paridon (Commissiesecretaris)

1. Opening

De voorzitter: Beste mensen, het is 9.00 uur en we starten met de commissievergadering. Welkom iedereen hier aan de Statenzaal, Teams en livestream. We zijn hier bijeen voor de Statencommissie LWM. De afkorting staat voor landelijk gebied, water, bodem en milieu. Mijn naam is Jochen Beltman en ik mag vanavond, vandaag uw voorzitter zijn. We hebben een goedgevulde agenda en geen mogelijkheid tot uitlopen. En daarom doe ik voor iedereen een beroep om kort en bondig te zijn. We zullen ook kritisch kijken dat er geen technische vragen gesteld kunnen worden. En vandaag is het tijd voor het politieke gesprek.

Ik zal u regelmatig tijdens de vergadering informeren of wij nog op koers liggen en hoe we de vaart in het politieke gesprek houden. We gaan door tot 13.00 uur en daarna kunt u lunchen in de foyer. Op de conceptagenda staan vijf besprekstukken, waaronder één startgesprek. We werken opnieuw met spreektijden. Elke fractie krijgt 9 minuten spreektijd, GS 30 minuten. Interrupties en antwoorden zijn geen onderdeel van de spreektijd, maar dat betekent dat interrupties en hun antwoorden kort en bondig zijn. Dit geldt ook voor interrupties aan GS bij de beantwoording. Nieuwe vragen aan GS tijdens de beantwoording is niet toegestaan. Interruptie op interruptie is niet toegestaan in de eerste termijn. De tweede termijn is uiteraard het wel toegestaan voor het onderlinge debat. We hanteren maximaal drie interrupties per keer.

En per agendapunt hebben we één woordvoerder per fractie. Ik wil er wel even bij zeggen dat bij het agendapunt waar drie agendapunten bij elkaar zijn gevoegd, dat is het startgesprek Natuur, daar kunnen eventueel een andere woordvoerder ook gebruikmaken van de tijd.

Voordat we beginnen aan de vergadering wil ik u graag, zoals ook bij eerdere vergaderingen, een omdenker meegeven. Dit is een oneliner of een spreuk die op een andere manier naar de zaken des levens kijkt en hopelijk kan deze omdenker u inspireren tijdens maar ook na deze vergadering. De omdenker van vandaag is van Sara en zij woont in Amersfoort en luidt, je zou minstens 20 minuten per dag in de natuur moeten doorbrengen, tenzij je het heel druk hebt, dan minstens een uur. Mocht u in deze zaal of thuis ook een inspirerende omdenker hebben, stuur het dan naar mij of naar de griffie. En wellicht lees ik deze u voor de volgende keer voor.

2. Vaststellen agenda

Dan, om geen tijd te verliezen, gaan we naar de agenda. Ook met het oog op het verloop van deze vergadering, heb ik in de voorzittersmail alvast uitgekeken naar de volgende commissie die op 26 november aanstaande en de stukken die daarvoor worden verwacht. Omdat daarin sindsdien toch wat is veranderd, geef ik graag gedeputeerde Sterk het woord. Aan u het woord.

Mirjam Sterk: Voorzitter, dank u wel. Zoals u op de langetermijnagenda heeft kunnen zien, was de bespreking van het ontwerp-UPLG in de volgende commissie voorzien. Maar jullie weten allemaal, het is een impactvol programma en we

willen een gedegen en weloverwogen besluit kunnen nemen en zorgvuldigheid gaat daarbij wat ons betreft voor snelheid. En daarom willen we de bespreking van het UPLG naar de eerstvolgende commissie in januari verschuiven. Daarmee loopt het namelijk beter in pas ook met het traject van de Omgevingsvisie en -verordening, want de openstelling van de zienswijze valt dan tegelijk met de openstelling van de zienswijze voor de Omgevingsverordening. En daarmee kunnen mensen ook beter de samenhang tussen beide documenten meenemen, ook in het mogelijk indienen van de zienswijze. Dat was volgens mij mijn ...

Het laatste is nog, en dat doe ik ook mede namens mijn buurman, is dat het definitieve uitvoeringsprogramma KRW daarmee ook in januari wordt aangeboden, omdat ook dat daarin mee moet lopen. En ik kan me voorstellen dat u denkt, maar wat betekent dat allemaal precies voor de planning? En ik zeg u toe dat u deze week daarover nog even een memo ontvangt waar een en ander even goed op een rijtje wordt gezet.

De voorzitter: Ik zie in de zaal een vraag. Ik wil wel even melden dat we hier geen discussie voeren. Op het moment als er veel meer vragen zijn, dan kan wellicht mevrouw Sterk dat in een memorandum terugkoppelen. Ik wil even kort kijken of er één vraag is vanuit de ... Ik zie mevrouw Van Gilse en ik zie mevrouw Batteau. Mevrouw Van Gilse, aan u het woord.

Juliëtte van Gilse: Dank. Fijn dat we een planning krijgen. Ik wil wel heel even zeker weten of ik het goed heb gehoord. Krijgen we dan wel of niet zoals gepland rond één november het concept, of wordt dat helemaal uitgesteld tot dan januari of eind december?

De voorzitter: Mevrouw Sterk.

Mirjam Sterk: Het wordt een commissievergadering opgeschoven. GS stelt het dus ook nog niet vast. Wij stellen het ergens eind november waarschijnlijk vast en dan zullen we het ook na vaststelling toesturen naar de Provinciale Statenvergadering. Het voordeel daarvan is dat u ook wat meer tijd heeft om het goed te lezen dan in de orde zoals we hem eerder had hadden bedacht, want daar was de tijd vrij kort.

De voorzitter: Mevrouw Batteau.

Jesseka Batteau: Dank u wel, voorzitter. Dank voor de toelichting en voor de uitleg waarom het een commissie misschien gaat ... Of eens een commissie gaat opschuiven. Dan rijst bij mij wel de vraag, er ontstaat dan ruimte bij de volgende commissievergadering voor mogelijk bespreking van het beleidsprogramma Natuur, waar we best wel veel discussie over hebben gehad, omdat we ... Er gezegd werd dat de planning dusdanig strak was, dat er geen ruimte was om dat wat uit te stellen, zodat we wat meer tijd hebben voor de voorbereiding en voor bijvoorbeeld een infosessie. Wellicht ontstaat daar nu wel ruimte voor. Dat is even de vraag of dat inderdaad zo is.

De voorzitter: Mevrouw Sterk.

Mirjam Sterk: Nee, voorzitter, want dat had niet met het UPLG te maken. Dat had te maken met de Omgevingsvisie. Wij stellen de Omgevingsvisie in ontwerp vast in december. Dat betekent dat die dan ook beschikbaar komt voor mensen die daar dus een zienswijze op kunnen indienen. En ik denk dat de Staten het graag wil dat wij daarvoor het kader wat daarin komt te staan omtrent natuur dan ook hier is besproken en dat de Staten dan ook heeft ingesteld met die kaders die daarin worden opgenomen. En dat kan dus niet meer als dat eind november is, want 26 november zou de commissievergadering zijn, dan lukt het niet meer omdat in het ontwerp UPLG, sorry, Omgevingsvisie mee te nemen die vastgesteld moet worden in GS.

Dus dit is echt het laatste moment om dat kader mee te geven. Als u dat later doet, kan het niet meer, ook niet in januari bijvoorbeeld. Ik hoor ook geluiden dat we dan misschien in januari een nadere kaderstelling nog zouden kunnen doen. Dat kan niet, want dan ligt het namelijk al buiten en moeten mensen zich ... Kunnen mensen zich daar al een mening over vormen en daar iets van vinden. En dan kan het niet zo zijn dat wij al Staten dan laten daar nog eens een keer de kaders in gaan aanpassen, want dat vraagt eigenlijk dan weer opnieuw om een duiding van de mensen buiten. Dus daarom is dit echt het laatste moment. Als u daar als Staten iets van wilt vinden van die kamers om ... Kaders om daar iets over te zeggen en dat dan ons mee te geven.

De voorzitter: Dank, mevrouw Sterk. Dan gaan we even terug naar de agenda van deze keer. U ziet de voorgestelde volgorde op het Stateninformatiesysteem en ik kijk even rond of er voorstellen zijn om deze agenda te wijzigen. Meneer Van den Dikkenberg.

Bertrick van den Dikkenberg: Voorzitter, op verzoek van de fractievoorzitter van Volt doe ik het voorstel om het startgesprek Beleidsprogramma Natuur achter op de agenda te zetten. Betekent dat het agendapunt 11 wordt. En alle voorgaande agendapunten één nummer eerder te schuiven.

De voorzitter: Dank voor uw ordevoorstel. Ik kijk even de zaal rond of de meerderheid van deze zaal het daarmee eens is. Elke fractie één hand graag om goedkeuring te geven aan het ordevoorstel van de heer Van der Dikkenberg. U heeft een vraag, mevrouw De Boer?

Wilma de Boer-Leijnsma: Ik heb ... Of ik heb het niet goed gehoord of niet goed geluisterd, maar waarom wilt u het naar het einde van de vergadering?

Bertrick van den Dikkenberg: In verband met de aanwezigheid van de heer De Jong.

De voorzitter: Goed. Volgens mij is alles nu ... Ik wil graag gaan stemmen, want volgens mij is alles bekend nu. Er is een ordevoorstel vanuit ... Mevrouw Van ... Maar meneer Van Dieren had eerst de hand op, dus ik wil eerst meneer Van Dieren dan eventjes het woord geven.

Gijs van Dieren: Ik probeerde alvast te stemmen, dus ik liep een beetje hard van stapel.

De voorzitter: Helemaal goed. Die ... Deze vergeten we dan even. Mevrouw Van Elteren.

Marjolein van Elteren: Ik probeerde nog niet te stemmen, voor alle duidelijkheid, maar ik heb wel een verhelderende vraag. Want we hebben net gehoord hoe belangrijk het is dat we dit onderwerp vandaag bespreken. Nu denk ik dat het qua agenda wel goed moet wil komen, maar ik wil eigenlijk wel graag de zekerheid hebben dat we daadwerkelijk aan dit onderwerp toekomen. Zouden we inderdaad misschien niet helemaal naar het einde, maar iets meer halverwege of zo? Is dat misschien een optie? Want dit moet sowieso ... Zodra die binnenkomt, dan kunnen we volgens mij beginnen. En dan ... Of het onderwerp waar we bezig mee waren gaan afronden en dan eraan beginnen.

De voorzitter: Ik kijk naar meneer Van den Dikkenberg.

Bertrick van den Dikkenberg: Volgens mij een joviale deal, voorzitter. Als die binnenloopt, kunnen we beginnen.

De voorzitter: Goed. Dan wil ik graag de commissie voorstellen het volgende. Wij zetten deze ... Agendapunt van natuur op agendapunt nummer 10. Dat is het een na laatste agendapunt. Dan hebben wij denk ik genoeg tijd om dit te bespreken en de verwachting is dat de heer De Jong dan aanwezig is. Ik wil dit ordevoorstel doen. Ik kijk even naar meneer Van den Dikkenberg of dat akkoord is. Dat is akkoord. Dan kijk ik de commissiezaal om. Ik zie knikkende gezichten. Ik zie verder geen bezwaar. Dan gaan wij de agenda veranderen van ... Wordt 8 ... Wordt 10 wordt 8. Nee, 8 wordt 10. Sorry. De rest gaat dan allemaal ... Goed.

Helemaal helder. Goed, bedankt. We zijn door de vaststelling van de agenda heen, tenzij er nog andere ordevoorstellen zijn. Dan hoor ik dat graag. Dat is het niet.

3. Mededelingen

De voorzitter: Dan komen we bij de mededelingen. En ik heb begrepen dat bij de gedeputeerden er verder geen mededeling is. Eén mededeling zie ik. Meneer Bakker, aan u het woord.

Has Bakker: Dank, voorzitter. Een mededeling van joviale aard, om in het genre te blijven van de heer Van den Dikkenberg. U heeft of krijgt dit mooie boek uitgereikt. En ik hoop dat een aantal het al op tafel heeft liggen. En anders gaat collega Arco Van Vugt dat uitreiken. Het is een cadeau van Vitens. Het gaat over het grondwatersysteem. Het is een Atlas van de grondwatersystemen op de Heuvelrug en wij hebben daar als partner in de blauwe agenda met plezier aan bijgedragen. En ik moet zeggen, het is echt een heel mooi boek geworden. Doe er uw voordeel mee. En hij is ook digitaal raad te plegen.

De voorzitter: Dank u wel. Meneer Hart, u heeft een mededeling. Aan u het woord.

Ernst Hart: Een mededeling als compliment. Dat is denk ik ook gepast. Afgelopen maandag is ... Zijn de waarderingsprijzen voor de Utrechtse Voedselhelden uitgereikt. Een mooi moment denk ik. Inmiddels al voor het derde jaar dacht ik. En daarbij krijgen initiatieven in onze samenleving die naar een duurzaam en gezond

voedselsysteem toewerken extra aandacht. En dat zijn heel veel initiatieven. Drie konden er maar winnen, maar van harte gefeliciteerd en bedankt voor de moeite.

De voorzitter: Dank voor het compliment, meneer Hart. Dan heb ik ook nog wel even een mededeling, en die is echt specifiek voor de BBB, er schijnt namelijk een aantal technische vragen niet te zijn beantwoord en deze ommissie ligt geheel bij ons. En daarom zou ik wat minder streng zijn voor het stellen van iets meer technische vragen indien gewenst bij de twee agendapunten waar u de technische vragen niet zijn beantwoord. Dat eventjes ter aanvulling.

4. Vaststellen verslag LWM

De voorzitter: Dan gaan wij naar agendapunt 4 en dat is het vaststellen van het verslag. Wij hebben geen opmerkingen bij het verslag ontvangen, dus ik ga ervan uit dat dat akkoord is.

5. Termijnagenda LWM

De voorzitter: Dan agendapunt 5, de termijnagenda LWM. We hebben tevoren geen opmerking of vragen ontvangen. Wel heeft u in de voorzittersmail kunnen lezen dat er gevraagd wordt of u belangstelling heeft voor een informatiesessie rondom water en bodem, dat met het oog op het KRW, maar vooral ook het ... Aan de aankomende start programma van bodem en water-programma. Ik vraag even of er belangstelling is in uw midden. En elke fractie even een handje omhoog. Dan weten we of er belangstelling is. Ik zie Partij voor de Dieren, GroenLinks, Partij van de Arbeid, D66. Eén, twee, drie, vier. Ik zie vier, vijf partijen op dit moment. Is nog geen meerderheid, dus er komt geen informatiesessie rondom water.

Edgar Peer: Voorzitter, ik heb digitaal mijn handje opgestoken.

De voorzitter: Dn heeft u ... Zes. Dan is het nog niet genoeg. Zeven. Wie biedt er meer? Dan gaan wij een informatiesessie voor bodem en water organiseren. Helemaal goed. Verder is er in de vorige commissie en in de laatste Statenvergadering de brede wens uitgesproken om verdieping te krijgen op het thema bodemdaling en veenweiden. Het voorstel is daarvoor een SPS-sessie water en bodem van begin volgend jaar te benutten. Deze sessie is nu nog niet inhoudelijk ingevuld. En ik zie graag als fracties dat geen goed idee vinden. Geen goed idee. Volgens mij, gaat het helemaal goed en dan gaan we ... Dat gaan wij dan regelen, dat die bodemdaling en veenweiden begin volgend jaar plaats gaat vinden. Dan komen wij ... Mevrouw Batteau, wat is uw vraag?

Jesseka Batteau: Ik had nog een opmerking die ik wilde maken naar aanleiding de termijn agenda, naar aanleiding van antwoorden op mijn technische vragen. Is dat mogelijk? Maar ik zie dat de gedeputeerde er niet is.

De voorzitter: Als de gedeputeerde niet is, dan wordt het lastig om daar antwoord op te geven te krijgen.

Jesseka Batteau: Maar ik wil het wel stellen, dus ... Want ik vind ... Ik heb hier echt wel moeite mee om dan met de termijnagenda akkoord te gaan. Ze komt er zo direct even op terug. Kunnen we dat dan zo ... Moet ik het nu vertellen of even wachten tot ze terug is?

De voorzitter: U kan ze nu stellen en dan komt ze er zo op terug.

Jesseka Batteau: Want wij hadden technische vragen gesteld over het ontbreken van een termijn waarop wij een terugkoppeling krijgen op de expertmeeting Dierenwelzijn. En dat was echt ons ook zich schriftelijk beloofd dat dat in het proces zat, dat er een voorstel zou gaan naar gedeputeerde en dat het vervolgens naar de Staten zou komen, als het gaat over de Utrechtse aanpak Dierenwelzijn. Dat staat al een tijdje uit en daar is een expertmeeting voor georganiseerd, wat ook weer driekwart jaar op zich heeft laten wachten. Ik heb toch de indruk dat er steeds vertraging optreedt. Dat lijkt ons niet wenselijk. Ik wil heel graag van de gedeputeerde horen, wanneer komt er een voorstel dat antwoord geeft of in ieder geval een kijk geeft naar de toekomst als het gaat om de aanpak Utrechtse ... Utrechtse aanpak Dierenwelzijn?

De voorzitter: Helder. Ik neem aan dat deze vragen worden doorgeleid naar mevrouw Sterk en dan komt zij op een latere tijd even terug voor de antwoorden daarvan, als ze er is.

6. Actuele vragen

De voorzitter: Dan komen we bij agendapunt 6, actuele vragen. We gaan door met agendapunt 6, Actuele vragen, momentje. Voor deze commissie zijn er geen actuele vragen gehonoreerd. Meneer Van den Dikkenberg heeft daar een vraag over. Aan u het woord.

Bertrick van den Dikkenberg: Nee, voorzitter, maar ik zat al een tijdje met mijn hand omhoog. Die had ik even laten zakken bij de termijnagenda en toen gingen we in een keer heel snel naar het volgende punt. Maar mag ik nog een vraag stellen over de termijnagenda?

De voorzitter: Op het moment als ik te snel ben voor u, dan mag u nog een vraag stellen.

Bertrick van den Dikkenberg: Gelukkig. Dank, voorzitter, voor deze dispensatie. In de termijnagenda staat het UPLG aangekondigd. We hebben net gehoord dat die uitgesteld wordt, maar ik zou graag het verzoek willen neerleggen om hem dusdanig in te plannen, de bespreking van want UPLG, dat we voldoende tijd hebben om dat integrale stuk ook goed te bespreken. En als die gewoon regulier op de agenda komt met 20 geagendeerde stukken erbij die ook allemaal belangrijk zijn, dan voorzie ik een ongeluk in de kwaliteit van de bespreking en het plannen daarvan.

Is het mogelijk om een soort van vorm te vinden in de BEC integraal-vorm van, we beginnen eerst met UPLG met 6 minuten spreektijd en we doen daarna LWM op een langere dag of iets dergelijks? Zodat we een blok maken voor het UPLG dat iedereen voldoende dat integrale stuk kan bespreken met voldoende spreektijd.

De voorzitter: Ik hoor net vanuit mijn rechterhand dat wij met een voorstel komen, want wij begrijpen ook heel goed dat het UPLG een onderwerp is wat niet binnen een uur geregeld gaat worden. Wij komen met een voorstel dat er genoeg, ruim de tijd is om dit te bespreken. Goed. Dan kunnen we verder. Ik kijk even rond voordat de andere mensen hun ... Handjes naar beneden hebben. Hartstikke goed. Dan ... Mevrouw Sterk is aanwezig. U heeft meegekregen dat wij een aantal technische vragen hebben gekregen bij de langetermijnagenda?

Mirjam Sterk: Excuus, ik had een dringend telefoontje over ... Als er technische zijn, dan zullen we daar ook op terugkomen schriftelijk. Maar ik kijk eventjes wat ...

De voorzitter: Ik denk dat het handig is om mevrouw Sterk even 2 minuten te geven.

Ter bespreking

SB Uitwerking Motie 24-130 (Duurzame agrarische vertegenwoordiging in de waterschappen)

De voorzitter: Laten we dan gewoon doorgaan met de agenda en naar het volgende agendapunt. Dan is waarschijnlijk mevrouw Sterk voldoende geïnformeerd om daar antwoord op te geven. Dan gaan we nu echt naar de besprekstukken voor vandaag. Aan de orde is besprekspunt, agendapunt 7 en dat is de Statenbrief Uitwerking motie 24-130 over Duurzame agrarische vertegenwoordiging in waterschappen.

Deze Statenbrief en motie gaan over de invulling van de zogeheten geborgen zetels, in het algemeen bestuur van de waterschappen en hoe het daarbij staat met de werving van duurzame boeren. Deze brief is geagendeerd door de Partij voor de Dieren, GroenLinks, Volt en de ChristenUnie. En ik geef eerst het woord aan Partij voor de Dieren. Mevrouw Batteau, aan u het woord.

Jesseka Batteau: Dank u wel, voorzitter. We hebben deze Statenbrief over duurzame agrarische vertegenwoordiging geagendeerd, omdat we van mening zijn dat de uitvoering van die motie nog wat aan concreetheid kan winnen. We waarderen de gesprekken die met alle betrokkenen zijn gevoerd. Dat is heel mooi. Zowel met LTO als met de groene, duurzame agrarische organisaties. Maar we missen in de reportage een reflectie op de verbeterpunten die deze laatste, dus die groene en duurzame organisaties die zij aandragen, en of zij voor zichzelf een rol zien in de toekomst als benoemende organisatie.

We vroegen ons af of de provincie en waterschappen samen daar een ondersteunende rol in zou kunnen spelen, bijvoorbeeld adviserend of in informerende zin. Ziet de gedeputeerde daar een mogelijkheid voor? Dat was ons eerste vraag eigenlijk naar aanleiding van de uitvoering van de motie.

De toezeggingen van LTO dat ze meer aandacht zullen hebben voor biologische en duurzame boeren in de werving van agrarische vertegenwoordiging is mooi, maar het is nog wat weinig concreet en het is ook moeilijk controleerbaar. We zouden ook aan de gedeputeerde willen vragen of hij zou willen toezeggen dat er na de verkiezingen in 2027 er

opnieuw een gespreksronde plaatsvindt met de genoemde organisaties om na te gaan of die werving onder duurzame boeren ook effectief is geweest en hoe zij dat hebben ervaren.

De voorzitter: Dank, mevrouw Batteau. Dan geef ik het woord aan GroenLinks. En dat is ... Ik zie digitaal meneer Virginia. Aan u het woord.

Erwin Virginia: Ik had het woord niet gevraagd, voorzitter.

De voorzitter: Dan denk ik dat er een miscommunicatie is in uw eigen partij, want ik zie meneer Hart wijzen naar het scherm. En dat betekent, dacht ik, dat u aan het woord zou komen, omdat u deze agenda ook heeft ... Agendapunt ook heeft geagendeerd. Dus als u verder geen bijdrage hebt, dan ga ik naar de volgende. U heeft verder geen bijdrage. Dan ga ik naar Volt en die is er op dit moment ook niet, denk ik. Misschien digitaal aanwezig, een vervanger van de heer De Jong. Dan gaan wij naar de ChristenUnie, de heer Schaddelee. U heeft ook geen interesse in een bijdrage. Dan gaan we kijken of er andere fracties zijn die hier ook een bijdrage over willen leveren. Ik zie mevrouw Zagt.

Jantine Zagt-Lokhorst: Dank u, voorzitter.

De voorzitter: Momentje. Ik ga eerst even de zaal rond om te kijken of er nog meer fracties zijn die hier interesse in hebben. Nee. Mevrouw Zagt, aan u het woord.

Jantine Zagt-Lokhorst: Dank u, voorzitter. BBB is blij dat deze Statenbrief. Er wordt benadrukt hoe belangrijk praktijkkennis is in de waterschappen. Steeds meer partijen zien nu ook in dat het bestuur sterker wordt als er mensen aan tafel zitten die weten hoe het erbuiten echt aan toegaat. Mensen met laarzen in de klei, die begrijpen wat beleid betekent op het land. Het is precies waar deze zetels voor bedoeld zijn. Niet om belangen te verdedigen, maar om kennis en ervaring uit het betreffende gebied in te brengen. En dat is hard nodig, zeker met alle water en bodem-opgaven die op ons afkomen. Laten we vasthouden aan wat werkt, een bestuur die het water en het gebied echt kent. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Zagt. Ik zag toevallig het digitale handje van de heer Peer, dus ik geef het woord aan de heer Peer. Aan u het woord.

Edgar Peer: Voorzitter, het was mij ook al opgevallen dat als je digitaal meedoet aan de vergadering, dat het bij toeval is dat je het woord krijgt. Liever wat meer aandacht daarvoor graag. Ik kan me aansluiten bij de bewoordingen van mevrouw Zagt. Ik ... Er staat letterlijk in het stuk dat er een representatieve verdediging moet zijn van de mensen die in het waterschap zitten. En het LTO doet daar ook zijn best voor. Mijn vraag zou ook zijn aan de Partij voor de Dieren of zij het idee hebben dat dat op dit moment ...

De voorzitter: Meneer Peer, de tweede termijn is voor een onderling debat, dus u kan alleen vragen stellen aan GS.

Edgar Peer: Mijn vraag zou zijn aan de gedeputeerde of zij ook niet vindt dat in deze beantwoording blijkt dat er wel degelijk door LTO naar representatieve vertegenwoordiging gezocht wordt en dat het voldoende gebeurt. Dat blijkt voor ons in ieder geval uit de beantwoording van de motie.

De voorzitter: Dank voor uw bijdrage. Dan sluit ik bij deze de eerste termijn af. En dan kijk ik even naar mevrouw Sterk of meneer Bakker. Meneer Bakker is natuurlijk aan het woord. Ik kijk naar mevrouw Sterk, maar ik bedoel meneer Bakker. Aan u het woord.

Has Bakker: Dank u wel, voorzitter. Dank voor de vragen en reacties. Misschien eventjes, we hebben de motie uitgevoerd en de gesprekken gevoerd. We zijn ook blij met de rol die LTO hierin neemt en we zien dat ook inderdaad, zeg ik ook tegen de VVD, als een van de goede representatieve partijen die dit doet en die het ook met meer aandacht gaan doen. Daar ... Dus daar in die zin zeggen we, daar hoeven we nu op dit moment niks aan te veranderen. Maar de motie draagt ons natuurlijk op, heb oog voor alle belangen en soorten agrariërs die daarmee vertegenwoordigd worden. Dat gaat in de praktijk overigens al heel goed. Dat hebben we ook in de Statenbrief teruggeschreven.

Ik denk dat een hele concrete vraag was van de Partij voor de Dieren, zijn we bereid om dat gesprek nog plaats te laten vinden na 2027? Dat zijn we, dus die toezegging kan ik doen. Dat duurt nog even. Maar het lijkt me goed om dat gesprek te voeren en dan met die partij ook te kijken, is dat op een goede manier gegaan en zijn daar aanknopingspunten voor het vervolg? En ik denk dat we als vanzelf met deze gespreksronde de aandacht er ook nogmaals en nadrukkelijk op gevestigd hebben.

Voor verdere, grotere trajecten hebben we op dit moment gewoon niet de mensen en de middelen. Daarom zeg ik, een gesprek kan. Daar verdere of ruimere inzet op in, dat ligt niet nu in de lijn van de werkzaamheden die wij voornemens zijn. Voorzitter, volgens mij heb ik daarmee de vragen die er waren beantwoord.

De voorzitter: Dank. Dan denk ik dat ik rondkijk en dan sluit ik nu echt de eerste termijn af. Dan kijk ik even rond of er behoefte is aan een tweede termijn. Ik zie dat ... Ik zie geen handjes in de digitale wereld, dus dan sluiten we dit onderwerp bij deze af. Dan gaan wij naar onderwerp nummer 8. Voordat wij verdergaan met agendapunt 8, geef ik het woord even aan mevrouw Sterk voor de vragen voor de termijn LWM. Aan u het woord.

Mirjam Sterk: Dank u wel, voorzitter. Volgens mij is dierenwelzijn bij uitstek een onderwerp wat je niet op zichzelf alleen moet benaderen. We hebben daar natuurlijk, zoals u ook weet, expertsessies en zo op gevoerd. Maar ik wil dat eigenlijk liever bespreken in de context van het UPLG. Daar heeft u ook gevraagd om daar aandacht aan te besteden. Dat geldt ook voor het uitvoeringsprogramma Landbouw en voedsel. Ik zou het eigenlijk graag op die ... We zullen daar ook in de Statenbrief daar ook aandacht aan besteden en volgens mij is dat ook de plek waar we dit gesprek moeten hebben.

De voorzitter: Dank. U heeft een interruptie, mevrouw Batteau.

Jesseka Batteau: Wel een reactie hierop, omdat dat eigenlijk niet is wat we besproken hebben. Wat ik begrepen heb uit de expertsessie, is dat er heel breed en juist integraal gekeken is op alle domeinen dat daar hele mooie voorstellen gedaan zijn, een heel mooie reflectie is geweest vanuit verschillende kanten, verschillende betrokkenen, extern en intern. En wat het mooiste zou zijn, is dat je een integrale visie ontwikkelt en die dan gebruikt om het in het UPLG te beleggen. Nu versmallen we het weer in het kader van de UPLG.

En wat we daar steeds merken, is dat de Statenbrieven we vaak nogal ad-hoc zijn daarin. We hebben niet een integrale visie van waaruit wij die criteria formuleren. En ik zie van die expertmeeting gewoon heel veel potentie om tot een visie te komen, die onderliggend aan die twee stukken die u noemt, die een basis daarvoor kunnen vormen. Dus ik zou echt dat appreciëren als daar meer integraal over wordt nagedacht en dat de Staten daar ook in worden meegenomen.

Mirjam Sterk: Voorzitter, volgens mij is dat dan juist precies wat ik zeg, dat we daar integraal naar willen kijken. Volgens mij heeft dierenwelzijn heel veel te maken met landbouw en heeft het heel veel te maken ook met natuur. Het UPLG en het uitvoeringsprogramma Landbouw en voedsel zijn bij uitstek denk ik plekken waar dit integrale gesprek plaats zou moeten vinden. Ik stel echt voor dat we het daar ook bij bepalen.

De voorzitter: Helder.

8. Memo Beantwoording vragen motie Nu BIJsturen! uit Statencommissie LWM

De voorzitter: Dan gaan wij door naar agendapunt 8 en dat is nu op de agenda Memo Beantwoording vragen motie Nu BIJsturen!. In dit memo beantwoordt de gedeputeerde aanvullende vragen die bij de vorige bespreking van deze motie zijn gesteld en geeft onder andere een actuele toelichting op de stand van zaken met betrekking tot de Europese LIFE subsidie voor bijenlandschappen. Deze Statenbrief is geagendeerd door de fracties Partij voor de Dieren, GroenLinks, Volt, SP en de ChristenUnie. En daarom geef ik eerst het woord aan mevrouw Batteau. Aan u het woord.

Jesseka Batteau: Dank u wel. We kunnen niet zonder bijenbestuivers. Volgens mij is daar iedereen het over eens. En daarom is het zo belangrijk dat deze motie wordt uitgevoerd. We moeten de hoge sterfte terugdringen en iets doen aan onze vergiftigde landschappen. Dat gaat over twee sporen. Enerzijds vol inzetten op bloeiende bijenlandschappen, die schoon, gezond en voedselrijk zijn, en anderzijds gifgebruik, verzuring en vermesting maximaal terugdringen. En daarom zijn we blij om te horen dat onze provincie heeft meegedaan met de aanvraag van de Europese LIFE subsidie voor bijenlandschappen. Dat vinden we een heel mooi initiatief.

Maar tegelijkertijd geeft GS aan dat er pas een wordt ... Een besluit wordt genomen over de ... Of er meegedaan wordt bij toekenning, dus dat we eigenlijk dat nog uitstellen totdat we wel of niet die subsidie hebben toegekend gekregen. Voor ons zou het denk ik heel mooi zijn, ook gezien de motie en ook gezien het belang en de urgentie, om gewoon nu al te besluiten dat we daaraan meedoen. Waarom zou je daar niet aan meedoen? Dus voor ons is even de vraag, welke afwegingen spelen daarin een rol?

En een ander punt dat we willen inbrengen, is dat we zien dat er geen actieve monitoring is op inzet van subsidies voor bloeiende akkerranden en het gebruik van pesticiden op hetzelfde perceel. Want we weten dat pesticiden zich

ophopen in onze landschappen en als je akkerranden, bloeiende akkerranden creëert, dan gaan de bestuivers daarop afkomen. Maar als daar vervolgens pesticiden in de buurt zijn of effect op hebben, dan is dat een soort death trap voor bestuivers. Dat lijkt ons zeer onwenselijk om dat te subsidiëren, maar ... En dat we daar ook ... Het zou goed zijn als we dat ook monitoren.

Dus wat ons betreft, zou een monitoring en evaluatie van deze subsidies voor bloemrijke akkerranden wel op zijn plaats zijn. En we zouden eigenlijk daar ook wel een voorstel voor willen doen. Voor een eerste stap bij de realisatie van dat soort giftige vrije landschappen, kunnen we belangrijke soortenrijke locaties bijvoorbeeld aanwijzen als gifvrij, naar aanleiding van de analyse van EIS? Dat zouden we ook aan de gedeputeerde willen voorleggen. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Dan geef ik het woord aan mevrouw Van Elteren van GroenLinks.

Marjolein van Elteren: Dank u wel, voorzitter. Ik kan het natuurlijk niet maken om nu te zeggen dat ik geen inbreng heb. Ik wil me wel grotendeels aansluiten bij Partij voor de Dieren. Daarnaast nog één vraag over de LIFE subsidies. Wij lezen dat de provincie Overijssel de leadpositie heeft als het gaat om die subsidies en dat wij dus na toekenning nog kunnen besluiten of we wel of niet mee willen doen. Wij vroegen ons af dat verder nog consequenties heeft voor de samenwerking met onder andere de provincie Overijssel daarin.

En we hadden nog één vraag over de Aziatische hoornaar en die kwam inderdaad ook terug in de memo. En daar staat ... Of de vraag is eigenlijk of er ook wordt overwogen om ook zenders te vergoeden voor de imkers die vrijwillig op pad gaan om de Aziatische hoornaar te bestrijden. Want in de memo lezen we wel dat momenteel de wiekpotmethode vergoed wordt voor imkers en dat de professionele bestrijding gebruik maakt van een andere vorm van opsporen, door het zenderen van die werksters. Maar eigenlijk zien we in onze provincie al dat die ... Dat onderscheid kan nu niet meer gemaakt worden, want er zijn ook imkers die op pad gaan met die zenders, omdat ze natuurlijk ook belang hebben bij het opsporen van die Aziatische hoornaar.

Gezien het feit dat de bestrijding eigenlijk ... De kosten voor de bestrijding alleen maar jaarlijks toe gaan nemen, nu ook provincies om ons heen minder intensief aan het bestrijden zijn, is het misschien goed om vrijwilligers in staat te stellen om zelf meer te doen als het gaat om het opsporen van de hoornaar. En dat willen ze dus inderdaad ook graag. Ik bedoel, ik ben ... Afgelopen zomer kwam ik ze nog tegen in Woudenberg met die zendertjes op zoek naar een nest. En met succes, want het nest is gevonden en verwijderd. Maar de aanschaf van die apparatuur is nog wel een grote drempel om daarmee aan de slag te gaan. Dat waren mijn vragen.

De voorzitter: Dank u wel. Dan kijk ik eventjes of digitaal Volt aanwezig is. Nee. Dan gaan wij naar de volgende agenderende partij en dat is de SP. De heer Schipper. Ik kijk eventjes. Aan u het woord.

Tim Schipper: Ik heb geen aanvullingen, voorzitter.

De voorzitter: Dat is kort en krachtig. Dank u. Dan tot slot de agenderende partij ChristenUnie. Ik kijk even naar de heer Schaddelee. Aan u het woord.

Arne Schaddelee: Voorzitter, kort. Wij nemen het grootste deel van dit stuk, van de informatie, mee zo bij de Startbrief over het beleidsprogramma Natuur. Maar ik wil wel even onderstrepen dat ik het eens ben met de boodschap van de Partij voor de Dieren, dat we onze inzet niet moeten laten hangen van toekenning van die Europese subsidie. Volgens mij duldt dit onderwerp geen uitstel. Laten we beginnen en volgens mij kunnen we er ook alle vertrouwen in hebben dat we die subsidie wel krijgen.

De voorzitter: Dank voor uw betoog. Dan kijk ik even de zaal rond of er van andere partijen behoefte is aan een bijdrage. Dat is niet het geval. Dan kijk ik even naar mevrouw Sterk. Die wil heel eventjes een schorsmomentje hebben om alle vragen goed te sorteren en te antwoorden. Ik schors deze vergadering even voor 5 minuten. Goed, beste mensen, we gaan weer verder met de vergadering. Ik zie dat mevrouw Sterk er klaar voor is. Ik geef het woord aan mevrouw Sterk. Aan u het woord.

Mirjam Sterk: Dank u wel, voorzitter. Ik hoor een aantal vragen van wat ... Waarom doen we dat pas later besluiten, waarom we ... Of we mee gaan doen. En zoals we in onze vragen ook al hebben aangegeven, gaat het ook om de cofinanciering die we via de eigen uren en zo willen gaan doen. En het is gewoon afhankelijk van de capaciteit die we hebben wat we hierin kunnen steken. We hebben ook op dit moment gezegd, de prioriteit ligt bij onze wettelijke taken en daarvoor hebben we onze capaciteit in ieder geval nodig. En het is gewoon niet onuitputtelijk wat we hier in ons

apparaat hebben. We zullen moeten kijken op het moment van toekenning. En daar zullen we ook echt wel goed naar kijken hoeveel capaciteit we hiervoor vrij kunnen maken, dus daar is dat van afhankelijk.

U had ook die vraag rond die akkerranden en die pesticiden. Zoals u heeft kunnen lezen, wordt er op dit moment een analyse uitgevoerd door het EIS. Dat krijgen we in het voorjaar van 2026 een beeld van. Daar zullen we ook een beeld krijgen van, want die opdracht is meegegeven van, welke soortenrijke gebieden zouden we mogelijk moeten gaan aanwijzen in de provincie Utrecht? Dus dat zullen we ook ... Als dat rapport komt, zeg ik u toe dat we dat u toesturen en dat we daar dan ook verder u over zullen kunnen informeren wat we daarmee gaan doen. Maar dat is op dit moment dus nog in analyse. Ik zie een ...

De voorzitter: Ik denk, ik probeer even uw verhaal af te maken. Maar als u een interruptie heeft, mevrouw Batteau,

Jesseka Batteau: Gewoon even een verduidelijkende vraag. Dus fijn dat het wordt teruggekoppeld, die soortenrijke locaties. Maar begrijp ik dan ook uit de woorden van gedeputeerde dat er dan ook gekeken gaat worden welke drukfactoren daaromheen zitten, bijvoorbeeld pesticiden, en dat dat ook meegenomen wordt in de analyse?

De voorzitter: Mevrouw Sterk.

Mirjam Sterk: De opdracht die het EIS heeft, is om de belangrijke soorten voor Utrecht in beeld te brengen en de belangrijke gebieden. Dat is wat we gaan uitzoeken. Ik weet niet of ... Het is mij niet bekend ... Ik denk het eigenlijk niet, dat die drukfactoren daarin mee worden genomen. Want dit gaat gewoon over de soorten en over de gebieden die belangrijk zijn.

De voorzitter: Gaat u verder.

Mirjam Sterk: En dan had u die vraag over die monitoring en evaluatie van die akkerlanden. Ook dat gaan we onderzoeken, als die analyse klaar is. En ook daar geldt, en dat is wat ik net eigenlijk ook probeerde te zeggen, dat ook dat weer afhankelijk is van de capaciteit die we dan beschikbaar hebben om dat te kunnen doen. Ik vermoed maar zo dat we daar in het voorjaar nog een goed gesprek met elkaar over zullen hebben. GroenLinks vroeg nog naar wat het doet met de verhouding van de provincie Overijssel. Mij is verzekerd dat die nog steeds goed is. Dat kan ik trouwens bestuurlijk ook beamen.

En uw vraag over de hoornaar, u zag dat ik net even naar achterliep, ik denk het goed is dat we dat nog eventjes straks even ophalen wat u daar nu precies mee bedoelt. Het was ons niet helemaal helder. En dan zorg ik dat u daar schriftelijke beantwoording op krijgt.

De voorzitter: Dank. Dan kijk ik de zaal even rond en dan sluit ik bij deze termijn één af. Dan gaan wij door naar termijn twee en dat is voor het onderling debat. Ik ga even kijken of er fracties zijn die graag het woord willen voeren in dezen. Dat is digitaal ook niet het geval. Dan sluiten wij dit agendapunt af.

9. SB Tussenrapportage implementatie Erven met perspectief

De voorzitter: Dan gaan wij door naar het volgende agendapunt. Het volgende agendapunt stond op nummer 10 en is verplaatst naar nummer 9. Dat is de tussenrapportage Erven met perspectief. In deze brief geeft het college een tussenstand over de aanpak van een vrijstaande agrarische bebouwing. Hoe staat het met onder andere regelaanpassingen rond de leegstaande bebouwing met de samenwerking met de gemeentes en de uitwerking van de sloopmetersystematiek?

GS ziet volgens de rapportage in de uitvoering van de activiteiten geen aanleiding om de aanpak te veranderen. Deze Statenbrief is geagendeerd door de fracties Partij van de Arbeid, VVD en GroenLinks. Ik geef het woord als eerste aan de Partij van de Arbeid. Ik zie mevrouw De Boer knikken, dus ik geef u graag het woord. Aan u het woord.

Wilma de Boer-Leijnsma: Hartelijk dank. Naar aanleiding van deze brief vroeg ik mij af dat, gezien de grote woningnood en het vrijvallen van agrarische bebouwing, vindt de Partij van de Arbeid dat wel wij zoveel als maar kan moeten bijdragen aan het benutten van mogelijkheden voor nieuwe bestemmingen. Dit kan boeren immers nieuw perspectief bieden en woningzoekenden aan een huis helpen. De provincie staat al vrij veel toe, zoals VPO's, maar hoe zit dat met de gemeenten? Kunnen die nieuwe ontwikkelingen dan eigenstandig tegenhouden, als ze bijvoorbeeld een woonlocatie op een plek waar vroeger een boerderij was niet zien zitten.

De provincie heeft contactpersonen voor veel zaken waar gemeenten hulp bij nodig hebben. En ik ben even benieuwd hoe dat zit met de boerenerven. Daar moet vast veel voor gebeuren, voordat daar een nieuwe bestemming op kan. Helpt de provincie daarbij? Ik lees in het antwoord op mijn technische vraag dat overwogen wordt een expertpool in te richten om gemeenten te ondersteunen. Gaan zij dan alleen advies geven of ook werk overnemen? Want dat is net vaak het probleem bij vooral de kleinere gemeenten.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw De Boer. Dan is de volgende in de rij de VVD. Mevrouw Van Gilse, aan u het woord.

Juliëtte van Gilse: Dank voor het woord. Wij vinden het aanpakken van vrijkomende agrarische bebouwing heel erg belangrijk voor het tegengaan van verrommeling. Mogelijkheden voor wonen, mogelijkheden ... Meer mogelijkheden voor stoppende, deels stoppende boeren, en voor veiligheid in het landelijk gebied. Daarom zijn we ook erg blij met een aantal van de aankondigingen, waaronder de verruiming van de mogelijkheden van activiteiten en meer mogelijkheid voor het realiseren van enkele woningen.

Het onderdeel van tegengaan van ondermijning missen wij nog grotendeels in de brief. En in de technische beantwoording wordt ook aangegeven dat er een sessie over wordt gegeven aan gemeenten. We zijn benieuwd of daar dan vervolgens ook nog andere acties aan worden verbonden, bijvoorbeeld een brief of andere communicatie naar gemeenten, bijvoorbeeld als ze niet bij die sessie aanwezig kunnen zijn, en of er ook nog andere activiteiten worden ondernomen op het gebied van tegengaan van ondermijning in het landelijk gebied.

Uit de brief lijkt het alsof de ... In de Omgevingsverordening actief toename van verspreide grote woningen wordt tegengegaan. Zelf zou ik het kloppender en mooier vinden dat voornamelijk de nadruk wordt gelegd op de grotere vrijheid die er komt voor initiatiefnemers om te kiezen voor het aantal woningen wat ze willen realiseren. Is dat mogelijk om dat meer aan te brengen?

De voorzitter: Dank, mevrouw Van Gilse. Dan gaan we naar de laatste agenderende partij en dat is GroenLinks. En ik zie dat meneer Hart zijn microfoon al aanzet. Aan u het woord.

Ernst Hart: Dank u wel, voorzitter. Ik sluit me aan bij mijn collega's. Wat ons specifiek opviel in deze Statenbrief, is dat er expliciet staat dat er een capaciteitstekort is, kwantitatief en kwalitatief bij sommige gemeenten, waardoor goede initiatieven onvoldoende aandacht krijgen en het goedkeuringsproces te lang duurt. Dat staat op pagina 2. En die zorg over de capaciteit die delen wij. Gedeeltelijk is daar ook al in de technische vragen op geantwoord, maar toch even de vraag aan GS of GS onze zorgen daarin deelt. Wat kan de provincie doen om die situatie te verbeteren? Is daar een plan voor? Dus dat zou fijn zijn om daar wat verder informatie over te krijgen. Dank u wel.

De voorzitter: Dank. Dan kijk ik even de zaal rond of er nog andere fracties zijn die hier het woord over willen voeren en ik zie mevrouw Zagt, ik zie meneer Daniels, mevrouw Hoek. Dat is hem. Dus mevrouw Zagt stak als eerste haar vinger op. Aan u het woord.

Jantine Zagt-Lokhorst: Dank u, voorzitter. Met erven ... Erven met perspectief willen de boeren perspectief bieden en dat steunen wij van harte. Maar laten we één ding helder houden. De boer blijft baas op eigen erf. Erftransitie moet altijd vrijwillig zijn en subsidies moeten rechtstreeks toegankelijk zijn voor de boeren die zelf het initiatief nemen, niet via een stapel loketten. Wij vragen GS te waken voor onnodige sturing via de gemeenten of collectieve pilots en te zorgen dat dit beleid niet leidt tot meer regels, maar tot meer ruimte, vertrouwen en toekomst van onze boeren. Dank u.

De voorzitter: Dank u wel. Dan meneer Daniels van de PVV.

Reindert Daniels: Kunt u misschien nog wat toelichting geven waar we aan moeten denken bij de aandacht voor de preventie van ondermijning in termen van preventieve of correctieve informatievoorziening of andere zaken die eventueel nog daarvoor gedaan kunnen worden?

De voorzitter: Ik neem aan dat u niet de vraag aan mij stelt, maar aan GS. Dus bij deze heeft u dat gedaan. En dan tot slot mevrouw Hoek. Aan u het woord.

Mieke Hoek: Dank u, voorzitter. Mijn vraag gaat eigenlijk over de gebouwenbank. Dat zijn schuren et cetera die in een bank ondergebracht zijn van agrariërs die wel aanbieden voor eventueel rood voor rood. Rood voor rood wil zeggen, je

breidt iets ... Breekt iets af en je mag iets terugbouwen, dat ... Daar heb je een aantal kubieke meters voor nodig om dat te kunnen doen. Hoe staat het daarmee?

En in onze gemeente, als ik dat zo mag zeggen, Stichtse Vecht, zitten heel veel agrariërs. En ik ken er een aantal die heel graag willen verhuizen omdat ze op leeftijd zijn, dus dan komt dat hele gebeuren vrij. Ze hebben wel eigen grond en willen daar een kleiner huisje bouwen. Het kan op eigen erf, maar het kan ook op een ander gedeelte wat niet op hun eigen erf is. Dat duurt jaren en dat duurt ellelange tijden voordat uiteindelijk kan. Soms overleven ze de tijd niet eens meer. Dat wil ik toch onder de aandacht brengen, dat daar eens naar gekeken moet worden. We kunnen natuurlijk met een amendement of een motie komen, maar ik wil het ook eigenlijk in ieder geval zo vast in het eten gooien, als ik het zo mag zeggen, dat we daar aandacht voor vragen.

En ik wil graag van de gedeputeerde worden of ze al een tipje van de sluier op kan lichten, hoe staan we er op dit moment voor? Komt er een versoepeling waardoor het kan versnellen? Je hebt natuurlijk ook ... Op dit moment is het hot, knarrenhoven. Dat kan zelfs ook nog op die stukken gronden gebeuren. En ook voor familie. Daar willen we ... 50plus en lans voor breken, voorzitter. Dank u.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Hoek. Dan kijk ik even naar mevrouw Sterk. Kan u meteen de beantwoording ...

Mirjam Sterk: Voorzitter, ik ga mijn best doen.

De voorzitter: Aan u het woord.

Mirjam Sterk: Even vooraf. We hebben die erven van ... En met perspectief, dat vinden we natuurlijk allemaal heel erg belangrijk, dat we zorgen dat gebouwen niet te lang leegstaan. Want leegstaande schuren met name hebben natuurlijk een aanzuigende werking juist voor criminaliteit en dat willen we voorkomen. Wat we hebben gedaan, is dat we hebben gezorgd dat er middelen zijn waardoor versneld kan worden dat een erftransitie kan plaatsvinden. Dat hebben we bijvoorbeeld gedaan door die sloopmetersystematiek aan te bieden. Dat moet de gemeente natuurlijk zelf overnemen, want dat is niet iets wat wij doen. Dat ligt bij gemeentes.

Hebben we ook gedaan door het mogelijk te maken dat er ook op een andere manier gebouwd kan worden en dat ook te koppelen aan de woningnood die we natuurlijk hebben in onze provincie door van die vierkante meter naar die kubieke meter te gaan en daarmee te stimuleren ook dat daarmee ook kleinere woningen gebouwd kunnen worden. En daarmee is inderdaad terecht, zoals u zegt mevrouw Van Gilse, het is niet zo dat er geen grote villa's meer gebouwd mogen worden, maar we stimuleren wel juist met het oog op de woningnood die we hebben dat het ook juist mogelijk wordt om ook kleinere appartementen te kunnen gaan bouwen in ... Op die erven. En daarmee doen we natuurlijk dus ook iets tegen die ondermijning.

Maar de verantwoordelijkheid voor de erftransities ligt wel bij de gemeente, hoe belangrijk wij dat ook vinden. Het wil niet zeggen dat we ze daarin helemaal loslaten. We hebben natuurlijk ook meegewerkt met de eerste VAB die door de gemeente Montfoort is vastgesteld en die nu ook dient als een model bij andere gemeentes. Wij hebben een expertpool, wat ... Dat heeft ook kunnen lezen. Of tenminste, daar willen we aan meewerken. Niet om de boel over te nemen. Het is niet zo dat wij dan de dingen gaan organiseren. Maar het is wel ... Of tenminste, dat wij de taken gaan overnemen, maar wij willen wel faciliteren dat er experts bij elkaar komen in zo'n pool, zodat dat proces ook mogelijk versneld kan worden, dat kennis ook bij elkaar wordt gebracht. Maar ik wil toch wel duidelijk onderstrepen dat wij niet in de positie moeten komen dat wij dat gaan doen, want het is echt ook, onder de Omgevingswet, een rol van de gemeente en die nemen uiteindelijk ook het besluit wat daar mag op dat erf. En daar hebben wij natuurlijk wel ondersteuning bij aangeboden. We hebben ervenconsulenten van MooiSticht die plannen kunnen maken voor zo'n erf. We hebben natuurlijk onze plattelandscoaches die mee kunnen denken. Als agrariërs, want daar gaat het natuurlijk toch vaak over, vragen hebben, kunnen ze ook bij onze vragenbaken terecht. Voorzitter, ik denk dat ik daarmee eigenlijk de vragen wel heb beantwoord.

De voorzitter: U heeft een interruptie van mevrouw Hoek.

Mieke Hoek: Dank u, voorzitter. U zegt van, de gemeente gaat erover. Maar hoe komt het dan dat de gemeente juist naar de provincie steeds wijst? Hoe is dat met de gemeente gecommuniceerd? Is daar een bericht over? Is daar een ... Is dat besloten? Is daar informatie over, zodat we dat eventueel kunnen toegestuurd krijgen, zodat ik ook naar degene door wie ik benaderd word door inwoners, dat ik kan zeggen van, het is niet de provincie, maar het is de gemeente. Dat dat zwart op wit ... Als dat beschikbaar is, heel graag.

De voorzitter: Helder. Mevrouw Sterk.

Mirjam Sterk: Voorzitter, het is altijd lastig om op individuele cases in te gaan, want dit bericht is mij niet bekend. U heeft blijkbaar een contact. Misschien is het goed dat we even kijken hoe we daarin kunnen voorzien. Maar uitgangspunt blijft gewoon dat gemeentes in eerste instantie hun rol hebben. Wij proberen daarin te ondersteunen. We hebben ook nog een soort versnellingstrein voorgesteld, om alles bij elkaar te zetten en daar in de boel sneller te kunnen ... In gang te kunnen zetten, doordat je de verschillende expertises bij elkaar zou kunnen brengen. Maar wij merken dat daar vanuit de gemeente ook toch relatief weinig belangstelling voor is. Wij doen echt ... We proberen echt ons deel wel te doen, maar we moeten ook niet op de stoel van de gemeentes gaan zitten. Dat blijft in dit dossier natuurlijk toch altijd wat lastig.

De voorzitter: Tot slot, mevrouw Hoek.

Mieke Hoek: Nog een korte vraag. Wat, ik zal het niet bij naam noemen, wat hier speelt, is namelijk dat in het verleden door de provincie de contour is vastgesteld na een ... Na de verbreding van het Amsterdam-Rijnkanaal. Dat is eerst gebruikt als opslagplaats en dat is allemaal weer weg. Dat was hun grond. En er is een contour aangegeven die niet overeenkomt met de werkelijkheid. En dit ... Deze casus speelt echt al meer dan twintig jaar, omdat men dat niet veel bijstellen, want dan valt het buiten de rode contour. Maar die contour is gewoon niet goed gedaan. En dat loopt maar door. Wat kunnen we hieraan doen? Wat adviseert u mij om, of mij, de partij moet ik natuurlijk zeggen ...

De voorzitter: Ik adviseer u niks, maar ik denk dat mevrouw Sterk wellicht een reactie wil geven.

Mirjam Sterk: Voorzitter, want volgens mij gaat dit niet zozeer over de vrijkomende agrarische bebouwing, maar over iets wat in de Omgevingsvisie is vastgelegd. Ik kan daar eerlijk gezegd ... U overvraagt mij nu een beetje op dit moment, ik kan daar zo geen antwoord op geven.

De voorzitter: Dan komt u er waarschijnlijk samen met mevrouw Hoek wel later even op terug. Helder. Dan hebben wij de eerste termijn ... Sluiten wij af. En dan kijk ik even de zaal rond en ook de digitale zaal of er nog behoefte is aan het onderling debat c.q. bijdrage in de tweede termijn. Het antwoord is nee, ook digitaal niet. Dan sluiten wij dit agendapunt af.

10. SB Startgesprek Beleidsprogramma Natuur e.a. Statenbrieven

De voorzitter: Dan zouden wij nu naar agendapunt dat oorspronkelijk 8 zou zijn, maar nu 10 is geworden. Ik kijk de zaal rond en ik zie meneer De Jong, die komt er nu aan. Hartstikke fantastisch, hartstikke geweldig. U kan nog rustig even bijkomen, want bij dit onderwerp bent u als laatste aan de beurt. Wij gaan verder met het onderwerp Statenbrief Startgesprek programma Natuur en twee andere Statenbrieven.

Zoals ik al had aangegeven, de mogelijkheid is er om meerdere woordvoerders hier het gesprek over ... Of een betoog te geven. Maar vanwege allerlei ontwikkelingen wordt een nieuw beleidsprogramma Natuur 2027-2031 opgesteld en dat moet zorgen voor een actueel en samenhangend natuurbeleid. Het programma geeft de beleidsuitwerking voor de natuurdoelen en ambities voor natuur die worden opgenomen in de te wijzigen Omgevingsvisie. Daarnaast vormt het een kader voor uitvoeringsprogramma's, vergunningverlening en handhaving. In de aparte bijlage is een verkenning naar de wijzigingen in de Omgevingsvisie opgenomen, alsook de voornemens voor nieuwe beleidskaders die relevant zijn voor natuur in de Omgevingsvisie.

Deze Statenbrief dient als basis voor het startgesprek, zoals uw Staten hebben vastgelegd in de werkwijze Programma- en projectbesluiten. In de bespreking kunt u aangeven of de verkenning en daarin beschreven beleidskaders overeenkomen met u wilt, of deze basis voldoende is om het programma op te stellen en welke aandachtspunten, excuses, u heeft voor deze aanpak. Over de gewijzigde kaderstelling neemt u volgens deze Statenbrief een besluit bij wijziging van de Omgevingsvisie.

Bij dit agendapunt bespreken we ook het voorstel van Volt, GroenLinks, Partij voor de Dieren, ChristenUnie en de Statenbrief Provinciale Staat van Instandhouding 31 soorten en de in vorige vergadering doorgeschoven Statenbrief Uitvoeringsprogramma Strategisch Bosbeleid. Dit agenderingsvoorstel was van de Partij van de Arbeid, Partij voor de Dieren en UtrechtNu!. U bepaalt zelf waarin u in uw bijdragen wel of geen aandacht besteedt.

Aangezien dit een startgesprek is, hebben wij geloot. De VVD is als eerste aan de beurt. En daarna komen alle andere fracties in alfabetische volgorde. Ik geef het woord graag aan mevrouw Van Gilse en de heer Berg. Aan u het woord.

Juliëtte van Gilse: Super. Dank voor het woord. Eerst inderdaad even de aankondiging dat ons commissielid de heer Berg het woord zal voeren over het Strategisch Bosbeleid en dat ik de bijdrage over het natuurbeleid heb gegeven. De VVD vindt natuur heel erg belangrijk. Het zorgt voor een leefbare en biodiverse provincie. Wij vinden, zoals ook in de technische vraag aangegeven, de teksten tot nu toe wel nog best globaal en nog niet ... Mag nog iets meer toespitsing op onze mooie provincie.

Het belangrijkste kader wat wij missen allereerst, is echt een duidelijke toezegging voor de toegankelijkheid. Er wordt wel gesproken onder het stukje verbreden over het belang van recreëren voor onze inwoners, maar wij zouden heel graag daar ook wat meer een hard kader op zien.

Ook zouden wij het fijn vinden om een kader te vinden over dat de natuur, nieuwe natuur, die wordt gecreëerd, geen externe werking zou hebben of geen andere verplichtingen uit zullen volgen die nu niet in beeld zijn. Ik wil in ieder geval vragen aan de gedeputeerde of die punten nog zouden kunnen worden opgenomen in de kaderstelling. Ook maken wij als VVD ons erg druk over de invloed van invasieve exoten op onze natuur en de biodiversiteit. In de kaderstelling wordt het wel een aantal keer genoemd, alleen ik mis nog wel een concreet kader of richting daarvoor. Dus graag aan de gedeputeerde de vraag of dat ook erin terug kan komen.

Natuurbrandpreventie vinden we heel erg belangrijk. Wordt gelukkig wel genoemd, maar ik zou graag zien dat dit een stevige rol krijgt in het uiteindelijke beleidsprogramma. Zonder natuurbrandpreventie kunnen wij grote delen natuur kwijtraken.

De voorzitter: Mevrouw Van Gilse, u heeft een interruptie van de heer Van den Dikkenberg.

Bertrick van den Dikkenberg: Voorzitter, ik hoorde mevrouw Van Gilse een paar keer zeggen van, ik vraag de gedeputeerde om dit mee te nemen in de kaderstelling. Ik heb een vraag aan mevrouw Van Gilse, van wie is de kaderstelling.

De voorzitter: Mevrouw Van Gilse.

Juliëtte van Gilse: Als laatste vraag heb ik zo meteen staan of wij de kaderstelling als Staten kunnen ... Als Statenvoorstel kunnen krijgen. Omdat bij andere programma's zien we dat daar echt een staat voorstel van gemaakt wordt. Tot nu toe heb ik dat nog niet gezien en ook nog niet in de planning gezien. Ik ben erg benieuwd of dat kan of en hoe wij anders worden meegenomen als Provinciale Staten.

De voorzitter: U vervolgt.

Juliëtte van Gilse: Dan heb ik nog de vraag over het opnemen van de natuurbrandpreventie en de vraag ... Laatste vraag heb ik nu al gesteld door de interruptie. Dank.

De voorzitter: Meneer Berg.

Melle Berg: Dank u wel voor het woord. Over het Strategisch Bosbeleid dan. Voor de zomer ontvingen wij ook al een rapportage over het Strategisch Bosbeleid van de provincie. De VVD is kritisch op de huidige invulling en vooruitzichten. Het stond er niet goed voor met de realisatie tot nu toe. De VVD heeft kortgeleden ook vragen gesteld over de kwaliteit van de bosrealisatie met betrekking tot de uitdeeldagen en de definitie van bos. Uit het antwoord op vragen die wij samen met de Partij voor de Dieren hebben gesteld via de mail aan ambtenaren bleek dat een kwalitatieve definitie van bos, of een definitie die wij kwalitatiever vonden, niet werkbaar zou zijn binnen het huidige beleid en al helemaal niet binnen de huidige begroting.

In het stuk dat nu voorligt lezen wij ook weer dat het bosbeleid überhaupt niet binnen de huidige begroting kan slagen. De VVD is dus bang dat dit heel erg duur gaat worden. De gedeputeerde sprak voor de zomer ook verzachtende woorden door aan te geven dat er sprake is van een inspanningsverplichting en niet van een prestatieverplichting. En de VVD wil daarom ... Wil heel graag dat de provincie doet wat nodig is, of zich daar tenminste voor inzet. En we willen dan ook graag aan de gedeputeerde vragen met hoe weinig extra geld we aan onze inspanningsverplichting zouden kunnen voldoen. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. U heeft een interruptie van de heer De Jong van Volt.

Amos de Jong: Dank, voorzitter. Even kort aan de VVD. We hebben voor de zomer als Staten een motie ingestemd Bossen betalen, waarin we ook het college de opdracht hebben gegeven om even goed te kijken welke andere

alternatieve vormen van financiering voor bossen hieraan zullen kunnen bijdragen. Ik hoor de VVD nu daarop vooruitlopen. Zullen we niet eerst wachten wat er uit die motie komt, vraag ik aan VVD.

De voorzitter: Meneer Berg.

Melle Berg: Het lijkt mij altijd goed om af te wachten wat er uit die motie komt, maar het lijkt mij ook goed om de vinger aan de pols te houden op dit beleid.

De voorzitter: Helder. U was klaar? Dan gaan wij naar de volgende partij en dat is mevrouw Hoek van 50PLUS. U heeft geen bijdrage. Dan gaan wij naar de BBB en ik zie mevrouw Zagt al de microfoon aanzetten. Aan u het woord.

Jantine Zagt-Lokhorst: Dank u, voorzitter. BBB herkent het belang van natuur en de biodiversiteit. We willen allemaal dat Utrecht een groene, gezonde provincie blijft, waar mensen kunnen leven en boeren kunnen boeren. Maar dat lukt alleen als beleid uitvoerbaar, betaalbaar en gedragen is. En juist daar wringt het nu vaak. De provincie constateert zelf dat het natuurbeleid versnipperd is en dat veel doelen niet gehaald worden. Onze vraag is, wat is de les daaruit? Laten we niet nog meer ambitie stapelen zonder dat duidelijk is wie het moet uitvoeren met welke middelen en op welke grond. BBB wil dat bij elk doel eerst gekeken wordt naar de uitvoerbaarheid en de impact op de landbouw en de vergunningverlening.

In de verkenning wordt gesproken over nieuwe ontwikkelingsgebieden voor natuuropgaven en duizenden hectares extra natuur. Dat roept de vraag op, waar komt die grond vandaan? We willen dat grond voor voedselproductie niet ongemerkt verdwijnt in tekentafelplannen. BBB kiest voor vrijwillige grondruil en samenwerking. Niet voor onteigening of gedwongen opkoop.

Voorzitter, in dit verband wil BBB ook wijzen op de door de Provinciale Staten aangenomen motie Zorgvuldig omgang met landbouwgrond. Deze motie is een duidelijke opdracht aan het college om beleid te ontwikkelen voor een zorgvuldige afweging bij functiewijziging van landbouwgrond.

Daarnaast ligt ontwerpnota Ruimte van het Rijk nu ter inzage. Die stelt expliciet dat landbouwgrond niet zomaar mag worden omgezet en dat provincies een transparant afwegingskader voor functiewijziging moeten hanteren. BBB vraagt daarom het college om dit uitgangspunt stevig te verankeren in het beleidsprogramma Natuur. Laat elk natuurontwikkelingsproject of grondclaim eerst toetsen aan het landelijk afwegingskader en betrek onze eigen motie daarbij.

We zien dat Utrecht alvast vooruitloopt op de Europese Natuurherstelverordening, terwijl de nationale invulling nog niet bekend is. BBB vraagt het college om geen extra Utrechtse kop op de Europese regels te zetten. Wacht eerst de landelijke kaders af, zodat boeren en terreinbeheerders en gemeenten weten waar ze aan toe zijn.

Het begrip basiskwaliteit natuur klinkt sympathiek, maar is nog erg vaag. Wij willen voorkomen dat dit een nieuw beleidsinstrument wordt zonder duidelijkheid, dat uiteindelijk de landbouw beperkt. Definieer eerst wat het is, waar het geldt en hoe er gemeten wordt. En doe dat samen met de agrarische collectieven en grondeigenaren.

Natuur is ook voor mensen die erin leven en ervan genieten. We willen waken voor een beleid dat vooral afsluit en verbiedt. BBB vraagt om natuur die beleefbaar blijft met ruimte voor wandelen, fietsen, kinderen, sport en educatie, zorg voor balans tussen bescherming en beleving. Daar zit het draagvlak. De ambities zijn groot, maar de financiële dekking is onzeker. BBB wil dat onderscheid wordt gemaakt tussen verplichtingen vanuit Europa en beleidswensen van de provincie. Eerst de basis op orde.

Tot slot. Het succes van dit programma valt of staat met vertrouwen. Gebruik de dialogetafel Landbouw niet alleen om te informeren, maar om echt samen beleid te maken. Boeren, terreinbeheerders en vrijwilligers hebben kennis van de grond en van water en van soorten. Zij zijn geen obstakels en juist de sleutel tot succes.

Voorzitter, BBB wil werken aan een natuur met gezond verstand, natuurbeleid dat mensen meeneemt, niet buitensluit, dat boeren perspectief biedt in plaats van nieuwe regels en dat Utrecht helpt ontgroeien in balans met het landschap. Dank u wel.

Maar dan heb ik nog even het volgende. Dat hoeft dan niet stopgezet, want ik heb denk ik nog genoeg spreektijd voor mijn technische vragen, zoals u vanmorgen mee heeft gedeeld. Na veel werk en overleg vorige week had ik voor dit agendapunt het beleidsprogramma Natuur alleen al maar liefst 22 inhoudelijke vragen voorbereid. Door een fout in de

verwerking zijn die helaas niet doorgezet naar de ambtelijke organisatie, waardoor een belangrijk deel van mijn voorbereiding verloren is gegaan.

Voorzitter, dat vind ik onbevredigend, want dit stuk raakt aan de kern van meerdere provinciale trajecten. Het UPLG, Omgevingsvisie en de financiële koers van onze provincie. En dat is, zoals in het begin al gezegd is, zeer belangrijk om te kunnen vaststellen. Daarom heb ik twee essentiële vragen die ik vandaag wél beantwoord zie. Hoe hangen de doelstellingen van het beleid natuur samen met het UPLG? En hoe wordt voorkomen dat beide programma's elkaar overlappen of zelfs tegenwerken? Waarom worden er, en dat is vraag twee, waarom worden er nu al grote ambities vastgelegd terwijl de financiële kaders pas in 2027 duidelijk zijn? Hoe kunnen wij blij beleid vaststellen zonder te weten of er dekking is? Dat was het. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Zagt. Ik had ook al aangegeven dat dat de mogelijkheid was in het begin van deze vergadering. Nogmaals excuses voor onze omissie. Dan gaan wij naar de volgende partij en dat is het CDA. En dan kijk ik naar de heer Draisma. Aan u het woord.

Arjen Draisma: Dank u wel, voorzitter. De eerste ... Even procedureel. Wij zouden graag misschien ook misschien via het memo toch wel graag willen hebben van hoe dat in het verdere proces gaat tussen de BPN en de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie gaat een inspraaktraject in, BPN wordt door GS gemaakt, gaat inspraaktraject in. En tijdens dat proces kunnen er wijzigingen plaatsvinden. Hoe houden we elkaar daar goed van op de hoogte en hoe kunnen we de goede beslissing op de goede tijden nemen?

Dan over de inhoud. De ambitie van de provincies en Rijk, een veerkrachtige natuur en een natuurinclusieve samenleving. Dat ondersteunen wij van harte. Maar als we dan verder gaan lezen, dan zien we eigenlijk dat het niet gaat over de samenleving als geheel, maar vooral toch weer over de gescheiden werelden van natuur en landbouw. Volgens CDA is het beter om het scherpe onderscheid weg te halen en vooral te zoeken, in woord en in daad, naar hoe sectoren elkaar kunnen aanvullen en versterken. Laat beide kolommen niet meer naast elkaar bestaan, maar maak er een gezamenlijke kolom van. Spreek niet meer van natuurinclusieve landbouw, maar ook van landbouwinclusieve natuur.

In de opsomming van de te hanteren kaders mist het CDA provinciale programma Groen groeit mee. Wat denk ik ook wel relevant is voor het BPN. Kan de gedeputeerde aangeven hoeveel hectare extra natuur ontwikkeld gaat worden en of dit past binnen de afspraken van het akkoord van Utrecht, of dat dit meer is? Kan de gedeputeerde uitleggen welk effect de verbinding van de natuurgebieden heeft op de leefbaarheid van de samenleving. De verbinding tussen de NNN-gebieden, dat gaat gewoon door allerlei andere functies heen binnen de ruimte. Welk effect heeft dat?

En bij het uitbreiden van het archaisch natuur- en landschapsbeheer ziet CDA graag dat de condities waaronder dit gebeurt worden aangepast. Wij zijn voorstander van langere contracten die uitgaan van een reële vergoeding van verrichte diensten, in plaats van subsidies en tegemoetkoming in de kosten, zodat archaisch natuur- en landschapsbeheer echt een onderdeel kan worden van de reguliere bedrijfsvoering van de boeren, zodat er ook toekomst is voor boerenfamiliebedrijven. Dat was onze bijdrage voor het BPN.

Dan voor de bosvisie. Die ondersteunen wij van harte. Er zit wel in de uitvoering een vraag van ... Er zijn financiële beperkingen, maar is het niet mogelijk om op een slimme manier toch voor te gaan financieren? We weten dat uit allerlei ruimtelijke ontwikkelingen geld vrijkomt voor die bosvisie. Dat kan je uitrekenen. De rente is nog redelijk laag. We hebben misschien wat kapitaal. Kunnen we niet voorfinancieren? Die bomen die groeien heel langzaam. En hoe eerder we met planten beginnen, hoe beter voor de bossen. Dat was onze bijdrage.

De voorzitter: Dank u wel, meneer Draisma. Dan gaan wij naar de volgende fractie en dat is de ChristenUnie. En ik zie dat de heer Schaddelee zijn microfoon aanzet. Aan u het woord.

Arne Schaddelee: Dank u wel, voorzitter. Eindelijk is het dan zover, het beleidsprogramma Natuur. Wat hebben we hier allemaal erg naar uitgekeken de afgelopen weken en maanden. En ik zou me eigenlijk willen beperken tot drie speerpunten. Op één, echt met stip op één, natuur. Op twee zou ik eigenlijk ook wel natuur willen zetten. Laten we dan op drie ook natuur zetten. Dat is een beetje een gereformeerde benadering, drie punten.

Maar wat ik ermee wil zeggen, is dat ik vind dat we natuur echt veel meer de boventoon moeten laten voeren. Want de afgelopen jaren hebben wij denk ik al heel veel inzet gepleegd op natuur en toch gaat onze natuur jaar op jaar op jaar op jaar achteruit. De SGP stelde daar veel technische vragen over, ook andere partijen. We hebben allerlei analyses en

rapporten gekregen de afgelopen jaren. Onze natuur boert achteruit, ondanks dat we al vanaf de jaren 80 het hebben over de natuur en over natuurbeleid.

Naar mijn idee komt dat dus helemaal niet doordat wij te weinig kennis hebben of omdat ons beleid niet deugt of niet goed is, maar volgens mij komt dat omdat wij natuur ... Door een gebrek aan doorwerking op andere provinciale beleidsterreinen. Dat noemen we tegenwoordig integraal werken en dergelijke. Maar volgens mij moeten wij veel meer, ook als wij kijken naar onze andere provinciale beleidsterreinen, bedenken van, wat is de impact hiervan op de natuur? Want je ziet, en we hebben dat de afgelopen jaren denk ik gezien rond stikstof, dat anders wij op een gegeven moment op al onze andere beleidsterreinen gestopt worden door rechters, maar ook door de ontwikkelingen buiten, als wij niet voldoende aandacht geven aan de natuur en dat niet op een goede integrale manier aanpakken. Dat is een beetje de bril waardoor wij hebben gekeken.

Dan de vier punten die worden genoemd in de stukken, behouden, versterken, verbeteren en verbreden, dat vinden wij op een hele goede mooie manier uitgewerkt, dus echt complimenten daarvoor, voor hoe dat is gedaan. Dan een aantal inhoudelijke punten die we toch nog willen meegeven. Allereerst biodiversiteit. Dat is denk ik heel belangrijk. En staat ook heel helder in de stukken. Complimenten daarvoor. Versterken van Natura 2000, daar zijn wij groot voorstander van, ook omdat het zorgt voor meer robuuste natuur. Maar cruciaal ook voor de biodiversiteit is een focus op die natuurgebieden, want daar zitten vaak ook de meeste bedreigde soorten.

Daarom een oude vraag die ik toch nog maar weer hier inbreng, omdat dit denk ik wel de juiste plek is. Voormalige vliegbasis Soesterberg is een van de meest soortenrijke gebieden in onze provincie, het meestrijke natuurgebied van Nederland. En de alarmbel die ik al eerder hier heb laten horen, is, het heeft niet de Natura 2000-status. Het heeft ook geen andere sterke beschermde status. En de vraag is daarom, hoe borgen we de soortenrijkdom in dat gebied?

Dan bijensterfte, dat blijft heel erg zorgwekkend. Ik roep nog maar even in herinnering het onderzoek van de Nederlandse Bank en het Planbureau voor de Leefomgeving dat 75 procent van onze voedselproductie afhankelijk is van bijen en dat het uitsterven daarvan tussen de 2 en 4 biljoen euro zou kosten per jaar. De eerdere motie Nu BIJsturen! was daar denk ik ook heel helder in. Hoe borgen we de positie van bestuivers in ons beleid? Dat mag ook nog wat concreter.

Dan hebben we de lijst iconsoorten. Die maakt dat al wat concreter, dus dank daarvoor. En de zoenwaterzweefvlieg, wie kent hem nog, dat was denk ik een van de lichtpuntjes het afgelopen jaar, dat dat beestje uitgestorven leek te zijn en toch, ta da, nog voorkwam in De Hel bij Veenendaal. Die zoenwaterzweefvlieg zouden wij heel graag als 42ste iconsoort willen toevoegen aan de provinciale lijst. Kan de gedeputeerde daarvoor zorgen?

Dan is er grote druk op de ruimte, en daar werd net door VVD en CDA ook al wat over gezegd. Dit is best een hele spannende balans denk ik tussen natuur en recreatie. Een soort evenwichtskunst. Dat gaat gelukkig, en dat wil ik ook echt benadrukken, heel vaak prima samen. Maar iets meer ruimte voor recreatie waar mogelijk mag van ons. Niet omdat de natuur dan weer het onderspit moet gaan delven en we onbeperkt ruimte willen geven aan alle menselijke activiteiten, maar wel omdat wij denken dat het belangrijk is voor draagvlak voor de natuur. Recreatie geeft ruimte aan mensen om de natuur te beleven en dat is onmisbaar.

Wel kritisch zijn we op het idee wat net ook werd geopperd voor meer landbouwinclusieve natuur, want dat klinkt voor ons toch wat meer als een verdienmodel maken van de natuur en daar zijn wij kritisch op. Het is misschien ook wel goed om aan de gedeputeerde te vragen en ook aan de andere partijen, met name VVD en CDA, die dat net noemden, van, wat bedoelen ze daar dan precies mee? Wat is dat dan, landbouwinclusieve natuur?

Dan de relatie met gezondheid, staat ook terecht goed in de stukken. Maar die koppeling zouden wij nog wat scherper willen maken, ook als het gaat om de relatie tussen landbouwgif en Parkinson, om even een hele gevoelige te pakken. Inhoudelijk staat er ook al heel veel in als het gaat over de gestelde doelen, maar de opgaven die daarachter weggkomen, zijn gigantisch. Dus de doelen zijn heel mooi, maar we halen daarmee wel een aantal hele grote opgaven op onze hals die we nog niet zomaar hebben gehaald. En daarom is de uitvoering en realisatie cruciaal. Daar willen wij ook meer aandacht voor vragen.

Er staat nu in de stukken wel heel veel bestuurlijk proces, maar dat is geen uitvoering. Dan gebeurt er nog niet zo heel veel buiten. Maar uitvoering en realisatie, daar willen we meer aandacht voor, het hoe. En concreet willen we daarom dat er scherpe kaders worden meegenomen over twee instrumenten, namelijk meer inzet van VTH en het beter uitnutten van ons grondinstrument, de grondbank en alle andere instrumenten die we op dat punt hebben.

Duidelijk zijn de stukken over de enorme samenhang met het UPLG en de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening. Dat is denk ik ook iets waar we zelf scherper moeten zijn de komende tijd. En de voorgestelde aanpak Basiskwaliteit natuur steunen we van harte. Dank.

De voorzitter: Dank. U heeft een interruptie van de heer Daniels. Meneer Daniels.

Reindert Daniels: Over die zoenwaterweefvlieg. Dat beestje is dus twee keer waargenomen op exact dezelfde plek, op 29 april en op 15 april. Allebei een mannetje. Het is waarschijnlijk gewoon hetzelfde beestje. Waarschijnlijk allang platgestampt of opgevreten. Je gaat toch niet serieus vertellen dat je dat als icoonsoort wilt verheven, toch, hoop ik.

De voorzitter: Ik wil u er graag even op wijzen dat we niet met je worden aangesproken, maar de ...

Arjen Draisma: Excuus.

De voorzitter: Geen probleem. Meneer Schaddelee, aan u het woord.

Arne Schaddelee: Dank, voorzitter. Juist iets wat heel erg zeldzaam is, kan prima de status krijgen van iconen. Dat is ook een beetje met jonggestorven helden, dat worden dan juist vaak iconen. Als dat beestje inderdaad onverwijd platgestampt is door iemand die daar per ongeluk op is gaan staan, dan zou dat juist ervoor pleiten om er een icoon van te maken. Volgens mij moeten we ook de tellingen ... Actuele tellingen krijgen. Laten we hopen dat die dit jaar ook weer is waargenomen.

De voorzitter: Dank. U heeft ook een interruptie van mevrouw Batteau. Mevrouw Batteau.

Jesseka Batteau: Dank u wel, voorzitter. Ik reageer nog op de observatie dat vliegbasis Soesterberg een prachtige plek zou zijn voor een Natura 2000-gebied, ook iets wat Partij voor de Dieren nu in het achterhoofd heeft. Hoe staat de ChristenUnie daarin? Zou die openstaan ook voor bijvoorbeeld om dat te gaan onderzoeken of we dat als Natura 2000 kunnen gaan aanwijzen en wat daar de procedure voor zou zijn? Meneer Schaddelee.

Arne Schaddelee: Zeker, voorzitter, daar zijn wij voor. Dat hebben we volgens mij ook al eerder betoogd hier, maar toen heeft ook de gedeputeerde wel aangegeven dat het best een ingewikkeld proces is. Dus ik heb om die reden de vraag nu iets opener gesteld, namelijk, hoe kunnen wij op een andere manier borgen dat dat gebied beschermd blijft? Maar als uit de beantwoording uit ons onderlinge gesprek in het debat zou blijken dat toch die status van Natura 2000 belangrijk is, dan zouden wij daar zeker voor openstaan.

De voorzitter: Dank u. Mevrouw Hoek, als eerste een interruptie voor de heer Schaddelee. Aan u het woord.

Mieke Hoek: Dank u, voorzitter. Ik vind het pleidooi van meneer Schaddelee ... Ik luister ademloos meestal wel van wat meneer Schaddelee te vertellen heeft, laat ik dat ook maar even zeggen. Maar ik heb toch een vraag aan u. Want van de ene kant bepleit u gewoon net zo nu ook weer over vliegbases et cetera Natura 2000, dat is niet voor niets Natura 2000. Daar gebeurt van alles, hoog in de lucht en onder de grond en op de grond en eromheen. Hoe staat u er dan tegenover, het is misschien een brutale vraag, voorzitter, maar dat we wel in Natura 2000-gebieden gewoon het grootste gemak windmolens willen plaatsen?

De voorzitter: Dank. U heeft uw vraag gesteld. De vraag is niet naar mij, maar waarschijnlijk naar meneer Schaddelee. Dus, meneer Schaddelee, uw reactie, als u dat wil.

Arne Schaddelee: Dank, voorzitter. Dat is natuurlijk een grof schandaal dat we in Natura 2000-gebieden windmolens plaatsen, alleen soms moet je dingen wel met elkaar afwegen. En op het moment dat wij met zijn allen waanzinnig veel energie blijven gebruiken en we geen schonere en betere manier kunnen bedenken dan dat doen door opwek van windenergie en een van de weinige plekken waar dat nog kan toch een Natura 2000 gebied is, dan zijn er twee opties. Of de optie is, we trekken er met zijn allen de stekker eruit overal, wat ook nogal een impact heeft en ontwrichtend is op onze samenleving, of we plaatsen windmolens. Want door blijven gaan met energieopwek op de oude methode, de huidige methode die we heel lang doen, daarvan weten we ook met zijn allen dat het ook nog weer veel schadelijker is ook voor die Natura 2000-gebieden.

De voorzitter: Dank. Mevrouw Hoek, ik wil er wel even op wijzen dat de windmolens bij de B&E-commissie zit. Op het moment als u een natuurvraag heeft aan meneer Schaddelee, dan hoor ik dat graag. En anders kan u die vraag wellicht vanmiddag stellen tijdens de B&E-bijeenkomst.

Mieke Hoek: Ik zal dat meenemen, voorzitter. Ik had ook dit antwoord wel verwacht. Maar goed, ik heb nog wel een ander punt wat ik in wil brengen. Dat staat namelijk vandaag breed in de krant. Klimaatraad slaat alarm over bossen en bodems. Wat is er aan de hand? En dat wil ik aan u meegeven, dat in 2023 en 2024 namelijk vrijwel geen koolstof meer opgenomen wordt in de bossen en overal. Dat heeft met ... Waar heeft dat mee te maken? Gaan we naar de oorsprong, met de opwarming van de aarde te maken. En dat is eigenlijk heel zorgelijk, veel meer ... Nog een grotere zorg dan alles wat we op dit moment met zijn allen bespreken. Ik zal hier een foto van maken en rondsturen.

De voorzitter: Hartstikke goed.

Mieke Hoek: Dank u wel, voorzitter. Maar ik wilde dit alvast inbrengen, want het wordt vast een volgende discussie.

De voorzitter: Helemaal fijn. Ik hoor geen vraag. Dan kijk ik even naar meneer Van den Dikkenberg, die heeft ook een interruptie voor de heer Schaddelee. Meneer Van den Dikkenberg, aan u het woord.

Bertrick van den Dikkenberg: Voorzitter, dank. Ik zag trouwens dat de zoenwaterzweefvlieg ook in Drenthe is waargenomen. Waar die gelukkig op waarneming.nl een handvangst en losgelaten genoteerd staat, is die in Drenthe hand vangst en collectie. Dus als het een verhuisd exemplaar was, zit die nu ergens in een map. Dat hoop ik niet dat dat het lot van de iconsoort is.

Maar de vraag is, het succes van vliegbasis Soesterberg, laat dat niet vooral zien dat een label niet zozeer uitmaakt, maar dat een beheer uitmaakt en het ... Dat het vooral uitmaakt hoe dat je met een gebied omgaat, in plaats van dat het gelabeld is? Want dat het succesvol is, wil niet precies zeggen dat het dan ook meteen een Natura 2000-label moet krijgen. Of is de heer Schaddelee van mening dat het in de praktijk verbetert als het op papier gelabeld is?

De voorzitter: Mevrouw, meneer Schaddelee, sorry.

Arne Schaddelee: Mevrouw Schaddelee vindt daar denk ik ook van alles van, maar laten we ons nu maar ... Zij is helaas niet gekozen tot vertegenwoordiger hier. Voorzitter, ik denk dat dit ... Deze interruptie twee dingen laat zien. Tenminste, het voorbeeld Soesterberg. Allereerst laat het zien dat onze schepper de natuur waanzinnig mooi en vernuftig gemaakt heeft op een manier dat er een enorme veerkracht in zit. De natuur kan echt wel tegen een stootje. En wij hebben een bioloog onze fractie, die zegt, de natuur wint altijd. En daar ben ik echt van overtuigd.

Daarnaast hebben wij daar natuurlijk als mensen ook een enorme verantwoordelijkheid in. Die vliegbasis Soesterberg is natuurlijk heel lang een ontzettend beschermd gebied geweest, alleen niet met een Natura 2000-status, alleen met de Defensievlaggen erop. En misschien zouden we er ook voor kunnen pleiten om meer defensiegebieden in onze provincie aan te wijzen, want dat is kennelijk ook ontzettend goed voor de natuur. Maar dat hebben we nu niet meer op Soesterberg, dus moeten we op zoek naar een alternatief label.

En ik denk dat de natuur dus een enorme kracht heeft in zichzelf, maar dat we tegelijkertijd als mensen moeten kijken van, hoe kunnen we dat zo goed mogelijk beschermen? En ik denk dat die Natura 2000-status in ieder geval daar planmatig iets mee doet.

De voorzitter: Dank. ik wil de commissie toch graag even attenderen dat het kort en bondig zou zijn, de interrupties. Dan ga ik naar mevrouw Batteau. Die heeft ook een interruptie voor de heer Schaddelee. Aan u het woord.

Jesseka Batteau: Ik wilde toch heel even reageren op de opmerking dat defensieterreinen een mooie plek zijn om natuur te laten ontstaan. Want dat is inmiddels niet het geval meer, als ... Ik hoor elke dag mitrailleurgeluiden en helikopters overvliegen naar Leusderheide. Ik vrees dat defensieterreinen niet langer de plek zijn waar de natuur zijn gang kan gaan en biodiversiteit kan worden. Dat wilde ik even meegeven in de afweging.

De voorzitter: Ik hoor geen vraag, maar u mag daar even heel kort op reageren. Meneer Schaddelee.

Arne Schaddelee: Ik denk dat het dan vooral defensieterreinen in vrede zijn.

De voorzitter: Helder. Meneer Draisma heeft ook een interruptie voor de heer Schaddelee. Meneer Draisma.

Arjen Draisma: Dank, voorzitter. Een korte reactie. Want het was de vraag, wat verstaat het CDA precies onder natuur?

De voorzitter: Dat is in de tweede termijn pas. Ik wilde ook meneer Schaddelee aangeven dat ... Dank voor de vragen aan GS en de vragen naar de andere fracties kunnen in de tweede termijn worden gesteld. Dan gaan wij door naar de volgende fractie en dat is D66. En daar is meneer Overkleeft. Meneer Overkleeft, aan u het woord.

Philip Overkleeft: Dank, voorzitter. Als eerste willen wij de hartenkreet van de heer Schaddelee van harte onderschrijven. Natuur delft in de belangenafweging al te vaak het onder onderspit. Alle goede intenties ten spijt. Het zou mooi zijn als we dat in de toekomst anders kunnen doen.

Dan, voorzitter, over de verkenning Beleidsprogramma Natuur. We hebben drie vragen en één suggestie. Op pagina 7 van de verkenning lezen we, we merken dat het natuurbeleid versnipperd is geraakt over veel verschillende beleidsproducten en zowel binnen als buiten de provincie niet altijd even herkenbaar en inzichtelijk is. Dat lijkt ons een terechte constatering, voorzitter. Het is voor ons niet altijd eenvoudig om de verschillende beleidsstukken, programma's, visies, uitvoeringsagenda's en beheerplannen van elkaar te onderscheiden, ze te duiden en de onderlinge samenhang doorgronden. Maar verder dan die opmerking dat de boel is versnipperd, komt de verkenning niet. Gaan wij hier een nadere uitwerking van terugzien in het ontwerp BPN?

Dan onder het kopje Versterken, op pagina 15, en dan versterken van kwaliteit lezen we het volgende. In het BPN willen we komen tot een integraal plan voor kwaliteitsverbetering van bestaande natuur en voor revitalisering van bos. Voor de Natura 2000-gebieden, waar wij voortouwnemer van zijn, doen we dat in de Natura 2000-beheerplannen. Kom ik bij mijn vraag. Er komt dus een integraal plan voor kwaliteitsverbetering, maar de aanpak van Natura 2000 is daar geen onderdeel van. Begrijp ik dat goed? En zo ja, is dat niet vreemd in het kader van die integraliteit? Is het niet beter om, gezien de opgave in de overgangsgebieden en het voornemen natuurgebieden te vergroten, de Natura 2000-beheerplannen juist wel terug te laten komen in zo'n integraal plan?

En dan de derde vraag. In september 2026 moet volgens de Europese Natuurherstelverordening het Nederlandse natuurherstelplan klaar zijn. Nog even afgezien van of dat gaat lukken, in een voetnoot in de verkenning lezen we dat hier in het uitwerken van het BPN zoveel mogelijk op wordt geanticipeerd. Op basis waarvan kunnen we momenteel anticiperen? En is het tussentijds mogelijk om het BPN aan te passen op doelen die in dat uiteindelijke natuurherstelplan komen te staan.

En dan ga ik over naar mijn suggestie en die gaat over natuur in stedelijk gebied. We lezen daar wel wat over, maar het zou wat ons betreft echt nadruk mogen krijgen. Stedelijk gebied heeft vaak een heel eigen biodiversiteit, die nu niet onder hoeft te doen voor die in landelijk gebied. Sterker nog, stedelijk gebied kan zelfs een safe haven zijn voor soorten die elders zijn verdrongen. Een stedelijk gebied kan ook een functie hebben als natuurverbinding en daarmee de natuur als geheel robuuster maken. Zo'n thema sluit ook goed aan bij wat er toch al gebeurt in gemeenten, de openbare ruimte wordt vergroend en er is steeds meer aandacht voor natuur.

We helpen zo bovendien invulling te geven aan de aan de stedelijke vergroening die de Europese Natuurherstelverordening eist en waar we zelf ook mee bezig zijn in andere programma's, zoals natuur in stad en dorp en de klimaataanpak. Wij zouden thema Natuur in stedelijk gebied daarom goed en expliciet willen verankeren in het BPN.

Tot slot, voorzitter. We kunnen verder goed uit de voeten met deze verkenning en we zien uit naar de behandeling van het ontwerp-BPN in deze commissie volgend jaar. Dank u wel.

De voorzitter: Dank, de heer Overkleeft van D66. Dan gaan wij door naar de volgende fractie en dat is Forum Voor Democratie. Ik kijk even in de zaal of digitaal. Nee. Dan gaan wij door naar de volgende fractie en dat is GroenLinks en mevrouw Van Elteren.

Marjolein van Elteren: Dank u wel, voorzitter. GroenLinks is blij dat we vandaag met elkaar het gesprek kunnen voeren over het beleidsprogramma natuur en de bijbehorende kaders en uitgangspunten. We herkennen veel van wat in de stukken staat en het is ook goed dat ook hier de urgentie als het gaat om de achteruitgang van natuur en biodiversiteit benoemd wordt. Ook kunnen we positief zijn over de integrale benadering en het combineren van de verschillende opgaven. De inzet op een basiskwaliteit natuur, waardoor we niet alleen kijken naar Natura 2000 en NNN, maar echt inzet op een verbreding van het natuurbeleid en de aandacht voor natuurinclusief als uitgangspunt voor alle ruimtelijke ontwikkelingen.

Tegelijkertijd zien we ook risico's, waaronder het gebrek aan middelen en de onduidelijkheid over een bijdrage vanuit het Rijk, zoals ook terugkomt in onder andere de technische vragen van de SGP. Zonder voldoende financiële ruimte is de uitvoering onzeker. Veel valt of staat bij wat we daadwerkelijk gaan doen in de uitvoering en de scherpste in de keuzes die we daarbij maken, zoals de ChristenUnie ook al benoemde. Het beleidsprogramma natuur moet meer worden dan een ambitie op papier. Het kan een groene motor worden voor verbinding, bescherming en het herstel van de natuur in onze provincie.

Voorzitter, GroenLinks kan zich in principe vinden in de uitgangspunten zoals ze nu omschreven staan, maar het zal u niet verbazen dat we toch nog een aantal dingen willen meegeven vandaag. De eerste gaat om het beschermen van natuur. Want het is belangrijk om natuur te beschermen, maar ook om de natuur te beleven. En als het gaat om het beleven, dan zit dat wel goed als het gaat om deze verkenning, want onder het kopje Verbreden, een deel wat zich eigenlijk voornamelijk richt op, als ik het plat sla, wat de natuur nu eenmaal voor de mens kan betekenen, zien we duidelijk terug dat het een ambitie is om de recreatieve waarde en de beleving van natuur te verbreden. En dat is mooi, want in het beleven van natuur, dat zorgt er ook voor dat je wat je zoveel ... Waar je zoveel van geniet, dat wil je dan vervolgens ook beschermen.

Wat we daar in deze stukken wel in missen, zijn de mogelijkheden voor zonering en de wetenschap dat het in sommige omstandigheden en op sommige plekken ook beter is om planten en dieren met rust te laten. Zoals ook omschreven is in het coalitieakkoord en inmiddels onderstreept in twee aangenomen moties. Dat zou wat ons betreft een betere plek moeten krijgen, als het gaat om onze ambities en strategieën. Wat ons betreft, is dat niet in de kaders zelf. Maar mocht toegankelijkheid van natuur toch in de kaderstelling terechtkomen, zeg ik ook even richting de VVD, dan wat ons betreft altijd hand in hand met de zinnen die daarna volgen in het coalitieakkoord, er zijn ook plekken waar dieren en planten rust nodig hebben. We kijken naar zonering. In sommige gebieden is meer ruimte voor activiteiten en in andere gebieden laten we planten en dieren met rust.

Dan lezen we op pagina 6 het volgende. Om te voorkomen dat de maatschappij onevenredige schade ondervindt aan landbouwverkeer, waterkeringen, begraafplaatsen, sportvelden, voedselopslag en biodiversiteit, staat de provincie Utrecht schadebestrijding en of populatiebeheer toe voor een aantal diersoorten. Het gaat nog even verder. Maar in ons omgevingsprogramma Faunabeleid wordt ook verwezen naar een passage in het coalitieakkoord, waarin staat dat alternatieve methoden, zoals inrichtingsmaatregelen, en preventieve methoden, zoals verjaging, de voorkeur hebben om schade te voorkomen. Alleen als deze methode schade onvoldoende voorkomt, is populatiebeheer mogelijk. En die volgorde zie ik ook graag duidelijk terug in het beleidsprogramma Natuur.

We hebben ons een beetje verbaasd over de jaartallen, maar misschien dat gedeputeerde dat kan verhelderen. Want het jaartal waarin we het natuurnetwerk Nederland realiseren, zou dat nu 2035 zijn. De doelstelling voor de groene contour is 2040. Maar als we kijken naar de doelstelling voor een robuust natuurnetwerk, dan is dat 2050.

De voorzitter: Punt. U heeft een interruptie van de heer Van den Dikkenberg. Meneer Van den Dikkenberg.

Bertrick van den Dikkenberg: Voorzitter, het gaat even over dat stukje van schadebeheer. Kan GroenLinks aangeven, mevrouw Van Elteren aangeven hoe zij de integrale weging maakt waar belangen kunnen conflicteren? We hebben bijvoorbeeld in de pilot Eemland gezien dat verjagen ook tot verontrusting van weidevogels kan leiden. Daar is het dus wel nodig dat je dus vroegtijdig al kijkt van ... Naar de populatiestanden van soorten die met elkaar dat conflict opleveren. Hoe weegt ze dat daarin?

De voorzitter: Mevrouw Van Elteren.

Marjolein van Elteren: Het voordeel is dat ik dat volgens mij niet hoeft te doen. We hebben volgens mij een mooi programma Faunabeleid waar ook deze kaders in staan en waar inderdaad ook die afweging wordt gemaakt van, eerst alternatieven en dan overgaan op bestrijden. En volgens mij komt dat dan uiteindelijk ook terecht bij de rapportage van de faunabeheereenheid, die dan ook inderdaad dat meeneemt daarin. Dus volgens mij is dat niet iets wat wij hoeven te wegen. Wat ik aangeef, is eigenlijk alleen dat die volgorde voor ons heel belangrijk is om ook hier terug te laten komen, zodat het maar helder is.

De voorzitter: Vervolginterruptie van de heer Van den Dikkenberg.

Bertrick van den Dikkenberg: Voorzitter, deelt mevrouw Van Elteren dan wel dat die volgordelijkheid in de breedte gevolg kan worden, maar dat het niet altijd op de locatie specifiek die volgordelijkheid aangebracht kan worden vanwege de interactie tussen verschillende doelen?

De voorzitter: Mevrouw Van Elteren.

Marjolein van Elteren: Dat deel ik zeker, maar dat hoeft wat mij betreft geen plek te krijgen in dit stuk.

De voorzitter: Helder. U vervolgt.

Marjolein van Elteren: We hadden het over de jaartallen. Dus inderdaad de groene contour, 2040, en dan vervolgens een robuust natuurnetwerk in 2050. De vraag is, wat gaat er dan eigenlijk tussen 2040 en 2050 gebeuren op het moment dat NNN gerealiseerd is, groene contour is gerealiseerd en vervolgens is het tien jaar later, kunnen we pas spreken van een echt robuust netwerk. Die vraag hadden we dan nog even.

Op pagina 15 gaat het over het verbeteren van kwaliteit van de bestaande natuur. Het is goed dat daar zoveel aandacht voor is, want ook GroenLinks denkt dat daar nog veel te behalen valt. Maar wat niet expliciet genoemd wordt, is dat we ook gronden hebben die nu al NNN zijn, maar nog niet als zodanig zijn ingericht. En twee voorbeelden hiervan zijn bijvoorbeeld de legakkers bij de Vinkeveense Plassen, die al wel de status NNN hadden, maar nog niet als zodanig waren ingericht. En ook Natuurgebied Het Meertje, wat dus nu als compensatie gebied kan worden gebruikt in het bestemmingsplan, omdat het nog niet ingericht was. Vallen dit soort gebieden ook onder het integrale plan om die kwaliteitsverbetering door te voeren, waarin over gesproken wordt? Indien dit niet het geval is, dan zou het wat ons betreft goed zijn ook de betere inrichting van dit soort stukken grond, die op papier natuur zijn, maar in de realiteit nog niet, om dat ook te benoemen.

De laatste vraag die ik heb, is of de gedeputeerde ook duidelijk kan schetsen wat het gevolg is van het voorstel wat de VVD doet, de kaderstelling dus apart in een Statenvoorstel stoppen en dan amenderen. Want we hebben al eerder gesproken over het belang van dit nu bespreken en de samenhang met de Omgevingsvisie. Volgens mij gaan we al snel richting december, januari voor nieuwe Statenvoorstel weer door de molen is en het is mij onduidelijk wat het effect is van als we dan nog gaan schuiven in de kaderstelling en wat het dan doet op het moment dat er amendementen aangenomen worden. Voor nu laat ik het daarbij.

De voorzitter: Dank. Meneer Van den Dikkenberg, u heeft ene interruptie.

Bertrick van den Dikkenberg: Voorzitter, dank. De samenloop tussen Omgevingsvisie en beleidsprogramma snap ik dat dat gewenst is. Anderzijds is het Omgevingsvisie ... Maken wij natuurlijk bij de besluitvorming als Staten de integrale afweging definitief en stellen we ook de doelen definitief vast. Is mevrouw Van Elteren het met mee eens dat eigenlijk de doelen fluïde zijn tot het moment dat de hamer geslagen heeft op de Omgevingsvisie?

De voorzitter: Mevrouw Van Elteren.

Marjolein van Elteren: Dat is inderdaad ook zo, maar ik zou dus ook heel graag een reflectie van de gedeputeerde willen horen hierop van, hoe valt dat eigenlijk allemaal samen? Want zoals ik begreep, valt het allemaal vrij nauw samen. En dan ben ik ook benieuwd van, stel je voor, we nemen zo'n amendement aan, wat doet dat dan precies en op welke manier wordt dat dan doorgevoerd? Dus ik ben eigenlijk gewoon benieuwd naar het proces daarin, zodat we gewoon zeker weten waar we aan toe zijn.

De voorzitter: Helder. Dan kijk ik even rond en dan gaan wij door naar de volgende fractie en dat is de Partij van de Arbeid. En mevrouw De Boer, aan u het woord.

Wilma de Boer-Leijnsma: Hartelijk dank, voorzitter. Goed dat wij een startgesprek houden, wat ons als Statenleden de gelegenheid biedt accenten aan te brengen om de zo gewenste versterking verbetering van de natuur in onze provincie voor elkaar te krijgen. Het punt is alleen dat je voor het aanbrengen van accenten wel enige richting nodig hebt. En wij vinden deze verkenning nog wel erg abstract. Abstract, moet ik zeggen.

Het is moeilijk op basis van dit stuk prioriteiten aan te geven. Zo lezen wij op pagina 5 dat werkelijk niks op schema ligt. Er moet nog ongelooflijk veel gebeuren. Op pagina 13 lezen we bijvoorbeeld dat het beleidskader Wet natuurbescherming verouderd is, maar waarom dat het geval is, wordt niet toegelicht. Wat wordt er dan veranderd? Bij agrarisch natuurbeheer staat dat wij ons gaan richten op de zware pakketten. Daar is de Partij van de Arbeid voor,

alsook op het zo spoedig mogelijk terugdringen of liefst nog verbieden van het gebruik van gewasmiddelen ... Gewassenbeschermingsmiddelen, wat eigenlijk een vriendelijk woord is voor gif.

Goed dat we ervoor zorgen dat dit programma verbinding houdt met andere programma's die hier invloed op uit kunnen oefenen, zoals het UPLG en de Natura 2000-beheerplannen. Daarin schuilt meteen wat ongemak. Bij het lezen van dit beleidsprogramma bekruipt mij het gevoel dat ik veel al eens eerder heb gezien en dat ik weinig nieuws zie. De motie van zorg is hierin verwerkt. Maar zijn onze zorgen daarmee ook weggenomen? Om die reden hebben wij een technische vraag gesteld over welke sturingsinstrumenten we hebben om de nodige snelheid bij natuurrealisatie waar te kunnen maken. Het antwoord daarop is het aanwijzen van essentiële percelen. Is dat voldoende?

Het gevecht om grond voor vele beleidsdoelen wordt ook in dit stuk nog eens te meer duidelijk. Zo lees ik dat onze primaire ambitie een rijke en veerkrachtige natuur is in een natuurinclusieve samenleving. We zetten in op vier strategieën, behouden, verbeteren, versterken en verbreden. Dat zou voor ons betekenen dat de basis op orde moet komen, dat er beter beheer nodig is en dat we doen wat werkt om de natuur te verbinden en robuust te maken. Dit beleidsprogramma moet wat ons betreft daaraan direct bijdragen.

Ten slotte kunnen we de natuur natuurlijk ook als buffer zien voor de klimaatverandering, denk aan water vasthouden en een gezonde bodem. De verkenning kaderstelling beleidsprogramma natuur 2027-2031 is compleet qua kaders en trends, maar geeft weinig houvast. Zowel ambitie als strategie zijn heel erg abstract. Dat had meer moeten zijn naar onze mening. Ook een verkenning kan concreter of in elk geval een duidelijke richting aanwijzen. Wij hopen dat in de volgende versie terug te zien. Dan over het Strategisch Bosbeleid en de evaluatie tot 2024.

De voorzitter: Voordat u daar verder mee gaat, dan heeft u een interruptie van uw eerste onderwerp van de heer Van den Dikkenberg. Aan u het woord.

Bertrick van den Dikkenberg: Voorzitter, ik ben eigenlijk wel benieuwd wat de Partij van de Arbeid terug wil zien aan meer concrete ambitie en kaders in het stuk.

De voorzitter: Mevrouw Den Boer.

Wilma de Boer-Leijnsma: Precies dat dus. U stelt de vraag heel erg ruim. Maar het is nog zo abstract en zo niet concreet dat er weinig accent op aan te brengen valt. Ik zou meer willen zien, welke richting gaan we dan nu op? Wat is concreet welke stappen we gaan zetten? Het is allemaal nog heel erg abstract.

De voorzitter: Helder. Vervolginterruptie van de heer Van den Dikkenberg.

Bertrick van den Dikkenberg: Voorzitter, maar nu is het moment om die inkleuring te geven wat u te abstract vindt, want straks komt een programma wat netjes binnen deze kaders past. Die is dan ook te ruim, te wollig en te abstract. Is dat niet het grote risico als we het nu niet inkleuren, of moeten we daar nog met elkaar het gesprek over hebben waar die ruimte precies zit?

De voorzitter: Mevrouw De Boer.

Wilma de Boer-Leijnsma: Om accenten aan te kunnen geven, heb je op zijn minst een richting nodig. En die richting weten we natuurlijk wel ongeveer, maar die willen wij wel graag wat concreter ook uitgewerkt zien in dit stuk. En de ambities zoals die verwoord zijn in de mooie woorden zijn voor ons prima, maar we willen wel concretere acties daaruit zien. Wat gebeurt er dan precies? En die accenten, ik heb een aantal dingen genoemd dat voor ons belangrijk is, dat wil ik nog wel weer een keer herhalen, maar dat ...

De voorzitter: Ik denk dat iedereen dat wel gehoord heeft. U kan verdergaan met uw betoog.

Wilma de Boer-Leijnsma: Dat ging over het Strategisch Bosbeleid, dat we bij de vorige commissie niet meer konden behandelen. We willen meer bos, meer bomen en dat natuurlijk allemaal vitaal, daar staat de Partij van de Arbeid volledig achter. We zijn dan ook blij met deze tussentijdse evaluatie, want dat biedt de kans om te kijken wat er beter kan. En het kan beter. Want de ambities die we met elkaar hebben vastgesteld, worden niet gehaald. Volgens de evaluatie halen we in 2023 net de helft van onze ambitie.

Het lijken overigens veel losstaande ambities met elk hun eigen dynamiek en oorzaken waarom deze ambities wel of niet gehaald zijn. We kunnen daarop inzoomen, maar we zijn ook nieuwsgierig hoe de gedeputeerde aankijkt tegen de samenhang in het bosbeleid en de mate van voortgang die hierop wordt gemaakt. Het is voor ons namelijk niet

eenduidig of de evaluatie af te lezen ... Uit de evaluatie af te lezen of we qua bosbeleid nu voldoende stappen maken en wat er op systeemniveau nodig is om meer bos en vitaal bos te krijgen in onze provincie. Daarin voel ik me nu extra gemotiveerd natuurlijk door de oproep die mevrouw Hoek zo straks deed.

We zijn in het bijzonder nieuwsgierig naar de oorzaak achter de beperkte voortgang van meer bos in NNN-zoekgebied. De oplossing wordt nu gezocht in het geven van meer prioriteit aan dit deel van de opgave, maar dat suggereert ook dat er dus eerder minder prioriteit aan is gegeven. En dat roept dan weer de vraag op waarom dat zo was.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw De Boer. Dan gaan wij door naar de volgende fractie en dat is Partij voor de Dieren. Mevrouw Batteau, aan u het woord.

Jesseka Batteau: Dank u wel. Een startgesprek dat gaat over de kaders voor al het natuurbeleid in Utrecht. We zitten hier echt een beetje mee. Hoe kunnen we zo'n belangrijk beleidsstuk met zoveel complexe subthema's in de beperkte tijd die we nu hebben goed en grondig bespreken, zonder dat we eerst aan beeldvorming, meer beeldvorming hebben gedaan en ook zicht hebben op wat de implicaties zijn van de keuzes voor de toekomst? Geïnformeerde betrokkenheid van de Staten bij de verdere uitwerking van de kaders lijkt ons echt noodzakelijk. En ik hoop echt dat we tot een oplossing kunnen komen hier vandaag, waarin we de fracties wat beter in positie brengen om daar ook een zienswijze op in te dienen of daar op invloed uit te oefenen zonder dat het vertraging oplevert. Ik hoop dat we daar nog op terug kunnen komen.

In de Statenbrief staat dat onze ambitie een rijke en veerkrachtige natuur is in een natuurinclusieve samenleving en dat we natuur willen behouden, verbeteren, versterken en verbreden. Dat zijn prachtige woorden. Iedereen heeft het al herhaald en ik denk dat we dat allemaal onderschrijven. Maar wat we moeilijk vinden, zijn keuzes, het doorhakken van knopen en daadwerkelijk durven kiezen voor dat behoud, voor die verbetering en versterking en verbreding en dat we natuur daadwerkelijk prioriteren. We lopen achter op al onze natuurdoelen. Dat is denk ik zo klaar als een klontje.

En of het nu gaat om uitbreiding van natuurgebieden of het gaat om bossen of de staat van instandhouding van bedreigde soorten, maar ook algemene soorten, maar liefst 26 van onze 31 soorten, onderzochte soorten, in onze provincie hebben een ongunstige staat van instandhouding, hebben we net kunnen lezen. Natuurgebieden zijn versnipperd, ze verzuren, vermesten, verdrogen en pesticiden hopen zich als dodelijke cocktails op in onze landschappen. Dus waar in vredesnaam te beginnen?

Eerst een aantal positieve punten. Want we hebben het stuk goed gelezen en er zitten een aantal aspecten in naast dat we de kaders onderschrijven uiteraard, een aantal aspecten die we positief waarderen. En dat gaat met name over het evalueren en monitoren van maatregelen en hoe het met de natuur gaat. Want er is heel veel meer natuurdata op basis waarvan we ook kunnen bijsturen en dat is heel goed dat we dat gebruiken als basis voor ons beleid. En verder ook ontzettend goed dat we de basiskwaliteit natuur als uitgangspunt gaan nemen. Daar pleiten we ook al heel lang voor als Partij voor de Dieren. Want natuur houdt natuurlijk niet op bij NNN of bij Natura 2000. Dat is ... Dat betreft alle landschappen, agrarisch en stedelijk.

Maar ook best wel wat aandachtspunten. Wat ons opvalt bij de Statenbrief is, over de 31 soorten, dat ruimtelijke bouw en ontwikkeling het uitgangspunt lijkt te vormen en niet zozeer de staat van instandhouding van die 31 soorten. We zetten dus wel vraagtekens bij de gebiedsgerichte aanpak die nu als een soort oplossing wordt aangeboden en de inzet van de SNP's ten bate van woningbouw. Want we vragen ons echt af of dat bijdraagt aan de staat van instandhoudingen, dat het niet meer gericht is op het vrijgeven van vergunningverlening. Dus hopelijk kunnen we daarover doorpraten, wellicht in een SPS-sessie of een infosessie.

Uitrol van zoneringen, GroenLinks had het er ook al over. We zijn blij met de pilot die is voorzien, maar we zouden dat natuurlijk ook verder willen laten uitbreiden en we zouden echt willen aandringen op een integraal plan, waardoor rustgebieden ook echt daadwerkelijk worden uitgebreid en met elkaar worden verbonden en daarmee bijdragen aan bescherming van bedreigde diersoorten en natuurlijk ook het risico op mens-dierconfrontaties verminderen.

Wat we ook missen, is een specifieke aanpak van pesticiden, dat dat expliciet ook in het beleidsprogramma natuur wordt belegd, want dat wordt eigenlijk apart steeds behandeld. Maar we denken echt dat daar ... Dat dat belegd moet worden in dit programma, omdat het toch echt een belangrijke druk factor is voor bestuivers en voor biodiversiteit. Dus het lijkt ons goed als dat terugkeert in het programma, ook in de kaders.

Ik sluit ... We sluiten ons aan bij wat GroenLinks zegt over beheer en jacht, dat we echt moeten inzetten op die preventieve, niet-dodelijke maatregelen, als het terugdringen ... Gaat om terugdringen van schade door dieren. En daar biedt de wolf ook een mooie kans, waardoor we bijvoorbeeld minder zullen hoeven beheren en minder hoeven jagen om die schade te voorkomen. Verkeersveiligheid speelt daar ook een rol in. Ook daarin zou je kunnen zeggen dat de wolf een uitkomst biedt.

De voorzitter: U heeft een interruptie van de heer Van Dieren. Meneer Van Dieren.

Gijs van Dieren: Ik ben even benieuwd welke schadeveroorzakende dieren die wolf dan allemaal gaat opeten. De grauwe gans die wordt altijd veel besproken hier in de commissie, maar ik zie nog niet zo snel die gans uit de lucht springen. Ik ben even benieuwd hoe de wolf ons hierin gaat bijstaan.

De voorzitter: Ik wil u wel even erop attenderen dat wij het over natuur hebben. En natuurlijk, de wolf zit in de natuur, maar ik wil niet te veel uitwijken naar één specifieke diersoort. Dus u kan een korte reactie geven, mevrouw Batteau.

Jesseka Batteau: Dank aan de heer Van Dieren voor deze vraag. Wij bejagen reeën in onze provincie en wij schieten er zo'n duizend af per jaar. En dat is precies het prooidier van de wolf. En we schieten de reeën af omdat we vinden dat ze schade veroorzaken aan beplanting bijvoorbeeld. Dus dan hoeven we dat zelf niet meer te doen. Scheelt ook geld en dan kunnen we het overlaten aan een natuurlijke jager.

De voorzitter: Helder. U vervolgt.

Jesseka Batteau: Even kijken waar ik was gebleven. Tot slot wilde ik nog benoemen dat ganzenrustgebieden en weidevogelkerngebieden en oude bosgroeiplaatsen, we zien dat dat belangrijke gebieden zijn waar we ons voor moeten inzetten om te zorgen dat ze niet verslechteren. En we zien een beleidsontwikkeling waarbij dit soort gebieden minder bescherming lijken te genieten en mogelijk kleiner worden en niet groter. En we vinden ook echt belangrijk dat hier aandacht voor is in ons beleidsprogramma Natuur. Ik denk dat ik het hierbij hou. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. U heeft nog een halve minuut spreektijd over. Dan gaan wij naar de volgende fractie. En dat is de PVV, de heer Daniels. Aan u het woord.

Reindert Daniels: Dank u wel. Welke aannames kunnen we doen wat betreft de toekomstige financiering? Als Defensie, energietransitie, klimaat en vele andere onderwerpen de budgetten al opslokken, zal er weinig diepte-investering zijn in de natuur op de lange termijn. Als we beleidsdoelen vaststellen die uitgaan van een gunstig toekomstig financieringsscenario, dan zadelen we de volgende Staten op met een onoverkomelijk probleem. Wat voor scenario gaan we dus als aanname voor het programma gebruiken? Gaan we gokken of gaan we uit van een scenario wat we ... Waar we in ieder geval redelijk zeker van kunnen zijn?

Als we een doorvertaling doen van de EU en landelijke verplichtingen, dan hebben we al een eigenlijk onhaalbare opgave. Laten we dus in vredesnaam geen provinciale kop opzetten. Goede aandacht voor monitoring zal essentieel zijn, wil je kunnen sturen in de toekomst. Zorg er in ieder geval voor dat daar genoeg budget voor is, wat betreft monitoring van de wettelijk verplichte doelen. Dit zal dan bijvoorbeeld gaan om de monitoring van alle significante drukfactoren op de Natura 2000-gebieden binnen de Utrechtse grenzen, zodat we kunnen voorkomen dat kostbare middelen verkeerd verdeeld worden op basis van incorrecte aannames over de relatieve drukfactoren en daardoor bijvoorbeeld ook een gebied verslechtert.

Er wordt gestuurd op areaalvergroting, tegengaan versnippering, herstel en behoud van natuurverbindingen. Hoe realistisch is het combineren van dit ruimtebeslag met de sterke groei die de provincie door gaat maken, of we nu willen of niet? Ik zie deze ontwikkelingen in de toekomst hard botsen in onze kleine provincie. Dus aan de gedeputeerde, bent u het eens dat de keuzes die hier gemaakt zullen moeten worden dienen te worden uitgewerkt en vastgelegd in de visie, inclusief de daardoor geaccepteerde gevolgen? Qua bosbeleid ...

De voorzitter: Meneer Daniels, voordat u bij het bosbeleid begint, de heer Schaddelee heeft een interruptie.

Arne Schaddelee: Dank, voorzitter. Ik heb een vraag aan de heer Daniels, want hij maakt net heel even een koppeling in de afweging van verschillende beleidsterreinen die om geld vragen. Bevolkingsgroei, Defensie. Dan blijft er eigenlijk voor natuur niet zoveel over. Nu geven wij als provincie natuurlijk geen geld uit aan Defensie, dus ik neem aan dat hij refereert aan landelijke afwegingen. Nu is zijn partij landelijk de grootste partij, maar ik heb in hun verkiezingsprogramma niks kunnen lezen over wat ze willen met de natuur. Zou de Daniels daar iets meer van kunnen

zeggen? Want als hij zegt van, we willen geen provinciale kop op het landelijk natuurbeleid, dan is het natuurlijk wel relevant te weten wat voor landelijk natuurbeleid zijn partij dan voorstaat.

De voorzitter: Meneer Daniels.

Reindert Daniels: Ik spreek voor de provincie in ieder geval, maar er zijn gewoon vooral inzet op de wettelijk verplichte doelen en de beperkte middelen daar zo even effectief en efficiënt voor inzetten. Dan zijn dat bijvoorbeeld wat ik net noemde die Natura 2000-gebieden. Maar als andere partijen bijvoorbeeld al een coalitie maken om de militaire uitgaven voor Defensie te verhogen, dan blijft er van de koek gewoon minder over. Dat constateer ik alleen maar.

De voorzitter: Helder. U vervolgt met uw bosbeleid.

Reindert Daniels: Gezien de beperkte ruimte lijkt de inzet op revitalisering efficiënt om de habitatrichtlijndoelen te behalen. Terreinbeheerders met lage kwaliteit bos zouden dus bijvoorbeeld gewezen kunnen worden op de potentiële hoogwaardige boshabitats, habitats die mogelijk zijn in die gebieden en daarin door de provincie begeleid en gesubsidieerd kunnen worden. Dat zou een eventuele efficiënte inzet van de beperkte ruimte kunnen zijn als suggestie.

Qua de staat van instandhouding van die 31 soorten, dat ... Daar maak ik me wel erg zorgen over eigenlijk, met name over de gevolgen. Verwacht gedeputeerde dit alles zonder aanzienlijke impact zal zijn op de toch al fragiele bouwomstandigheden in de provincie? Kan dit mogelijk impact hebben op de ontwikkeling bijvoorbeeld van polder Rijnenburg? En hoe groot zal de last van dit alles worden op initiatiefnemers voor bouwontwikkelingen en heeft het mogelijk het gevolg dat alleen initiatiefnemers overblijven met heel erg diepe zakken? Dus wat zijn de ... Is er al een beetje een beeld van de financiële impact?

De voorzitter: Dank, heer Daniels. Dan gaan wij door naar de volgende fractie en dat is de SGP'er. Ik geef het woord aan de heer Van der Dikkenberg. Aan u het woord.

Bertrick van den Dikkenberg: Voorzitter, dank u wel. Wij hebben bij de ... Voor de bespreking van deze startnotitie een aantal schriftelijke vragen gesteld. En de antwoorden op de vragen die geven mij nog onvoldoende houvast om vandaag het college voldoende kaders mee te kunnen geven voor het opstellen van het programma. Want in antwoord op mijn vraag wordt gesteld dat kaderstelling nog wordt voorgesteld in latere documenten. Volgens ons is dat de wereld op zijn kop, want GS maakt een programma op basis van kaders die zij zelf aanpast in de visie. Staat ook in de stukken. De natuurvisie is verlopen, dat was een stuk van de Staten en ons niveau van vaststellen is de visie, maar de aanpassingsvoorstellen daarvoor doen we later in de visie en in het programma. Dan schrijft GS haar eigen kaders zonder dat wij daar een kader boven hebben geplakt. Straks kunnen we de visie niet meer agenderen of amenderen, want het programma is vastgesteld. Wat wordt het antwoord dan? Dan moet het programma weer gewijzigd worden. Is natuurlijk een gekke loop waar je in komt. Als je zonder de kaders van tevoren vast te stellen achteraf de kaders wil aanpassen, kan het niet, want het programma klopt dan niet meer.

En daarom mijn voorstel, hou het zuiver en houden wij onszelf aan de nog preciaire procesgang rondom werken met programma's? Is aanvullende kaderstelling nodig, dan doen we dat via een Statenvoorstel met die aanvullende kaders erin die de Staten vaststellen. Alvast vooruitlopend dan op de bespreking, mijn conclusie, ik denk dat we als commissie het voorstel moeten doen om te concluderen dat aanvullende kaderstelling via een Statenvoorstel noodzakelijk is, om het programma een kader te geven conform onze eigen werkwijze. En die verdedig ik niet vaak. Dat zeg ik erbij.

De tussenliggende tijd kunnen we dan benutten om technisch nog bij te praten, want daar zit een tweede behoefte. Inhoudelijk is het echt nodig om te discussiëren over bepaalde dingen en gezamenlijk daar ook een gelijk beeld over te volgen. Bijvoorbeeld, ik vroeg een lijstje met mogelijkheden waarop we als Staten de vrijheid hebben om bij te sturen en als antwoord kreeg ik de bijgestuurde doelen van de Omgevingsvisie, die op de ROW-agenda staat. Dat is niet echt een inkleuring van, waar zitten onze stuurmogelijkheden, ook als je de integrale afweging tussen financiën, ambities en haalbaarheid wil maken in de kaderstelling voor het natuurbeleid voor de komende jaren. Voorzitter, dan is het inhoudelijk ook echt wel nodig om de discussie over de instandhoudingsdoelen te voeren richting Rijk en EU.

De voorzitter: U heeft een interruptie van de heer Schaddelee. Meneer Schaddelee.

Arne Schaddelee: Dank, voorzitter. Want op die procedure heb ik toch even een vraag aan de SGP. We hebben al maanden zien aankomen dat dit op dit moment nu op deze manier de werkwijze zou zijn. En waarom komt de SGP daar dan nu mee? En als er dan inderdaad een informatiebehoefte was kennelijk de afgelopen maanden die niet is

ingevuld, waarom heeft de SGP daar dan niet eerder of dat punt aangekaart of die informatiebehoefte naar zich toe gehaald?

Want ik vind toch dat we de afgelopen maanden echt wel op heel veel manieren, ook om dit startgesprek goed voor te bereiden, zijn geïnformeerd. Werkbezoeken hebben we gehad, informatiesessie hebben we gehad. Ik zit een beetje te zoeken naar van, waar zit dan precies dat ongemak?

De voorzitter: Meneer Van den Dikkenberg.

Bertrick van den Dikkenberg: Voorzitter, het ongemak zit hem daarin dat ik maanden geleden de inhoud nog niet kende van de startnotitie voor het natuurprogramma. En als we de startnotitie iets gezien, mevrouw De Boer gaf het ook al aan, het is niet echt heel concreet en ik kan er niet echt uit vormen van, hoe ... Waar zit onze speelruimte in de ambities, waar zitten de wettelijke verplichtingen? Die zijn wel opgenoemd van, heel veel wordt gedomineerd door de wet. Maar wat houdt dat in? En wat is onze ambitie? En waar wijken we dan af van de wet en doen we er een top op of halen we het niet of ... Dat beeld heb ik onvoldoende scherp.

Daarbij ook de praktische doorwerking daarvan. Dus het zit er met name in van, de inhoud van deze startnotitie blijft op dat vlak best wel op hoog niveau, maar geeft wel een heel aantal aanvullende kaders mee die afwijken van wat we tot nu toe gehanteerd hebben. Die slag te maken van dat abstracte niveau naar de aanvullende kaders die we niet vaststellen blijkbaar als Staten dan, dat is een denkslag die volgens mij meer doordenking vraagt dan dat we nu hebben in de sessies die we gehad hebben.

De voorzitter: U heeft een vervolgintruptie van de heer Schaddelee.

Arne Schaddelee: Dank, voorzitter. Want dan zou ik de heer Van den Dikkenberg toch willen voorhouden wat hij zojuist onze collega van de Partij van de Arbeid voorhield, namelijk, dit is een startgesprek. Dit is dan het moment om die abstractheid weg te nemen en zo concreet mogelijk in te zoomen en dingen mee te geven. Volgens mij moeten we onszelf nu ook niet te veel een soort slachtofferrol plaatsen. Dit is een moment waarop wij kaders kunnen meegeven. En volgens mij gaat het college ongelooflijk over de knie als ze het in hun hoofd halen om die kaders niet allemaal serieus mee te nemen. En dat weten ze ook, dus we hebben er alle vertrouwen in dat ze dat doen.

De voorzitter: Dank.

Arne Schaddelee: Ik zie de gedeputeerde knikken, voorzitter.

De voorzitter: U mag hierop reageren, kort, meneer Van den Dikkenberg.

Bertrick van den Dikkenberg: Voorzitter, dat zie ik echt fundamenteel anders. Dit is niet het moment om kaders met mee te geven. Dit is het moment om te concluderen als commissie of dat de kaders die genoemd zijn voldoende zijn of niet. En als wij vinden dat de kaders zoals ze er nu zijn, dus de huidige Omgevingsvisie met opgenoemde kaders, niet voldoende zijn, is aanvullende kaderstelling nodig. Dat is het gesprek wat we vandaag moeten voeren. Als het nodig is, komt er een Statenvoorstel met aanvullende kaders. Zo staat het in onze werkwijze van de programma's. En die kunnen we dan met elkaar bespreken en vaststellen. Dat is de werkvolgorde die we hebben afgesproken. Daar wijkt deze brief van af. En daardoor krijg je een beetje een troebel beeld van, wat is nu een kader en wat niet? En als ik wat noem, is het dan een kader? Of als de heer Schaddelee wat noemt, is het dan een kader? Dus daar zit een structureel verschil.

En zeker omdat er best wel veel wijzigt, ook qua jaartallen, echt gewoon doelen en ambities. Bijvoorbeeld de realisatie van NNN schuift met acht jaar op. Dat is best gek als we dat gewoon laten passeren van, dat vinden we op een blauwe maandagmorgen.

De voorzitter: Uw antwoord is helder. U vervolgt.

Bertrick van den Dikkenberg: Voorzitter, dan inhoudelijk, want ik heb wel een setje meegenomen. Ik denk van, als we het er vandaag daarover gaan hebben, dan gaan we ook maar van slag. Het is nodig om die discussie over de instandhoudingsdoelen te voeren, want alleen al zonder menselijke invloeden is het veranderend klimaat onmogelijk om twintig jaar oude instandhoudingsdoelen te behalen, laat staan met menselijke invloed. En ik zou GS willen vragen er echt een programmatisch punt van te maken, zodat we realistische instandhoudingsdoelen krijgen.

Daarnaast is het hard nodig dat in het programma fors meer geïnvesteerd wordt in monitoring. Zit er al in, maar dat zou ik echt wel onderstrepen als aanvullend kader. Onlangs heb ik in de LWM een rapport gezet wat laat zien dat werkelijk monitoring in gebieden best wel een genuanceerd beeld geeft over de kwaliteit van gebieden, maar het laat ook bepaalde drukfactoren gewoon staan, dus volgens mij is daar wel een nuance in aan te brengen.

De voorzitter: U heeft een interruptie van de heer Overkleef. Meneer Overkleef.

Philip Overkleef: Dank, voorzitter. Ik sla altijd een beetje aan op termen zoals realistische instandhoudingsdoelen. Je kunt misschien ook constateren, leg ik de heer Van den Dikkenberg voor, dat instandhoudingsdoelen op een gegeven moment niet meer realistisch zijn, juist door menselijk toedoen, en dat je daarna niet daarom nog steeds wel mitigerende maatregelen moet treffen om de schade zo veel mogelijk te beperken. Is de heer Van den Dikkenberg dat dan ook met me eens?

De voorzitter: Meneer Van den Dikkenberg.

Bertrick van den Dikkenberg: Volgens mij is dat de grote zoektocht, voorzitter, om de milieudruk en de invloed op natuur en omgeving zo veel mogelijk te verminderen als mens zijnde, maar dan hoort daar ook bij volgens mij dat we kijken naar van, welke natuur ambieer je dan op welke plek. En ik gaf net al aan van, niet alle invloeden zijn natuurlijk. Als je bijvoorbeeld een blauwgrasland hebt die door een droog voorjaar afsterft en het volgend jaar weer, zit er zo'n voedselrijke toplaag. En dan gaven ze op landgoed Den Treek aan dat je gewoon problemen hebt om daar blauwgras terug te krijgen, want die wil een schrale bodem. Dat zijn klimaatsverandering effecten die gewoon praktisch een direct gevolg hebben op de vegetatie, waarbij het de vraag is van, is het dan op zo'n plek die gevoelig is voor droogte et cetera de juiste soort om na te streven? Want als we weten dat we vaker droogte krijgen, zal die vaker afsterven en met een voedselrijke bodem.

Dat soort effecten, dat soort doordenkingen van, wat betekent het nu, en dat ... Helpt het niet, het antwoord dat we kregen van, we willen meer robuust natuur. Dan helpt het niet als je vijf hectare op dezelfde plek legt in plaats van één hectare, want dan sterft vijf hectare af. En die doordenking, die zoektocht, daar zoeken we naar van, in hoeverre is het dan haalbaar om met zo'n veranderend klimaat dat te doen? Bijvoorbeeld die verzuipende bossen, bij meer regen heb je eigenlijk hetzelfde.

De voorzitter: Helder. U heeft een vervolginterruptie van de heer Overkleef.

Philip Overkleef: Korte vervolgvraag. Is de heer Van den Dikkenberg dan niet bang dat de provincie verandert in natuur met louter kruidenrijk grasland en bos omdat we alle bijzondere beheertypen dan maar achterwege laten?

De voorzitter: Meneer Van den Dikkenberg.

Bertrick van den Dikkenberg: Voorzitter, daar ben ik niet helemaal bang voor. We hebben ook nog moerassen, we hebben wateren, we hebben ondiepe wateren. Er zitten van allerlei nuances in. Maar de vraag is of dat je altijd naar, en daar kom ik straks nog wel op terug, naar de hoogste waarde moet streven. En we zullen daar variatie in moeten hebben, maar het is wel van belang dat we kijken van, zijn de doelen die we nastreven en de opdrachten die er zijn dus ook vanuit de EU nog wel accuraat passend bij het huidige klimaat wat we hebben en eventueel verschuivingen naar ander klimaat? Bijvoorbeeld ook soorten die door het warme worden verschuiven.

De voorzitter: Helder. U heeft een interruptie van de heer De Jong van Volt. Meneer De Jong.

Amos de Jong: Dank, voorzitter. Ik haak hier ook even op aan. Nog een vraag. Het voorbeeld dat de heer Van Dikkenberg geeft, heeft met klimaatverandering te maken. U zei ... U verwees naar een bos die onder water kwam te staan of blauwgraslanden die op schrale bodems willen staan. Is de SGP het met Volt eens dat we, want wij zijn het met SGP eens dat we inderdaad moeten kijken naar de natuurlijke processen, maar is SGP met Volt eens dat we ook moeten kijken daar waar de mens invloed heeft? Dus als het door de mens veroorzaakte klimaatverandering is, is het dan niet ook onze taak om juist die natuurlijke processen beter te beschermen daartegen?

De voorzitter: Meneer Van den Dikkenberg.

Bertrick van den Dikkenberg: Voorzitter, ik laat hem even indalen. De klimaatverandering die vindt plaats. Moeten we dat beschermen? Volgens mij gaf de heer Schaddelee er al een antwoord op van, dat is een parallel spoor waarop je zoekt naar schone bronnen voor energie, waarin je ook onafhankelijk bent en dergelijke. De natuurlijke processen die

zul je ... Die beschermen we ook, denk ik, als je kijkt naar een blauwe agenda die op vernatting en verdroging antwoorden moet geven. Je probeert natuurlijke processen te beschermen. Alleen het feit is wel dat op het moment dat je daarmee bezig bent, dan kom je ook in conflict met omliggende functies. Daar kom je ... Dus dan bijvoorbeeld woonwijken op plekken dat als je gaat vernatting, dat het veel te nat wordt om te wonen. Wat gaan we daarmee doen? Dat soort aspecten die spelen daarin wel een rol. Dan wordt het al snel een vraagstuk van, wat is haalbaar dan?

De voorzitter: Helder. U vervolgt.

Bertrick van den Dikkenberg: Voorzitter, dan even kijken. Dat was het gesprek over de monitoring. Daadwerkelijke monitoring dat is volgens mij van groot belang. In de NDA's zien we ook terug dat mislukte modellen een grote rol hebben in het oordeel over een natuurgebied, terwijl in de praktijk best wel een ander oordeel gevormd kan worden op onderdelen. Er stond in de stukken, in 2030 moet elk Natura 2000-gebied de instandhoudingsdoelen bereikt hebben. Dat was een foutje gelukkig, maar het viel me op dat de enige die dat constateerde, dat wij er waren. Maar dat gaf me wel te denken, per direct voorkomen we een verslechtering, waar komt dat vandaan en hoe gaan we dat dan realiseren? Ik zag wel dat hij genuanceerd was in de definitieve stukken, want die stonden weer in een ander document. Dus ik wijs u er maar slechts op, commissie. Als kader zou ik ook mee willen geven dat wij de vogelgebieden actiever zoeken naar de balans van beheer van populaties, optimaal beheer in het leefgebied en versterken van de leefomstandigheden. Hier moet actiever op worden ingezet en gemonitord wat ons betreft. Dat zit hem echt in het totaalpakket daarin en die zou ik ook willen onderstrepen. De basis voor vergunningverlening is het natuurbeleid. Maar zolang de wet is zoals deze is, zal er geen vergunning verleend gaan worden. Want de huidige juridische redenering is rondom significantie altijd afwijkend van hetgeen wat kan. En van belang is daarin denk ik dat we het stelsel ook gaan kantelen en dat we kijken naar wat wel kan. Maar dat moet deels ook met landelijk gebeuren. Dus ik vond de stellingname in het document van, dit is de basis, de basis moet op orde voor de vergunningverlening, ben ik het mee eens. Alleen de wij kunnen geen vergunningen verlenen op het moment dat de basis op orde is, omdat de redenering altijd andersom zal zijn van de rechter, tot nu toe. Voorzitter, dan zou ik het kader mee willen geven dat we het natuurstelsel kantelen naar een meer prestatiegericht stelsel, in plaats van een inspanningsstelsel. Dus dat we ook daadwerkelijk kijken in de financieringen en dergelijke naar de prestaties die geleverd worden door verschillende terreinbeheerders. Dan een volgend punt is de hoge belevingswaarde van de natuur. Dat is een keuze die wij maken, natuur moet een hoge belevingswaarde hebben. En dat is een beleidskeuze. Dat kan, maar de vraag is of we daar voldoende geld voor hebben op termijn. Ik zou daaraan voorstellen dat we als kader hanteren dat de natuur betaalbaar moet worden vormgegeven, zodat het intensief beheerd kan worden.

De voorzitter: De heer Van den Dikkenberg, u heeft een interruptie van mevrouw Batteau. Mevrouw Batteau.

Jeskesa Batteau: Ik haak even aan op de nadruk op prestatiegericht zijn en beheer en dat we daar kritischer naar kijken. Ik zou willen vragen aan de heer Van den Dikkenberg in hoeverre hij het met Partij voor de Dieren eens is dat, bijvoorbeeld als het gaat om agrarisch natuurbeheer, dat we daar ook heel kritisch naar moeten kijken, naar welke pakketten wel en niet werken en hoe die worden ingezet en in hoeverre die effectief zijn. Want we zien dat heel veel pakketten helemaal niet de effecten hebben die ze beloofd hebben en dat zwaardere pakketten eigenlijk het belangrijkste zijn daarin, maar ook in hoe ze worden uitgevoerd. Dus vindt de heer Van den Dikkenberg dat daar ook goed naar gekeken moet worden?

De voorzitter: Uw vraag is helder. Meneer Van den Dikkenberg.

Bertrick van den Dikkenberg: Voorzitter, volgens mij hebben we dat gesprek al een paar keer gehad, naar de effectiviteit van die pakketten. En daar kijken we naar dat monitoren we en we kijken hoe dat we een zo hoog mogelijk rendement daar ook op de middelen kunnen krijgen. Dus volgens mij is dat goed, om daar ook naar te kijken. Ik kijk ook naar het bredere plaatje, halen we onze doelen wel die we willen halen? En hoe kunnen we de TBO's ook mee naar die prestatiegericht organisatie kantelen, in plaats van de inspanningsfinanciering die daaraan hangt?

De voorzitter: Helder. Uw antwoord is helder, denk ik. U vervolgt. Ik zie mevrouw Hoek ook een interruptie hebben op meneer Van den Dikkenberg. Aan u het woord.

Mevrouw Hoek: Dank u, voorzitter. Ik heb een tijdje op zitten broeden, maar ik vat het samen. Ik ben het bijna 99,9 procent eens met het hele betoog van meneer Van den Dikkenberg, maar één ding viel me op, valt me eigenlijk in zijn algemeenheid op. Meneer Van den Dikkenberg van de SGP zei, wat is haalbaar? Ik vind, 50PLUS vindt, we moeten ons aanpassen. We zijn constant maar bezig om te voldoen met allerlei middelen om toch alles- Zodat we niet hoeven in te leveren, zodat we toch door kunnen gaan zoals we nu bezig zijn.

De voorzitter: En uw vraag is?

Mieke Hoek: Mijn vraag is dan aan meneer Van den Dikkenberg, wat vindt u ervan dat we eigenlijk stapjes terug moeten doen en ons aan moeten passen aan de ontwikkelingen die nu gewoon in het klimaat, bijvoorbeeld ook de aarde en noem maar op, allemaal aan de gang zijn, met opwarming en dergelijke? Dat is niet meer terug te draaien, voorzitter. Wij zullen het allemaal nog wel overleven, maar op een gegeven moment-

De voorzitter: Uw vraag is helder. Meneer Van den Dikkenberg.

Bertrick van den Dikkenberg: Voorzitter, mevrouw Hoek noemt het stapjes terug, ik noem het stapjes vooruit in het denken over natuurbeheer en klimaatverandering. En ik erken dat er dus grote wijzigingen plaatsvinden en dat we daar een antwoord op moeten vinden wat hout snijdt en waar we voldoende mee uit de voeten kunnen als het gaat om natuurbeheer. En als wij ervoor kiezen om op heel veel plekken successiestadia te parkeren en dat te onderhouden en dat natuur noemen in plaats van een tuin, want eigenlijk doe je dat in de tuin ook als je een boompje kleinhoudt en snoeit. Dat is ook het parkeren van een successiestadium. Dan is dat het gevolg van de- Dan zal dat ook altijd om extra ingrepen vragen als de natuurlijke omstandigheden veranderen.

De voorzitter: Uw antwoord is helder. U vervolgt uw betoog.

Bertrick van den Dikkenberg: Voorzitter, dan de belevingswaarde van de natuur was ik bijgebleven. Die staat als een hoge belevingswaarde. Volgens mij is er geen wet die voorschrijft dat we een hoge belevingswaarde hebben op natuur, dus ik dacht, nou heb ik er een gevonden waar we als provincie verschil in maken. En ik denk, is dat wel betaalbaar als we dat actief blijven hanteren als kader? Want ik zou liever focussen op het beheer van de basis dan dat we een hoge belevingswaarde in de natuur hebben. En we zien al dat de standaard kostprijzen niet uitgekeerd kunnen worden aan natuurbeheerders, dus voor het reguliere beheer, daar zit een gat met het Rijk, de financiering. Streven wij hoge belevingswaarde natuur na, terwijl we de gewone massa natuur noem ik het even, de grote breedte, niet kunnen betalen in wat het standaard kost en dat ze daar dus de volledige vergoeding niet voor krijgen. Daar zie ik een discrepantie in de middelen. En ik denk, volgens mij moeten we dan ook kijken naar, kunnen we dan een tandje terug in belevingswaarde van de natuur? En ik heb het mijn kinderen gevraagd en die vonden het heerlijk om in het bos te lopen. En een wilder bos of een iets minder onderhouden bos vonden ze niet zo heel erg, want daar wordt het alleen maar spannender van. Dus voorzitter, dat kan volgens mij. Qua belevingswaarde wordt het alleen maar beter. Ik ben benieuwd of dat daar een aanvullend kader voor gehanteerd kan worden. Dan ga ik naar de Staat van Instandhouding. Daar staat een mooi interessant document bij en die wordt allemaal beoordeeld op vier onderdelen. Nou hebben we een motie aangenomen bij de OFM, een SGP-motie, Staat van Instandhouding om in dit huis gebruik te maken van de Vogel- en Habitatsrichtlijnformulering. En ik mis eigenlijk die VHR-formulering van de SVI in die rapporten. Nu wordt die op vier parameters bekeken en daarbij wordt gezegd, toekomstbestendigheid is dan een belangrijke afgeleide uit de eerste van de drie parameters van de VHR. Maar ik mis daarin heel erg de plaatsing van de populaties in de natuurlijk habitat. En de huidige wijze van formuleren geeft aan, de populaties lopen achteruit, het is vooral een trendanalyse. Maar als het natuurlijk habitat achteruitloopt, is het logisch dat je niet op 100 procent kan blijven. Je kunt geen 35 duizend hazen uit de provincie Utrecht, als er nog één hectare landbouwgrond over is, op één hectare huisvesten. Dus het zal ook logisch zijn dat die dan terugloopt. Maar wat is nu de duiding van die Staat van Instandhouding in de natuurlijk habitat? En dat vraagt de VHR wel van dat natuurlijke habitat, geeft dat een plek in de beoordeling. Terwijl er nu vooral een trendanalyse plaatsvindt over verspreidingshokken, aantallen en dat soort zaken. Dus ik ben heel erg benieuwd of dat die duiding en juist ook die analyse nog toegevoegd kan worden en wat dat eventueel verandert aan het proces. Voorzitter, dat over de kaderstelling. Ik hoop dat ik de ChristenUnie van dienst ben geweest. Dat het concreet genoeg is geworden.

De voorzitter: Excuus, maar u heeft een interruptie van de heer De Jong van Volt.

Amos de Jong: Dank voorzitter, een hele korte vraag. Even voor de duidelijkheid wat de SGP hiermee beoogt. Beoogt de SGP te zeggen dat als er een achteruitgaande stand van een habitat is, dat kan klein en a-reëel zijn, of in de condities en de gezondheid van zo'n habitat, dat we dus ook met een mindere omvang van de bepaalde soorten populatie genoeg moeten nemen? Is dat een lineair verband wat de SP trekt?

De voorzitter: Meneer Van den Dikkenberg.

Bertrick van den Dikkenberg: Voorzitter, als er een gezonde populatie is, dus de VHR zegt dat er een levensvatbare component is in de natuurlijke habitat, dat is de beoordeling die we moeten maken. Dat is niet zozeer een trendlijn

over de totale populatie op de provinciaal, maar dat is, in de natuurlijke habitat, is het dan een levensvatbare component, ja of nee? En dat is de beoordeling op die populatiedynamiek. En ik zie nu vooral de trendanalyse, er zijn minder hazelmuizen en dat heeft het gevolg dat.

De voorzitter: Helder. U heeft nog 37 seconden, meneer Van den Dikkenberg. Daar wil ik u even op attenderen. Aan u het woord.

Bertrick van den Dikkenberg: Voorzitter, stop de tijd. Dank. U heeft een interruptie van de heer Overkleef. Meneer Overkleef.

Phillip Overkleef: Dank, voorzitter. Ik haak nog even aan op die levensvatbare habitat. Stel, die levensvatbare habitat blijkt er dan dus niet te zijn. Wat voor consequenties zou de heer Van den Dikkenberg daar dan aan verbinden?

De voorzitter: Meneer Van den Dikkenberg.

Bertrick van den Dikkenberg: Het gaat erom dat een soort een levensvatbare component is in de natuurlijke habitat. Als er geen natuurlijke habitat is, dan is er ook geen levensvatbare component, volgens mij. Ik probeer even de vraag te duiden.

Philip Overkleef: Wat ik eigenlijk bedoel, voorzitter, is, dan trekt de heer Van den Dikkenberg op dat moment de conclusie inderdaad dat het behouden of versterken van die soort geen optie meer is dan.

De voorzitter: Meneer Van den Dikkenberg.

Bertrick van den Dikkenberg: Nee, voorzitter, die conclusie trek ik niet. Want dat zie je bijvoorbeeld wat we ook met blauwgraslanden doen. Daar zitten vlinders. Die zijn exclusief. Dus streven we naar dat we zo veel mogelijk blauwgrasland hebben, zodat die vlinders ook daar kunnen leven. Dus daar doe je maximale inspanningen voor, om die habitats in orde te krijgen.

De voorzitter: Helder.

Philip Overkleef: Dan snap ik het, voorzitter.

De voorzitter: U heeft een interruptie van mevrouw Batteau. Mevrouw Batteau.

Jesseka Batteau: Hier zou ik graag ook nog even op inhaken, want volgens mij is het zo dat we de verplichting hebben om die habitatten dusdanig robuust te houden dat die instandhouding blijft, dan wel groeit. Dus volgens mij zit de verplichting hem in dat die habitatten niet verdwijnen. Dus dat is precies de inspanning die van ons gevraagd wordt. Dus volgens mij ligt daar het antwoord.

De voorzitter: Ik hoor geen vraag, dus u kan er nog een korte reactie op geven als u wil, maar het hoeft niet.

Bertrick van den Dikkenberg: Voorzitter, dat geldt voor Natura 2000-gebieden. En volgens mij kijken we hier naar een provincie brede verspreiding van algemeen voorkomende soorten, heet het geloof ik ook. En die soorten die worden op zijn algemeen beoordeeld. En ik trek daar alleen het oordeel uit, ik mis daarin dus de analyse van die natuurlijke habitats en de levensvatbaarheid van de component van de plaats daarin.

De voorzitter: Helder. U was klaar met uw betoog. Dan gaan wij door naar de volgende fractie en dat is de SP. De heer Schipper, aan u het woord.

Tim Schipper: Dank, voorzitter. Ik weet niet of het nog uitgevoerd wordt, maar in mijn groep acht, zesde klas heette dat toen nog, hadden we de eindmusical het koffertje van Meneer Van Dalen. En daar werd ten strijde getrokken tegen de spuitbus, de schadelijkheid van de spuitbus. Ik zie mevrouw Hoek knikken. Dat snap ik wel. Maar nou eigenlijk de rode draad die ik vandaag hoor is, het gaat niet goed. De 26 soorten waar het minder mee gaat, waar het slecht mee gaat. En het programma, de kaders die we proberen vast te stellen. Kortom, hoe verhoudt die papieren werkelijkheid die we nu proberen met zijn allen vast te stellen, zich nou tot de uitvoering? Want we zijn in die 52 jaar, tussen het koffertje van Meneer Van Dalen in mijn leven en nu, eigenlijk geen steek opgeschoten. En vandaar dat ik iedereen roep om- Word nou concreet, onderschrijf. Want we moeten weg van die papieren werkelijkheid. We moeten echt aan de slag. Maar er zijn zoveel dingen die dat in de weg staan. Zolang het gebruik van PFAS nog niet verboden is, zolang het gebruik van bestrijdingsmiddelen nog aan de orde van de dag is, dan kan je heel veel op papier zetten, maar

waar werken we dan met zijn allen naartoe? Dat is gewoon mijn grote zorg en die hoor ik bij meerdere fracties vandaag. En voor de rest denk ik dat de heer Van den Dikkenberg ook goed heeft verwoord wat zijn vragen over, wat dat is nou de rol van Provinciale Staten? Waar kunnen wij op dit moment nou nog bijsturen? Ik vond dat in aanloop naar het commissiedebat van vandaag ook al heel verwarrend, moet ik zeggen. Laat ik het even hierbij laten en misschien dat ik nog terugkom op het moment dat de gedeputeerde haar reactie geeft op de inbreng van heel veel fracties, waar ik eigenlijk niet heel veel meer op kan aanvullen op dit moment. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, Meneer Schipper van de SP. Dan gaan wij naar UtrechtNu! De heer Van Dieren, aan u het woord.

Gijs van Dieren: Dank u wel, voorzitter. Er zitten maar 24 uur in een dag en er is ook nog eens iets als werk en gezin, dus ik probeer altijd in de grote hoeveelheid documenten die GS in al hun vleit klaar zitten zoeken naar, waar kunnen we nou echt serieus bijsturen als Provinciale Staten? En normaal gesproken zou zo'n startgesprek voor zo'n breed programma als dit daar de uitgesproken kans voor zijn. Maar ik moet toegeven, en het zal wel aan mij liggen, maar ik ben er dit keer gewoon echt helemaal niet uitgekomen. Ik heb het wel bestudeerd, maar we hebben te maken met een omgevingsvisie waar we binnen de kaders moeten kleuren. Die zit natuurlijk weer binnen landelijke kaders. Heel veel eisen over natuur komen van bestuurslagen boven ons. Daarnaast incorporeert dit startprogramma allerlei bestaande programma's en ook beoordelingskaders zoals Plan-MER. Ik vind het overigens hartstikke goed dat die hergebruikt worden, maar ondertussen ben ik wel in de situatie gekomen dat ik door de beleidsstukken het bos niet zie. Dus ik wil deze beschouwing eigenlijk afsluiten met één duidelijke vraag aan GS. In hoeverre kunnen wij hier nou echt iets kiezen als Staten op dit moment? Ik snap het verhaal van de kaders, maar tegelijkertijd zit ik met al die niet-veranderende programma's die eromheen hangen, waardoor ik onze speelruimte niet echt meer zie. En dat sluit natuurlijk ook aan op het punt wat de SGP heeft ingebracht over de omgevingsvisie, die later nog concreet en klaargemaakt wordt ten opzichte van het feit dat we nu bezig zijn met de kaders voor het startgesprek over het beheerplan natuur. Dus tot zover de eerste Statenbrief. Dan hadden we er nog eentje over de bomen die aangeplant worden buiten NNN-gebied. Daar zijn wij groot voorstander van. Ik vind het ook goed dat dat meegenomen is. Dat was ook wel duidelijk te lezen. Maar wel één apart constatering is dat in die evaluatie nog steeds staat dat de grootste kansen voor meer bomen toch echt buiten NNN-gebied liggen. En tegelijkertijd staat bij de nummertjes dat ongeveer de helft van het nieuwe bos moet komen buiten ten opzichte van wat er nog in NNN komt. Dat in combinatie met het feit dat er geen geld klaarstaat voor het beheer van het bos binnen. En ik vraag me af, wat zou nou de belemmering zijn om bestaande gelden ook gewoon beschikbaar te stellen voor het beheer uit het NNN-gebied? Dan hebben we tot slot nog die Statenbrief over de soortenlijsten. Ik was wederom onder de indruk van in welk detailniveau allerlei dingen opgezocht en gemeend en gemonitord en gerapporteerd worden in Utrecht. Tot op de vierkante kilometer vaak. Maar ook hier wil ik toch eigenlijk weer terugvallen op mijn eerdere constatering, hebben we hier nou wel eigenlijk echt speelruimte om hier wat van te vinden? Wij kiezen immers niet de soorten die op die lijsten komen en heel veel van onze verplichtingen komen ook uit bestuurslagen boven ons. Maar inhoudelijk wil ik me wel aansluiten op de visie van de SGP, dat we toch echt eens een keertje anders moeten gaan kijken naar hoe wij de Staat van Instandhouding beoordeling en de vergunningsprocedure daar rondom. Wij zijn van mening dat als alles beschermd is, niks beschermd is. Een treffend voorbeeld is natuurlijk de steenmarter en de weidevogels. Het is een andere provincie, maar recentelijk in Friesland is een toch wel redelijk effectief als het gaat om het beschermen van weidevogels en het vergroten van het aantal succesvolle nestjes. Het programma door het beheer van steenmarters is daar afgeschoten op wat ik toch een bijzondere redenering vind en een hele grote interpretatie van het idee van het voorzorgsbeginsel. En ik ben toch wel even benieuwd naar een beschouwing op die Staat van Instandhouding. Ja, daar staan 100 duizend soorten in, maar betekent dat ook dat wij al die soorten even belangrijk moeten vinden? En wat nou als twee zaken die wij willen beschermen gewoon evident in conflict met elkaar zijn? In hoeverre hebben wij dan de ruimte om dan toch te zeggen, nee, deze soort, ook al zijn ze allebei beschermd, vinden wij toch belangrijker dan een andere soort? In hoeverre kunnen wij daar beleid op maken of moeten daar echt de kaders die landelijk voorgesteld worden omgegooid worden en zitten we als provincie toch weer een beetje met, we hebben eigenlijk geen recht om echt beleid te maken, dus gaan we uit wanhoop eigenlijk meer geld gooien op monitoring en onderzoek, waar uiteindelijk inhoudelijk natuurlijk niet heel veel van verandert. Maar ik zag een vinger daar ergens.

De voorzitter: Dat klopt. Die had ik ook gezien, meneer Van Dieren. Dus u heeft een interruptie van de heer De Jong van Volt.

Amos de Jong: Dank, voorzitter. Want er wordt hier een hypothetisch probleem geschetst. Wat als je twee soorten wil beschermen, je kan er maar één. Kunnen we dat dan anders besluiten? Lijkt me vooral hypothetisch. Maar misschien

kan de heer Van Dieren ons overtuigen. Kan de heer Van Dieren ons een voorbeeld geven, voorzitter, waar dat dan het geval zou zijn? Dat je als provincie niet gewoon de condities kan scheppen om die soorten allebei te beschermen, maar dat het dus in conflict staat.

Gijs van Dieren: Jazeker.

De voorzitter: Meneer Van Dieren.

Gijs van Dieren: Ik had er zelfs al eentje genoemd.

De voorzitter: Ik geef u het woord.

Gijs van Dieren: Dank u wel, meneer de voorzitter. Namelijk het afvangen van steenmarters in Friesland. Dat is dan wel even over de grens, maar een steenmarter die verspreidt zich wel buiten Friesland, kan ik u verzekeren. Door het afvangen van die steenmarters is het aantal succesvolle nestjes van weidevogels daar gewoon een stuk omhoog gegaan. Dat vind ik echt te verkiezen over het los laten lopen van die steenmarter, vooral omdat die in algemene zin ook een stuk succesvoller is. Dus daar staat dat gewoon direct in conflict. Wij hebben in Utrecht vaak allemaal hele lieve ideeën over dat we zonder afvangen, zonder verstorende of zelfs zonder dodelijke middelen, de grutto en alle andere weidevogels kunnen beschermen. Wij kijken daar echt anders naar. En in Utrecht zal het ook vooral de vos weer zijn. We hebben een tijd geleden OFM besproken, daar kwam ook dit ter sprake. Helaas staat in het huidige OFM dus nog steeds die volle focus op niet-dodelijke middelen. Maar als het gaat om predatoren en weidevogels, dat is echt het pijnpunt voor mij.

De voorzitter: Helder. U vervolgt.

Gijs van Dieren: Ik was al richting het einde. Maar om er even een mooie strik om te doen, wij geven graag in algemene zin kaders mee. Voor UtrechtNu! komt het eigenlijk altijd neer op lokaal. Draagvlak voor welke maatregel dan ook staat op één. Wij constateren bij allerlei zaken, zoals jaarrekeningen en behalen van doelen, telkens weer rode bolletjes als het gaat om natuuraangelegenheden. En ik denk dat als wij nul provinciale koppen bovenop landelijke verplichtingen stellen, dat wij er al een hele kluif aan hebben. En tot slot kunnen wij ons ook vinden in de visie van het CDA als het gaat om agrarisch natuurbeheer. Dat wil zeggen op termijn overstappen naar langdurige contracten met brede pakketten in plaats van kleinere, kortstondige subsidies op basis van smalle pakketten.

De voorzitter: Dank, meneer Van Dieren. Dan komen wij aan bij de laatste fractie en dat is Volt. Ik zie meneer De Jong al glimlachen. Aan u het woord.

Amos de Jong: Dank u wel, voorzitter. En ik wil ook beginnen met een dank aan veel collega's. Ik heb wel ook in aanloop naar dit commissiedebat een grote mate van collegialiteit ervaren en in het bijzonder ook de heer Van den Dikkenberg van de SGP. Dank daarvoor. En fijn dat ik het toneelstuk van mijn oudste dochter kon meemaken voordat ik hierheen kwam. Ik begaf mij vanochtend in een wereld van de god van de poëzie in een Noors mythologisch jasje. We gaan vandaag naar beleidsprogramma natuur in Utrecht. En om te beginnen wil ik zeggen dat Volt erg blij is met de aandacht die dit onderwerp alsmaar krijgt binnen de provincie Utrecht en de hoge mate van interne expertise die wij hebben bij onze ambtelijke omgeving hier. Het is echt ontzettend fijn om te merken. Veel aandacht en veel expertise is eigenlijk een genot om daarmee samen te werken. Het blijft wel een beetje hogeschoolwerk, voorzitter. Het is al door veel partijen gezegd, maar ook Volt vond dit echt wel ingewikkeld. We lezen een Statenbrief beleidsprogramma natuur. Dan moeten wij voor de kaders kijken naar de verkenning. Daar lezen we dat visie er sluiks doorheen loopt. En dan vinden we kaders, maar dan wordt er eigenlijk weer verwezen naar de omgevingsvisie. Dan moeten we toch een startgesprek in om dan kaders, die dan kennelijk van partijen mogen komen, of in ieder geval input, mee te geven. Maar het is een startgesprek. Maar vooruit, er wordt ook wel verwezen naar omgevingsvisiebijeenkomsten eerder dit jaar, waar we de input eigenlijk al hadden moeten geven. We mogen er straks nog wat van vinden, maar dat is eind 2026 als we stemmen over de omgevingsvisie. Dan heeft hij al ter inslag gelegen en is er al Nota van beantwoording. Dus we leven in cirkels. Zegt, we hadden het eigenlijk al moeten zeggen. We mogen er nog wat van vinden, maar dat is dan straks te laat. Kaders kunnen we eigenlijk nu niet meegeven, kunnen wel input meegeven. Maar die gaan via de omgevingsvisie. Die ligt over een paar maanden ter inzage. Het is best wel hogeschool, voorzitter. Naast een omgevingsvisie en een verordening, UPLG, BPN, de begroting waar de cijfers nog in terugkomen, beleidsprogramma's, uitvoeringsprogramma's. De IPO-bouwsteen wandelt er vrolijk op de achtergrond, waar we naar kijken, waar gaat die bouwsteen heen en hoe verhoudt dit verhoudt dat zich eigenlijk met waar wij dan mee bezig zijn? Er komt een nationaal natuurherstelplan. Ik vond het niet makkelijk. En daarmee vind ik ook onze

positie suboptimaal. Er is wel van alles aan gedaan vanuit het college, denk ik, om ons daar goed in positie te brengen, maar ik voel mij niet goed in positie. Ik denk dat wij daar nog meer informatie voor nodig hebben en overdenkingen. En ik hoop ook heel erg dat wij onder andere de SPS-sessie in december optimaal kunnen benutten om ons nog sterker in positie te brengen. En ik hoop ook dat GS mij vandaag een toezegging of ons een toezegging zou willen doen om in ieder geval het ontwerp-beleidsprogramma natuur, voordat die ter inzage gelegd wordt, te delen met deze commissie, zodat wij daar in ieder geval kennis van kunnen nemen voordat die publiek gaat.

De voorzitter: U heeft een interruptie van de heer Schaddelee. Meneer Schaddelee.

Arne Schaddelee: Dank, voorzitter. Het besturen van de provincies is niet simpel, inderdaad. Maar ik zit toch even te zoeken. Het is niet een soort onverwachte wending die deze week heeft gekregen dat we vandaag die startnotitie bespreken. Dat hebben we maanden zien aankomen. Dus ik zit een beetje te zoeken, wat had de collega van Volt dan willen hebben wat die nu nog niet weet? Of waar komt dat? Want volgens mij hebben we daar de afgelopen maanden heel veel tijd en gelegenheid voor gehad, om te zeggen, dit en dit en dit willen wij nog op het menu hebben om ons in te verdiepen om een zinvol startgesprek te kunnen voeren. Dus daar zit een witte vlek.

De voorzitter: Meneer De Jong.

Amos de Jong: Volgens mij, voorzitter, is deze vraag ook aan SGP gesteld net. En ik wil me eigenlijk wel achter dat antwoord scharen. En in aanvulling daarop, misschien is dat dan voor de ChristenUnie anders. Fijn om te horen. Voor ons is dat gewoon niet zo. Ik denk dat wij zeer recentelijk pas de stukken van de omgevingsvisie hebben gezien waar die kaders in staan. Of in ieder geval, de beoogde wijzigingen, nog niet de definitieve teksten. Ook deze verkenning hebben wij pas tot ons kunnen nemen. Ja, we hadden eerder, hebben we ook, informatie tot ons gekregen. Maar hoe het allemaal nu samenkomt in een definitief uitgeschreven kader, was ons gewoon niet altijd helder. En wij hebben wel behoefte om het daar nog eens met elkaar over te hebben in een uitgebreider verband, omdat we daar gewoon meer informatie voor nodig hebben.

De voorzitter: Een vervolginerruptie van de heer Schaddelee.

Arne Schaddelee: Dank, voorzitter. Maar we zijn hier niet bezig met een exacte wetenschap waarbij we pas het ijs over kunnen als we alle informatie hebben. We zijn hier bezig met politiek en dat is continu afwegingen maken op basis van wat je op dit moment weet en weten dat de wereld er over een maand weer anders in zit. Dus ik zou de collega's ook willen oproepen, laten we daar iets ontspannender in zitten. Er komt niet een moment waarop we alles weten, want we zijn continu in de ontwikkeling. Er komen steeds nieuwe feiten op tafel en we moeten op basis daarvan op dit moment zo goed mogelijk die kaders meegeven. Zo simpel.

De voorzitter: Dank. Ik hoor geen vraag, dus ik ga door naar de volgende interruptie. Dat is mevrouw Batteau. Mevrouw Batteau.

Jesseka Batteau: Daar wil ik toch ook even op reageren, want ik denk dat de collega van Volt niet bedoelt dat we alle informatie eerst moeten hebben, maar eigenlijk waar we volgens mij mee worstelen is, wat is de ruimte die wij nu al Staten hebben op dit moment? Wat geven we nou mee wat daadwerkelijk ook in die kaders terecht gaat komen? Dus wat is de status van dit gesprek? Ik denk dat we daar een beetje mee worstelen, omdat het nogal kort dag is. Dus het is nu of nooit. En ik weet niet nu wat van mijn input meegenomen gaat worden. Dus dat wil ik even meegeven.

De voorzitter: Ik hoor geen vraag aan meneer De Jong, dus kan vervolgen, meneer De Jong, met uw betoog.

Amos de Jong: Dat doe ik, voorzitter. Een korte reactie daarop, want daar ben ik helemaal mee eens, wat de Partij voor de Dieren zegt. En het gaat er inderdaad om waar wij als Staten - Wanneer we wat zeggen, hoe dat dan wordt meegenomen. En we schaken op verschillende borden, ook nog met het UPLG naast de omgevingsvisie, de begroting en dit stuk. Ik vind het ingewikkeld om te kijken met welke informatie we tot welke uitspraken moeten komen. Goed. U kent de positie van Volt daarin. De opname loopt. We hebben een serie aan voorstellen. Ik verwacht nu niet van het college dat hier overal antwoord op gaat komen misschien. Het zou wel fijn zijn als een aantal punten worden meegenomen, maar ik begrijp ook dat dat er misschien later komt. Maar het is een startgesprek. Er werd gevraagd input mee te geven en dat gaan we dan doen. Als die lijst te lang is, dan begrijp ik dat dat op een ander moment mee wordt genomen. Ik geef even een winstwaarschuwing, anders moet ik het weer beperken tot drie punten en dat doe ik niet zo graag. We gaan een antwoord zoeken vandaag naar, hoe gaan we het nou anders doen? Want de ervaring is dat het gewoon niet goed gaat met onze natuur. En we hebben van alles geprobeerd en voor een deel werkt het, maar

voor een groot deel niet. Wij kijken met die ogen naar, wat gaan we nou anders doen? En we krijgen een onbevredigend antwoord tot op heden. Allereerst vinden wij het belangrijk dat we een meer fundamentele discussie over natuur ook een plek kunnen geven en we zouden dat ook graag in de stukken terugzien. Wat is de intrinsieke waarde van natuur en hoe verhoudt het zich tot menselijk ingrijpen? Kan natuur ook als rechtspersoon worden erkend? En hoe kunnen we dat concept, natuur als rechtspersoon, verder uitwerken binnen deze kaders? De intrinsieke waarde en natuur als rechtspersoon vindt Volt ontzettend belangrijk om hier strakker op te gaan sturen. Het tweede punt wat we willen toevoegen is een nieuw concept, waar we het college willen vragen daarover te gaan nadenken en te kijken of dat een plek zou kunnen krijgen. Biodiversiteit sturend. We kennen water- en bodemsturend. Wat Volt betreft is biodiversiteit sturend een prachtig concept en beantwoordt het aan de alarmerende staat van biodiversiteit in provincie Utrecht en zou dat concept centraal moeten staan in onze ruimtelijke interventies naar de toekomst toe. Zo komen soorten en habitats centraal en kunnen bijvoorbeeld waardeberekeningen voor biodiversiteit worden gemaakt bij elk ruimtelijk ingrijpen. Het volgende punt gaat over de biodiversiteitsstrategie van de Europese Unie. Die lezen we niet terug in de kaders. Vinden we spijtig, maar we hebben internationaal en daarmee de EU en Nederland ook de afspraak gemaakt over 2030 en het beschermen van ons natuurgebied. Dat zou ook onderdeel van het kader moeten zijn. Het PBL heeft erover geschreven dat er aanvullend beleid en investeringen nodig zijn in Nederland en dus ook in Utrecht en vraagt het college, waarom is die Europese biodiversiteitsstrategie niet genoemd en hoe gaan we die indicators uitwerken? Het volgende punt, we hadden die geagendeerd, voorzitter, gaat over de bedreigde soorten in onze provincie. Het blijkt dat er 26 in alarmerende staat zijn. We maken ons een beetje zorgen of die SMP's die nu worden voorgesteld, soorten management plannen, of die nou de grandoorzaken gaan aanpakken. En dat is dus de vraag. In hoeverre sluiten die aan op de grandoorzaken, stikstofdepositie, versnippering, beheer, voedselbronnen, et cetera. We zien in de begroting, zeg ik ook met dit gesprek dat er een afname komt voor de financiering van die SMP's na 2027 en we vragen ons af hoe dat zich dan verhoudt tot het plan. Het volgende punt, voorzitter, is dat we in het kader, en dan heb ik het ook vooral over de omgevingsvisie, want daar staat uiteindelijk het kader of de voorgenomen wijziging. Veel gaat over maatregelen in plaats van de effecten en doelen. We lezen ook veel, we gaan inzetten op we streven naar. Dat is wat ons betreft allemaal geen visie. En we roepen het college op duidelijke doelen te stellen met ook hele duidelijke indicatoren, zodat we dat allemaal goed kunnen monitoren. En een opmerking daarnaast die ik zou willen plaatsen, is dat circulair, natuurinclusief, toekomstbestendig, biologisch en verwante concepten een beetje door elkaar lopen en dat niet altijd helder is waar we het nou precies over hebben. Voorzitter, een volgende punt, ik ga wat sneller praten, er zijn nog 2 minuten, is het vooruitschuiven. Dat valt ons op. Want 2028 wordt ineens 2035, nieuwe natuur voor NNN. Waar komt die beslissing vandaan? En sinds wanneer hebben we dat met elkaar afgesproken? We lezen ook dat de ecologische verbindingen in 2050 op orde moeten zijn. Dat vinden we rijkelijk laat, zeker gezien het belang van de ecologische verbindingen voor het herstel van de natuur. Volgende punt, voorzitter, is de rol van natuur versus klimaat, vooral klimaatmitigatie en klimaatadaptatie. We willen oproepen in het BPN dat heel helder te gaan aanscherpen. Wat is de rol van natuur voor ons klimaataanpak? Met name bijvoorbeeld CO₂-vastlegging in de natuur, waar we ook een belangrijke rol in moeten spelen. Volgende punt, voorzitter, gaat over de zones rondom natuur, ook niet zijnde NNN. Als wij natuur gaan versterken, verbreden en aanpakken, maar om die natuurgebieden, alle natuurgebieden, ook Groene Contour, ook de Groen Groeit Mee concepten, et cetera, de drukfactoren niet verlichten, is het dweilen met de kraan open. Hoe gaan wij zorgen als BPN dat wij natuur versterken, maar ook de drukfactoren in zones daaromheen voor alle typen natuur en niet alleen de N-2000, aanpakken, zodat we niet dweilen met de kraan open? Daarnaast, voorzitter, het ANLb. Volt heeft het een heel aantal keer gezegd, we zijn voorstander van dit beheerpakket, maar daarbinnen zitten effectieve en echt veel minder effectieve ingrepen. We willen het college oproepen en dan vraag ik ook mijn reactie, hoe gaan wij nou prioriteren binnen het ANLb? Want ook Wageningen Universiteit heeft aangegeven even dat sommige beheerpakketten heel doelmatig zijn en heel doeleffectief en andere veel minder. En het lijkt me goed daar duidelijke keuzes in te gaan maken. Tot slot, voorzitter, een hoop v'tjes in de aanpak, verbeteren, verbreden, versterken, naast het behouden. Volt zou willen voorstellen om daar een vijfde aan toe te voegen en dat is verbinden. Dat kan je onder versterken verstaan, maar wij vinden verbinden zo ongelooflijk belangrijk dat we daar mogelijk gewoon een aparte V van zouden kunnen maken. Voorzitter, ik rond af. Voor Volt is het belangrijk dat natuur juridisch wordt verankerd, de natuurwaarden, in overgangszone, bufferzones, verbindingzones, Groen Groeit Mee, groen in bebouwing, dat het allemaal een sterkere rol ook in onze omgevingsverordening krijgt. Met name ook kritieke habitat. Laten we natuur erkennen als volwaardige rechtspersoon, voorzitter.

De voorzitter: Dank. U heeft een interruptie van de heer Schaddelee. Meneer Schaddelee.

Arne Schaddelee: Dank, voorzitter. Ik ben even nieuwsgierig wat de heer De Jong bedoelt dan met verbinden. Want gaat het dan over het verbinden van natuurgebieden of gaat het over verbinden als in dat we allerlei problemen aan

elkaar knopen? Kan hij dat iets meer laden? Want ik vind het een hele mooie term. Ik ben ook altijd erg voor verbinden, maar waar hebben we het over?

De voorzitter: Kort en bondig, meneer De Jong.

Amos de Jong: Dan ga ik mijn best doen, verbinden van allerlei problemen. Misschien het verbinden van oplossingen. Ik denk, waar wij het over hebben is verbinden op landschapsniveau. Dus inderdaad, het verbinden tussen natuurgebieden, maar ook tussen verschillende typen natuurgebieden. Heb je zones, overgangszones. En al die verbindingen op landschap niveau uiteindelijk onder de streep, moeten biodiversiteit op een acceptabel en levensvatbaar niveau brengen. En het kijken naar die verbindingen dat verdient expliciete aandacht.

De voorzitter: Helder. Meneer Daniëls heeft ook een interruptie. Meneer Daniëls.

Reindert Daniëls: Ik hoor een beetje een hele forse opschaling van de ambities eigenlijk van Volt. En we hebben nu al eigenlijk te weinig geld om alles wat we wettelijk moeten doen te realiseren. Dus heeft Volt ergens een hele grote pot goud gevonden of een idee waar we dat vandaan moeten halen?

De voorzitter: Meneer De Jong.

Amos de Jong: Voorzitter, dat is gewoon een hele terechte vraag, maar ik wil hem wel heel even contextualiseren. Wat Volt nu allemaal voorstelt zijn niet allemaal koppen erop en allemaal extra duur. Dit is wat ons betreft de richting en de zwaartepunten voor in dat beleid. En dan kunnen we inderdaad ook de discussie met elkaar aan, hoe verdelen we dan de middelen? Wat Volt betreft komt het dus op de prioriteiten die wij hier hebben gesteld. We zullen met het begrotingsdebat dan inderdaad de discussie moeten voeren waar het dan elders vandaan zou moeten komen of andere prioriteiten moeten stellen. Wat Volt betreft zijn dit niet additioneel beprijde maatregelen.

De voorzitter: Dank. Meneer Van Dieren heeft ook een interruptie. Meneer Van Dieren.

Gijs van Dieren: Meneer De Jong maakt een terecht punt over het prioriteren. Ook zeker met het ANLb, maar tegelijkertijd hoor ik zaken als biodiversiteit sturend, terwijl we al bodem- en watersturend hebben. De impact op klimaat als belangrijk aspect over hoe wij de natuur invullen. En dan vroeg ik me toch af, binnen dat setje, heeft u daar ook een prioritering in? Wat als je die niet allemaal tegelijkertijd evenveel winst kunnen behalen?

De voorzitter: Meneer De Jong.

Amos de Jong: Nee, voorzitter, dat zie ik niet, want ik denk niet dat dat bijt. En in het voorbeeld wat eerder aanhaalde, ben ik het met de soorten ook niet eens. Ik denk niet dat het een moet en dan de ander niet. Ik denk dat we kunnen uitzoomen, kunnen kijken dat water-, bodemsturend en biodiversiteit sturend uiteindelijk gaan leiden tot die natuurinclusieve samenleving, die als begrip nu als centraal wordt geïntroduceerd. En daarmee zegt Volt dat als je biodiversiteit sturend maakt naast water en bodem, dan kom je daar ook.

De voorzitter: Helder. Een vervolgginterruptie van de heer Van Dieren.

Gijs van Dieren: Interpreteer ik u dan goed als het gaat om het ANLb, dat het prioriteren daar puur een kwestie is van kosteneffectiviteit en niet zozeer qua doelen? Aangezien u het zo ziet dat de doelen elkaar per definitie niet zullen snijden.

De voorzitter: Meneer De Jong.

Amos de Jong: Binnen het ANLb, voorzitter, inderdaad, zijn er twee grote punten en doelmatigheid is voor ons ontzettend belangrijk. We zien dat er heel veel geld van ANLb naar minder doeleffectieve maatregelen gaat. Dus inderdaad, ja, doelmatigheid is voor ons belangrijk. Daarnaast kijken we ook inderdaad naar wat het ANLb als interventie uiteindelijk bewerkstelligt en of dat voldoende bijdraagt aan de kwaliteit. Dat kan, maar niet alle beheersvormen even goed.

De voorzitter: Dank. Ik wil er wel even de commissie op wijzen dat het 11.45 uur is. U was klaar met uw betoog. U had ook een aantal vragen gesteld met betrekking tot jaartallen. Dat had ook technisch gesteld kunnen worden, maar ik laat het toe omdat het natuurlijk een heel belangrijk onderwerp is. U hoeft daar niet op te reageren. Ik heb begrepen dat mevrouw Sterk een schorsing wil van 10 minuten. En u heeft nog een interruptie voor meneer De Jong, mevrouw Hoek?

Mieke Hoek: Anders maak ik er een interruptie voor van meneer de voorzitter. Maar ik heb zelf nog niet in mijn eigen tijd, ik heb 7 minuten, mijn eigen verhaal kunnen doen.

De voorzitter: Jazeker wel. U was als tweede aan de beurt en u heeft nee geschud.

Mieke Hoek: Ja, dat was in de eerste fase. Maar de tweede ronde-

De voorzitter: De tweede fase die komt zo nog. Dat is de tweede termijn. Als zo meteen de beantwoording-

Mieke Hoek: Ik kan ook in het kort samenvatten met een interruptie naar meneer van Volt.

De voorzitter: U kan straks in de tweede termijn alles aan de heer De Jong van Volt vragen. Ik had hem bijna- Maar gelukkig niet, dus dat dan komt het helemaal goed. Ik schors de vergadering voor 10 minuten, zodat mevrouw Sterk alle antwoorden kan geven op de vragen die gesteld zijn.

Goed, beste commissieleden. We gaan weer verder met de agenda. En voordat wij voordat ik het woord geef aan gedeputeerde Sterk, wil ik toch even melden dat ik in overleg met de drie agenderende partijen, dat is ChristenUnie, Partij voor de Dieren en 50PLUS, het agendapunt 11, de Statenbrief evaluatie Utrechts samenwerkingsmodel, doorschuif naar de volgende commissievergadering. Dus we hebben nog een dik uur voor dit onderwerp. En ik geef het woord graag aan gedeputeerde Sterk. Aan u het woord.

Mirjam Sterk: Of het een dik uur is weet ik niet, want we zijn toch alweer 12.02 uur, voorzitter. Maar niettemin. Ik ga mijn best doen. Het zijn ongelooflijk veel vragen, maar ik ga mijn best doen om weer netjes te categoriseren. Maar volgens mij is het belangrijkste punt even nu aan het begin, wat is nu het proces en waar zitten we nu precies in? En wat is nu de ruimte die de Provinciale Staten hebben om invloed uit te oefenen op deze kaders? Wat er dus nu voorligt is de kaders die wij vooral ook hebben gehaald uit allerlei wetgeving en die we nodig hebben om ons natuurbeleid vormen te kunnen geven. En die kaders die zitten ook in de omgevingsvisie. Dat document stelt u uiteindelijk vast. Dus de kaders voor natuurbeleid zitten in de omgevingsvisie. U kunt ze ook vinden in de bijlage 1a die zijn meegestuurd met de stukken van de omgevingsvisie. Daar staan ze gewoon ook allemaal weer in opgesomd en ik zou heel graag, als u daar behoefte aan heeft, in voorbereiding voor de bespreking van het ontwerp-omgevingsvisie en -verordening, dat zal in februari zijn in de commissie ROW, alle vragen die u nog heeft naar aanleiding van die bijlage via een informatiesessie of op een andere manier gewoon ook met u willen bespreken, zodat u ook daarin weer als er nog nieuwe dingen uitkomen goed voorbereid bent op waaruit uiteindelijk allemaal gaat landen, namelijk in de omgevingsvisie. Daar doen we die kaderstelling voor. Als we het namelijk andersom doen, dan krijgen we een soort van kaderstelling op een nadere kaderstelling. En dat is gewoon een heel raar gegeven en dat is volgens mij wat de heer Schaddelee net ook net probeerde te betogen. En natuurlijk in aanloop naar die omgevingsvisie heeft u als Staten ook al heel veel gesprekken gehad. Dus ik weet ook dat er allerlei workshops zijn georganiseerd, juist over natuur. Wat vindt u belangrijk, wat moet er in die omgevingsvisie? En dat zijn precies de kaders waar we het vandaag ook over hebben. Die vallen niet ineens uit de lucht, zijn ook niet ineens nieuw bij u neergelegd. En we hebben ze ook netjes meegegeven in die bijlage bij de bespreking voor de omgevingsvisie. Dus mijn voorstel zou zijn, maar het is uiteraard aan u, om daar ook dit gesprek te laten plaatsvinden. Daar zit ik natuurlijk ook bij als gedeputeerde. En als u vragen heeft nog die daarover gaan die betrekking hebben op natuur, dan zijn we zeer bereid om ook in december of in januari nog met u te kijken, welke vragen zijn dat dan? Zodat u die mee kunt nemen op de plek waar dit gesprek volgens mij plaats moet vinden, namelijk bij de omgevingsvisie. Die stelt u uiteindelijk ook vast. En daarom is dit ook geen statenvoorstel. Dat zou het wel geweest kunnen zijn als we niet de omgevingsvisie zouden gaan vaststellen op dit moment.

De voorzitter: Dank. U heeft een interruptie van de heer Van den Dikkenberg. Meneer Van den Dikkenberg.

Bertrick van den Dikkenberg: Voorzitter, de gedeputeerde geeft precies aan waar het mank loopt, volgens mij. Want dit document geeft aan, de natuurvisie is verlopen, die passen we hierin aan. Dat is een document van de Staten en er zitten een aantal beleidslijnen in. Als we die nu niet vaststellen, dan heeft de gedeputeerde geen kader om het programma op te stellen. Dat zou betekenen dat tot februari gewacht moet worden en er eigenlijk helemaal gewacht moet worden tot aan het einde van de omgevingsvisie, want op de dag van de besluitvorming van de omgevingsvisie kunnen we de kaders nog aanpassen. En een programma is bedoeld in instrumenteel, om de omgevingsvisie te realiseren. En dat is ook waar de crux van het probleem zit. Als we nu beleidsvorming slash kaderstelling via het programma gaan doen en een beetje in de omgevingsvisie morrelen totdat de besluitvorming eind volgend jaar plaatsvindt, dan hebben we een fluïde systeem van kaders gecreëerd waarin het niet helder is wat uw kaders zijn.

De voorzitter: Mevrouw Sterk.

Mirjam Sterk: Ik heb net aangegeven volgens mij de kaders die er zijn, komen ook veelal gewoon uit wettelijke kader. Het komt natuurlijk heel vaak veel uit de omgevingswet. Die hebben we doorvertaald en die zullen we ook doorvertalen na ons beleidsprogramma natuur. En die kaders die worden ook meegegeven in de omgevingsvisie zoals u die gaat bespreken. Daar zit ook uw beïnvloedingsruimte als Provinciale Staten, want daar bent u eigenaar van, van dat document. Mochten daar nou zaken uitkomen onderweg, dan kunnen wij dat beleidsprogramma daarop nog uiteindelijk aanpassen. Want het beleidsprogramma wordt volgens mij pas vastgesteld, ik kijk even naar de ambtenaren, na vaststelling van de omgevingsvisie. Dus als de omgevingsvisie andere kaders mee gaat stellen, zal dat ook iets betekenen voor het beleidsprogramma natuur. Maar volgens mij is dat wel de juiste volgorde, want ook voor het vaststellen van het beleidsprogramma natuur zullen we de omgevingsvisie moeten vaststellen. Want als u bijvoorbeeld spreekt over een goede balans tussen recreatie en natuur, dat heb ik verschillende partijen horen zeggen, dat is niet iets wat ik in mijn beleidsprogramma natuur kan oplossen. Dat is een weging die gemaakt moet worden in de context van de omgevingsvisie. Als het gaat over de impact op de landbouw, als het gaat over het vraagstuk van de landbouwgronden, dan is dat niet iets wat ik kan oplossen in het beleidsprogramma natuur. Dat vraagt om een weging in de omgevingsvisie. Dus veel van de vraagstukken die heeft neergelegd en u aan mij heeft gevraagd van, hoe doe je dat dan in het beleidsprogramma natuur? Die horen eigenlijk thuis bij het wegingskader van de omgevingsvisie.

De voorzitter: Dank. Ik had eerst de hand van- Nee, u heeft een vervolgenterruptie. Dan bent u als eerste aan de beurt. Meneer Van den Dikkenberg.

Bertrick van den Dikkenberg: Voorzitter, dat is precies de essentie ook van waarom dat we volgens mij vooraf die kaderstelling moeten doen. Omdat we dan de integrale weging als fracties maken, wat kost het? Nu gaan we aan de slag met een programma en ik snap heel goed dat die na de visie wordt vastgesteld, procedureel, et cetera. Maar we moeten die integrale weging maken. En wat er nu op tafel ligt is echt een sectorale visie met de sectorale doelen uitgeknipt uit de omgevingsvisie. En wat er in besluitvorming plaatsvindt als wij daar een akkoord op geven, is dat je de integrale weging moet maken op, wat kost het dan aan ruimte, et cetera, de MER en dat soort zaken die je betreft bij je standpuntvorming als fractie? En juist dat inzicht is een van die lijnen van doordenking die ik mis. Wat de heer Schaddelee al vroeg, wat mis je dan tussen wat er aangekondigd was en wat er nu ligt? Want de vorige MER van de omgevingsvisie gaf aan, je hebt provincie Utrecht twee keer nodig als je alle ambities wilt realiseren. Ik zie daar de inhoudelijke wijziging niet in terug.

De voorzitter: Helder. Mevrouw Sterk.

Mirjam Sterk: Dit is opnieuw een bevestiging dat dat gesprek moet worden gevoerd bij de omgevingsvisie, want de omgevingsvisie gaat over alle ambities die wij hebben als provincie die een ruimtebeslag krijgen. En natuur is daar één van, landbouw is daar één van, woningbouw is daar één van. En volgens mij is dat juist de reden om die kaders die ook vanuit natuur worden meegegeven met elkaar te wegen bij de omgevingsvisie en -verordening.

De voorzitter: Dank. Meneer Van Dieren.

Gijs van Dieren: Even concreet voor ons om dus input mee te geven wat betreft dit natuurprogramma. Als we bij deze werkwijze blijven, is het dan- Ik zit even naar die vier stappen te kijken. Wij blijven dus daarover vergaderen en kunnen wij er dan van uitgaan dat wat er in die vergadering dan een beetje besproken wordt, dat dat in goede banen uiteindelijk dus bij een definitief dingetje bij de omgevingsvisie komt? Of is het wenselijk en handig dat wij een aantal van die uitkomsten uit die gesprekken onderling in moties schieten, zodat iets nog concreet op papier staat over wat wij gewild hebben, zodat het nog een beetje te volgen is achteraf?

De voorzitter: Mevrouw Sterk.

Mirjam Sterk: Volgens mij heeft u hier nu allemaal zelf meegegeven hoe u kijkt tegenover de kaders die zijn gesteld, om vervolgens het beleidsprogramma natuur op verder te ontwikkelen. En dat beleidsprogramma natuur, dat komt hier natuurlijk ook nog een keer terug. Het is wel een document natuurlijk van de Gedeputeerde Staten. De invloed die heeft om die kaders aan te passen, die zit in de omgevingsvisie. Maar ik kan me voorstellen dat u daar nog vragen over heeft als u straks weer leest bij die omgevingsvisie, hoe zit dat nou precies met natuur? En dat is ook waarom ik aangeef, want een van de redenen waarom werd gezegd, maar het gaat allemaal veel te snel en we hebben misschien nog wel dingen nodig, is dat je aan die beeldvorming wil doen. Volgens mij kun je die periode voordat het in de ROW-commissie, want dat is waar dit gesprek plaatsvindt, gebeurt, kun je prima gebruiken om ons nog om informatie te

vragen en om eventueel ook anderen daarom te vragen. Alleen de kaderstelling die hoort volgens mij gewoon plaats te hebben in de weging van alle andere kaders die we meegeven in de omgevingsvisie. En ik denk dat als u aan mij vraagt, waar hebben wij nou de meeste invloed als Provinciale Staten, dan is dat daar. Want daar gaat u uiteindelijk over en u stelt dat vast. Niet GS.

De voorzitter: Helemaal helder. U heeft een interruptie van mevrouw Van Elteren. Mevrouw Van Elteren.

Marjolein van Elteren: Dank u wel, voorzitter. Ik hoor het aanbod voor een informatiesessie. En gezien het feit dat er toch een aantal partijen echt de behoefte hebben aan meer informatie, denk ik dat dat misschien wel een goede is. Maar is het misschien een idee, want volgens mij hebben we in december nog een SPS-sessie staan, een SPS-sessie natuur die nog niet is ingevuld, om dan inderdaad dat in te vullen en dan inderdaad het samen met PS en GS op te pakken. Want dan kan PS duidelijk aangeven, waar zit bij ons de behoefte, en kunnen we dat samen gaan vormgeven. Dan hebben we ook wat langer de tijd ervoor dan kunnen we echt eventjes de diepte in. Ik ben benieuwd of u daar ook voor openstaat.

De voorzitter: Heldere vraag. Mevrouw Sterk.

Mirjam Sterk: Daar sta ik uiteraard voor open. Dat heb ik net ook al aangegeven. En het kan ook misschien andere vormen zijn waarvan u zegt, dit is een manier. Maar nogmaals, ik ben zeer bereid om daarin ook ondersteuning te geven.

De voorzitter: Ik zag de heer De Jong van Volt ook een interruptie. Meneer De Jong.

Amos de Jong: Dank, voorzitter. Het is helder wat de gedeputeerde stelt, maar de vraag blijft mij nog even, wat is het meest wenselijk? Ik ben het heel erg met de gedeputeerde eens dat een heleboel van die aspecten die zijn genoemd, die afweging hoort bij de omgevingsvisie. Dat klopt volgens mij heel erg. Als ik dan kijk naar het proces, dan betekent dat dat wij daar middels vergaderingen en bijeenkomsten van gedachten kunnen wisselen. Maar de feitelijke sturing zoals we die zouden kunnen geven, is dan uiteindelijk bij het vaststellen van de POVI nadat hij ter inzage heeft gelegd. Want dan stemmen we erover, dan zouden we hem eventueel kunnen amenderen. Laat ik het anders stellen. Heel kort, voorzitter. Stel nou dat er hier nu binnen de Staten een democratische meerderheid is voor een aanvullend kader voor natuurbeleid, dan kunnen we dat pas via een amendement op de POVI straks kenbaar maken. Dat is toch ook voor de gedeputeerde niet wenselijk?

De voorzitter: Mevrouw Sterk.

Mirjam Sterk: Dat laatste dat volg ik niet helemaal. Alleen wat ik steeds probeer duidelijk te maken is, u doet net alsof dit nu ineens rauw op uw dak komt vallen. Of misschien niet rauw op dak komt vallen, dat is een beetje denk ik welke fractie je spreekt, maar dat er ineens een programma ligt dat eigenlijk helemaal uit het niets komt. En dat is natuurlijk niet zo, want dit is iets wat we continu met elkaar bespreken. Ik heb in meerdere overleggen met u ook gezegd, dat laat ik terugkomen in het beleidsprogramma natuur. We halen dingen hier samen. Het OFM heeft een plaats hierin gekregen. Strategisch Bosbeheer heeft een plaats hierin gekregen. Maar dat gesprek daarover is ook in de voorbereiding meegenomen op die omgevingsvisie. Daar heeft u ook sessies over had, ook speciaal over natuur. Wat vindt de Staten belangrijk? Welke kaders zouden ze graag mee willen nemen? En die hebben een plek gekregen in die omgevingsvisie in die bijlage die ik u net noemde die is meegestuurd met die staat met die Statenbrief, staan ook die expliciete kaders genoemd zoals die ook in die omgevingsvisie zullen komen. Die komen overeen met wat hier ook in het beleidsprogramma staat. U kunt zelf al in de commissiebespreking, in begin februari is dat volgens mij, in de commissie ROW, meegeven, gedeputeerde, dat zal Huib zijn of dat zal ik zijn, maar wij herkennen dit niet. Wij vinden eigenlijk dat het op een andere manier geformuleerd zou moeten worden. Dan kan dat allemaal meegenomen in worden in het proces en u stelt uiteindelijk aan het einde, en dan kunt u ook nog weer amenderen en moties indienen, die omgevingsvisie vast dus. Er is nog een heel hele tijd waarin u allerlei wensen kunt- En het andere is dat ik wel merk, even hier reflecterend op wat u allemaal heeft aangedragen, dat er ook wel heel veel verschil in visie is op heel veel onderwerpen. Het maakt het voor mij ook wel lastig om te zeggen, ik ga het kader hierop aanpassen. Dus dat zult u uiteindelijk toch met elkaar bij zo'n omgevingsvisie denk ik moeten doen.

De voorzitter: Een vervolginterruptie van de heer De Jong.

Amos de Jong: Voorzitter, dat is dan precies het punt, volgens mij. Er wordt ons gevraagd om input te leveren, dat is het. Maar we kunnen hier niet met zijn allen gaan stemmen op wat dan uiteindelijk een meerderheid en dus in het

kader moet worden meegenomen. Daar lopen we dus tegenaan. Maar voorzitter mijn vraag is nu, ja, het kan worden meegenomen, is in eerdere sessies rond de POVI meegenomen, et cetera. Zou Gedeputeerde Staten kunnen erkennen, of misschien wel toe kunnen zeggen dan, dat er misschien dan wat beter inzichtelijk wordt gemaakt wat waar onze input dan landt? Want wat er gebeurt is dat we het moeten doen met de repliek in een commissievergadering, die vaak kort is, gezien de tijd, en dan in uiteindelijke stukken maar moeten gaan zoeken, hoe is onze input uiteindelijk daar terechtgekomen? Dus het is ook een beetje, er wordt ons in heel veel startnotities om input gevraagd. Dat doen we nu weer. En dan is het een beetje het gevoel van God zegene de greep.

De voorzitter: Mevrouw Sterk.

Mirjam Sterk: Dat laatste zou best een goed idee kunnen zijn soms, denk ik. Maar dat even terzijde. 29 oktober heeft u ook nog als commissie ROW ter voorbereiding op de vaststelling van het ontwerp ook nog een heel gesprek. En ook daarin kunt u dit natuurlijk meenemen. Want dat gaat ook daarover, die kaders. En dat is ook de brief waar ik naar verwijs, die bijlage die zit bij de stukken die op die commissievergadering besproken gaan worden.

De voorzitter: Helder. Dan heeft u een interruptie van mevrouw Batteau. Mevrouw Batteau.

Jesseka Batteau: Om even in te haken op deze discussie, want er wordt verwezen naar de omgevingsvisie. Dat begrijp ik en dat is ook terecht. Maar dan is wel de vraag wat we hier aan het doen zijn. Dus we hebben allemaal nu ons zegje gedaan. Dat is verschillend, inderdaad. En wat mijn collega van Volt ook zegt, we weten niet wat ermee gebeurt, Zou het niet helpen als we dan daar ook een soort reflectie op terugkrijgen? Dit is allemaal aangedragen, hier gaan we wel iets mee doen, hier- Want anders is dit een zinloos gesprek geweest, want we moeten toch bij de omgevingsvisie dat gaan bespreken.

De voorzitter: Mevrouw Sterk.

Mirjam Sterk: Voorzitter, volgens mij gaan we dat zo toch doen.

De voorzitter: U heeft een interruptie verder?

Jesseka Batteau: Ja, er komt een reactie, maar dat is vaak een zin of twee per inbreng. Er is heel veel inbreng geweest, dus ik denk niet dat we overal antwoord op krijgen. Het is, een overzicht van wat er wel en niet meegenomen wordt zou helpen.

De voorzitter: Mevrouw Sterk.

Mirjam Sterk: Wat ik zou kunnen doen is dat ik wel even een soort afdronk via memo stuur van wat de toezeggingen zijn die ik heb gedaan of die die ik in ieder geval meeneem in- Maar ik ga niet alle vragen die hier zijn gesteld schriftelijk beantwoorden. Ik neem aan dat u dat ook begrijpt, want volgens mij is dit een politiek debat en is het niet de bedoeling dat we een politiek debat via een schriftelijke beantwoording gaan doen.

De voorzitter: Helder. Ik denk dat iedereen wel een klein beetje aan het woord is geweest met betrekking tot het proces. Nee, u heeft al heeft u al interrupties gehad? Dus ik wil graag mevrouw Sterk de komende 21 minuten, hopelijk misschien wat minder, om alle andere vragen die gesteld zijn in deze commissie te beantwoorden. Aan u het woord.

Mirjam Sterk: Eén laatste opmerking, dit is gewoon de werkwijze die u heeft afgesproken. Het is niet zo dat GS dit heeft uitgevonden, maar dat is misschien even voor de duidelijkheid. Ik ga de beantwoording doen aan de hand van de volgende blokjes. Recreatie, NNN, landbouw, biodiversiteit, een aantal losse vragen en dan ook nog staat- Staatsbosbeheer, zo schrijf ik het altijd op, Strategisch bosbeleid. Voor wat betreft de eerste heb ik denk ik al best wel veel gezegd over de- Sorry, ik had als eerste ook nog het BPN als programma staan. Daar waar nog wel wat vragen over. Het is best wel veel bestuurlijk proces en weinig uitvoering. Toch even voor de scherpste, het beleidsprogramma natuur dat is een beleidsprogramma. Dat geeft aan welke rol de provincie zal gaan pakken, welke instrumenten ze in wil zetten en gericht op welke doelen. En het doel is dat je daarmee het ook richtinggevend maakt en daaronder komt dan uiteindelijk de uitvoering natuurlijk. En die zit ook soms in de verschillende programma's die dan daaronder komen, bijvoorbeeld uitvoeringsagenda natuurinclusief. Dat is het doel van dit. En daarmee is het inderdaad misschien soms wat procedureel, maar het is volgens mij juist ook wel bedoeld om die duidelijke kaders te geven van, wat gaan wij daar dan vervolgens mee doen? En het helpt ook dat duidelijk op te schrijven bij een betere monitoring en ook een bijsturing van het beleid. Dan ga ik wel door naar recreatie. De VVD gaf aan, wij missen het kader voor de toegankelijkheid. Daarvan zeg ik, dat is inderdaad een gesprek wat volgens mij moet plaatsvinden in die balans tussen

recreatie en natuur. Want dat is een hele precare. Ik hoor sommige mensen hier zeggen, we moeten meer zones aanleggen en meer ruimte voor natuur. En ik hoor anderen zeggen, maar de toegankelijkheid van natuur is ook heel erg belangrijk. En dit is nou een gesprek wat volgens mij ook bij de omgevingsvisie moet plaatsvinden, omdat die weging met elkaar denk ik door de Staten goed moet worden opgeschreven. De leidraad in omgevingsvisie is in ieder geval meer waar het kan en minder waar het moet, als het gaat over de recreatie. Dan was er een vraag van SGP over, zijn er wel voldoende middelen voor recreatie? Nee, die zijn er niet, denk ik, om alle wensen die wij- Ik zie u heel moeilijk kijken. Dat is blijkbaar niet de goede vraag die ik heb opgeschreven vanuit u. In ieder geval, er was de vraag of er voldoende middelen waren en die zijn er niet voldoende. Dus dat vraagt natuurlijk altijd om afwegingen. Die komen overigens ook niet alleen bij ons vandaan natuurlijk als provincie voor recreatie. De zonering, dat gaan we nu uitwerken. Dat weet u denk ik ook wel, dat wij daar een pilot voor gaan doen, hoe dat hoe dat vorm zou kunnen krijgen. En nogmaals, dit is ook volgens mij een gesprek wat u moet voeren bij de omgevingsvisie. Dat waren de vragen die ik heb opgeschreven rond recreatie. Dan ga ik door naar de NNN. Daar zijn verschillende vragen over gesteld. VVD zegt, als er nieuwe natuur wordt gemaakt, dan mag dat geen externe werking hebben. Nee, maar dat heeft het ook niet van de NNN. Dat is in een verhaal dat inderdaad steeds de ronde doet, maar de NNN kent geen externe werking. In tegenstelling tot de Natura 2000. Die kent dat wel. Verbindingen tussen andere functies door, klopt dat en hoe ziet dat er dan uit? Dat klopt, dat die verbindingen tussen die andere functies doorlopen. En hoe die verbinding daaruit zal zien heeft ook gewoon te maken met wat er nodig is en dat het nodig is om het goed te laten functioneren, zodat die natuur daarmee ook op orde kan komen.

De voorzitter: U heeft een interruptie van mevrouw Van Gilse.

Juliette Van Gilse: Dank voor het woord. Het klopt inderdaad dat NNN op dit moment juridisch geen externe werking heeft, maar is het niet juist goed om dat ook dan op te nemen in de kaderstelling, dat dat in het vervolg ook niet zo zal gaan gebeuren? Om daar een soort van zekerheid op te geven.

De voorzitter: Mevrouw Sterk.

Mirjam Sterk: Wij gaan niet over de regelgeving rond de NNN. Dat wordt gewoon landelijk bepaald, dus wij kunnen daar als provincie niet een uitzondering op maken. En nogmaals, er is ook geen enkele indicatie op dit moment dat er een externe werking zal worden geplaatst in de regelgeving rond de NNN. En als dat wel zo is, dan is dat volgens mij iets wat Den Haag met elkaar moeten bediscussiëren, niet wij hier in de provincie.

De voorzitter: Helder. U vervolgt.

Mirjam Sterk: Dan is er geconstateerd door GroenLinks en Volt ook dat er diverse doelstellingen zijn opgenomen. Dat klopt, die zijn aangepast. Dus dat is echt een wijziging in het kader wat ook in de omgevingsvisie zal landen, tenzij u daar anders over besluit. En dat heeft ook gewoon te maken met dat wij de looptijd van het UPLG ook gelijk willen trekken met een aantal opgaves die er zijn, omdat je juist in dat programma natuurlijk ook die opgaves mee wil nemen. Maar we hebben wel gezegd dat we die looptijd of dat we het behalen echt ons maximaal willen inspannen om dat eerder te doen. Want ik heb u al eerder gezegd, 2027 is gewoon ook niet meer haalbaar. Maar het wil niet zeggen dat we die doelstelling niet zien. En juist nu door essentiële percelen natuur explicieter aan te wijzen en daar ook instrumenten bij te leveren, denken we dat we die versnelling ook kunnen gaan bieden. Wat uiteindelijk zou moeten resulteren dat we in 2035 dat wel hebben behaald allemaal. En dan zegt u, ik heb er even niet bijgeschreven welke partij dat was, maar over de status natuur die nog niet is ingericht. Waar hierop wordt gedomd is het zoekgebied NNN en dat ging ook over de kwaliteitsverbetering. En die wordt inderdaad daar ook gewoon in meegenomen. Dus ook in dat zoekgebied NNN waar die NNN nog niet op ingericht staat, daar gaan we ook werken aan kwaliteitsverbetering.

De voorzitter: U heeft een interruptie van mevrouw Van Elteren. Mevrouw Van Elteren.

Marjolein van Elteren: Korte verduidelijking. Waar het om ging dat zijn gebieden die nu al op de kaart staan als zijnde NNN, maar nog niet als NNN zijn ingericht. Dus dat is volgens mij wat anders dan het zoekgebied NNN.

Mirjam Sterk: Wat is uw vraag dan precies?

Marjolein van Elteren: Dat we momenteel gebieden op de kaart hebben staan, inderdaad als zijnde natuur, als zijnde NNN, maar die zijn nog niet ingericht als natuur. En krijgen die inderdaad in het programma ook expliciet aandacht dat we daar gewoon mee aan de slag moeten?

Mirjam Sterk: Dus u bedoelt dat het dat het gebieden zijn die al een functieverandering hebben gehad?

Marjolein van Elteren: Ja, maar op papier, omdat ze daadwerkelijk in de realiteit nog niet zijn ingericht.

Mirjam Sterk: Nee, dan gaat het om zoekgebieden, dan zijn ze nog niet- Als ze van functie zijn veranderd, dan zijn ze in bezit van iemand en dan betekent het dat ze ingericht moeten gaan worden. Dat is de operatie waar we nu ook mee bezig zijn met onder andere Staatsbosbeheer. Als ze wel op de kaart staan als zoekgebied NNN, maar nog niet de functie is gewijzigd, dan moet je eerst zorgen dat die functie gewijzigd wordt voordat je ook wat kan doen aan de natuur natuurlijk op dat perceel.

De voorzitter: Helder. U vervolgt.

Mirjam Sterk: Ik ga door met het puntje- Er waren veel vragen die linksom of rechtsom te maken hadden met landbouw, ook met name door de BBB. Daar was bijvoorbeeld de vraag, wat is nou precies de impact op de landbouw van dit beleidsprogramma natuur? En ik begrijp die vraag heel goed, want veel zou ook uiteindelijk ook op een boerenerf terecht kunnen komen. En dat is ook wel wat we daarom meenemen in de kaders bij de omgevingsvisie, want landbouw speelt daar ook een rol. Wij kijken daar natuurlijk ook naar bij het UPLG, want in het UPLG zitten natuurlijk ook een aantal doelstellingen op natuur en daar kijken we ook naar de rol die de landbouw daarbij heeft. En we hebben ook ons uitvoeringsprogramma landbouw en voedsel, waar we ook kijken natuurlijk naar, hoe kunnen we ook de landbouw ook ondersteunen wij bijvoorbeeld ook meer natuurinclusief worden? Dus de impact op natuur zult u hier niet heel direct toezien, omdat dat denk ik ook niet per se past bij het beleidsprogramma natuur. Maar is absoluut iets waar we ook naar kijken. Dan had u ook een vraag over de landbouwgrond en zegt u, waarom wordt er niet getoetst aan het landelijk afwegingskader? Helaas hebben wij moeten constateren dat in de Nota ruimte geen afwegingskader voor landbouw is opgenomen. Dat had ons heel erg geholpen, want dat had ik ook gehoopt want dan doen we het namelijk overal hetzelfde in heel Nederland. En wij moeten dus terugvallen op wat er stond in het NPLG in 2023. En wij zullen in ieder geval zelf ook in ons UPLG wel aangeven dat wij een zorgvuldige afweging willen hebben ook rond het gebruik van landbouwgrond. Dat is dus wel iets nieuws ten opzichte van wat we eerder deden. U zegt ook, wij moeten ook voorkomen dat er een nieuw beleidsinstrument ontstaat met die basiskwaliteit natuur. Dat is duidelijk belangrijk om dat te definiëren. Dat klopt. Dat zullen we ook gaan doen in het beleidsprogramma natuur. Dat geldt overigens voor meer begrippen, als circulariteit bijvoorbeeld. Dat vraagt inderdaad om een goede definiëring. En we zullen in ieder geval voor wat betreft de basiskwaliteit natuur ook aansluiten bij wat er landelijk ook op dat punt wordt beschreven en aan de hand daarvan uitwerken. Dan was er ook vanuit het CDA, maar ik heb dat ook van meer partijen wel gehoord, laten we nou van natuur en landbouw ook geen gescheiden werelden maken. Laten we proberen om zoveel mogelijk ook die verbinding te zoeken. Daarom is het ook zo dat de natuurinclusiviteit ook iets nieuws is wat we meegeven in de omgevingsvisie. Die ziet natuurlijk toe ook op landbouw, maar ook op andere gebieden. Ook woningbouw bijvoorbeeld. Dan gaat het ook over Groen Groeit Mee. En we hebben ook de ons uitvoeringsprogramma of de uitvoering- Noem ik dat nou goed? In ieder geval de agenda natuurinclusief. Daar krijgt u binnenkort ook een uitvoeringsprogramma van. Ook daarin besteden we daar natuurlijk aandacht aan. En juist met die al ANLb en die overgangsgebieden proberen we juist ook die verbinding goed te maken, dat je probeert om agrariërs daar ook de mogelijkheid te geven om ook de grond af te kunnen waarderen. Deels dat het nog wel agrarisch gebruik blijft, maar dat men ook natuur kan ontwikkelen. Dus daar proberen we echt wel oog voor te hebben. U vroeg ook, zet u zich wel in ook dat die ANLb voldoende vergoeding en dekking geeft? Ja, alleen dat doen we wel in IPO-verband. Dus dat is een gesprek wat we met elkaar voeren, toevallig gisteren nog met de staatssecretaris Rummenie over de grutto, dat het heel fijn zou zijn als de middelen van de ANLb die nou genoemd zijn, ook inderdaad naar ons toe komen om daar ook op het gebied van weidevogels ook echt wel stappen te kunnen zetten. En dan zegt Volt, we moeten scherper prioriteren in die ANLb-middelen. Maar het is een landelijk systeem, dus landelijk wordt er bepaald hoeveel procent je van middelen mag inzetten voor welk pakket. En wat ik bijvoorbeeld wel zie bij ons in de provincie, is dat er echt een wachtlijst is bijvoorbeeld bij zwaardere beheer, wat eigenlijk heel erg nodig is, want dat zou voor de weidevogels natuurlijk heel goed kunnen inzetten. Dus ook daarin weer is dat ook een gesprek wat je natuurlijk met het Rijk voortdurend voert, omdat dat iets is wat over alle provincies gaat. Dan was er ook een vraag over, kan die link, dat was van de ChristenUnie rond gezondheid in relatie tot natuur en landbouw, niet wat duidelijker worden opgenomen? Het voorbeeld dat we noemen gaat over Parkinson in dit stuk. En de uitwerking van het begrip gezondheid in relatie tot landbouw en voedsel zal ook in het uitvoeringsprogramma landbouw en voedsel nog wat meer uitwerking krijgen. En u weet natuurlijk ook dat gewasbestrijdingsmiddelen en dat gesprek daarover natuurlijk ook op verschillende plekken ook in dit huis wordt gevoerd, ook bijvoorbeeld bij waterkwaliteit. En ook in het UPLG wordt daar het nodige over gezegd. En dan ten slotte onder dit kopje nog de natuurherstelverordening. Ik weet trouwens niet precies waarom ik die hieronder heb gelegd, maar ik denk omdat het gaat over extra hectares natuur die dan mogelijk ook ten koste gaan van landbouwgrond. En waarom hebben we dat nou opgenomen? Vraagt de BBB. Waarom anticiperen we daar nou

op? Dat is omdat het beleidsprogramma gewoon een langjarig programma is. We weten gewoon dat we binnen korte tijd waarschijnlijk horen waar dat over gaat. En we wilden dat dus al wel vast meenemen, omdat je anders een programma vaststelt waar dit geen plek in heeft gekregen. En als er landelijke kaders komen, dan zullen we die ook opnemen in dit programma en in ons uitvoeringsprogramma. En daarin zit onder andere bijvoorbeeld ook- Dat is ook gemotiveerd vanuit meer aandacht voor de bestuivers en dat was weer een vraag vanuit de ChristenUnie. En dan zegt het CDA, komen daar nog extra arealen bij? Die zijn nog indicatief en die zullen uiteindelijk ook afhankelijk zijn van de uitwerking van het plan en van de middelen. En ik heb ook zelf al steeds gezegd, geen knaken, geen taken. Dus als wij echt meer natuur moeten gaan ontwikkelen vanuit de natuurherstelverordening wat niet past bij wat we nu kunnen, dan zal het Rijk daar ook echt meer aan moeten bijleveren, want anders kunnen we dat gewoon niet realiseren. Dat was het kopje landbouw, voorzitter. Kom ik bij het kopje biodiversiteit. Daar zijn vragen gesteld over, hoe kunnen we die biodiversiteit nou goed beschermen? En hoe zit het bijvoorbeeld met die bescherming als de natuur niet bestempeld is als Natura 2000-gebieden? En dan verloopt de bescherming via de NNN-status die het heeft en ook via de SNL-subsidies. Want ook daarin controleer je natuurlijk ook dat er goed beheerd wordt in die gebieden. Dat geldt bijvoorbeeld voor Soesterberg, waar het Utrechts Landschap de beheerder is. En hoe borgen we nou de positie van bestuivers? We hebben daar eerder vandaag ook natuurlijk al over gehad en dat zullen we verder uitwerken ook in het beleidsprogramma natuur. En de toezegging dat dat gebeurt, dat is in die zin een toezegging, heb ik ook al eerder gedaan natuurlijk bij de motie die u onder andere heeft ingediend. Er waren ook vragen vanuit D66 die zeiden, de biodiversiteit die heeft natuurlijk ook een plek in de verstedelijkte omgeving. En dat zullen we inderdaad verder uitwerken in het uitvoeringsprogramma agenda natuurinclusief, die ook binnen, ik denk, kwartaal één ook uw kant op komt. Maar ik wil ook wel aangeven dat bij de bescherming van de biodiversiteit natuurlijk eigenlijk de gemeente vooral aan de lat staat als het gaat om de verstedelijkte omgeving. En dat is niet in eerste instantie aan ons. Dan waren er vragen over de schadebestrijding.

De voorzitter: Voordat u verdergaat, meneer Overkleeft heeft een interruptie.

Philip Overkleeft: Dank, voorzitter. Dat begrijp ik. We hebben natuurlijk een andere taak dan in ons eigen domein. We kunnen daarin wel een stimulerende, ondersteunende, regisserende rol in nemen.

Mirjam Sterk: Dat doen we denk ik ook. We hebben allerlei subsidies die we uitgeven en we hebben ook ons programma Groen Groeit Mee. En nogmaals, dit is ook wel een nieuw aspect wat nu in omgevingsvisie ook een plek krijgt, omdat wij de afgelopen tijd ook hebben gezien dat dat belangrijk is.

De voorzitter: Helder. U vervolgt. Dan waren er door GroenLinks en Partij voor de Dieren opmerkingen gemaakt over de schadebestrijding. Ik zie eerlijk gezegd geen licht tussen wat wij hier in het beleidsprogramma zeggen. We verwijzen naar het OFM en we weten dat er in het OFM de lijn is, eerst preventie en daarna pas beheer. Dus eerlijk gezegd, ik herken niet zo goed waar dit dan vandaan komt.

De voorzitter: Mevrouw Batteau was als eerste, dus mevrouw Batteau- U geeft het woord als eerste aan mevrouw Van Elteren. Wat lief. Mevrouw van Elteren.

Marjolein van Elteren: Dank u wel. Het gaat om dat het beheer wel benoemd staat, maar die stap daarvoor, die preventie en die alternatieven, die staan niet benoemd. Ik denk dat die volgorde belangrijk is om het complete plaatje te schetsen. Dus we weten dat het zo is, maar aan de ene kant wordt er dus gekozen om in dit document wat nu voorligt wel te focussen op het beheer en niet op die stappen daarvoor. En die balans is gewoon voor ons best belangrijk, om dat ook hier even te herhalen.

De voorzitter: Mevrouw Sterk.

Mirjam Sterk: Wat ik kan toezeggen is dat ik daar in het beleidsprogramma even dan extra aandacht aan besteed, dat dat in ieder geval geen discussie oproept. Dat dat duidelijk is.

De voorzitter: U heeft ook een interruptie van mevrouw Batteau.

Jesseka Batteau: Ik sluit me aan bij mijn collega van GroenLinks over de laatste opmerkingen. Maar ik wilde eigenlijk daaraan toevoegen nog dat wij een vraag hadden over de plaats van de wolf in relatie tot beheer, faunabeheer. Want we hebben ook een motie die landelijk is aangenomen om prooidieren tijdelijk niet te bejagen en te beheren, namelijk reeën in principe, in het kader van de wolven en te zien wat voor effect dat heeft. En dat lijkt ons ook belangrijk als richtlijnen naar de toekomst, dat dat ook meegenomen wordt in het beleidsprogramma natuur.

De voorzitter: Mevrouw Sterk.

Mirjam Sterk: Sorry, kunt u nog even concreet maken wat u dan precies meegenomen zou willen hebben in het beleidsprogramma natuur wat er nu nog niet in staat?

Jesseka Batteau: Daar wordt niets gezegd over de wolf als predator die nu zich gevestigd heeft in onze provincie, dat dat effect heeft op laten we zeggen de populaties prooidieren die er zijn. We schieten reeën af omdat we vinden dat we daar schade van ondervinden of voor verkeersveiligheid. En de suggestie was, en dat is ook aangenomen in de Tweede Kamer, dat provincies gaan kijken door tijdelijk die beheer stop te zetten, om te kijken wat er dan gebeurt. Dus dat is eigenlijk een motie die er ligt die ook uitgevoerd moet worden op provinciaal niveau.

De voorzitter: Mevrouw Sterk.

Mirjam Sterk: Voorzitter, volgens mij hebben wij inderdaad provinciaal beleid. Ik heb geen uitspraak van de Staten die mij hier tot nu toe oproept, dus ik zou daar eerlijk gezegd- Ik ga dat niet nu zo toezeggen, want ik vraag mij af of dat door iedereen gedeeld wordt hier in de Staten. Dat lijkt me vooral onderwerp voor politiek debat.

De voorzitter: Helder. U vervolgt.

Mirjam Sterk: Excuus, voorzitter. Dan waren er vragen gesteld- Ik heb net eigenlijk over de pesticiden die natuurlijk een impact hebben op de biodiversiteit. In de omgevingsvisie zullen we daar ook over opnemen dat een doel is om die pesticiden te verminderen. En daarbij willen we ook vooral aandacht geven aan de drukfactoren die er daarbij spelen en verwijzen we ook naar de andere programma's, waarin dat natuurlijk ook een rol heeft. Nogmaals, het zit over de waterkwaliteit, waar je natuurlijk de pesticiden wilt terugbrengen. Wat natuurlijk een positief effect ook heeft dan op de bestuivers. Maar ook in het UPLG zitten daar maatregelen over. Dan waren er vragen over actiever weivogelbeheer. Dat zullen we ook in het beleidsprogramma natuur uitwerken. En het is overigens volgens mij ook als kader meegegeven. Ik zag het net in de bijlage die is meegestuurd voor de omgevingsvisie. Dan de 31 soorten. Dat was natuurlijk een stuk wat apart ook hieraan toe is gevoegd. Daar had de Partij voor de Dieren ook vragen over. De maatregelen vanuit de flora en fauna activiteiten die worden niet zo uitgegeven dat dat het gewenste effect heeft. Dan gaat het eigenlijk over die vergunningverlening. Maar door vergunningverlening effectiever te maken, wordt de Staat van Instandhouding niet per se slechter. Je probeert het juist eigenlijk beter te maken. En wat we daarbovenop dus willen leggen is dat we- Wat we natuurlijk doen binnen steden, maar dat je ook buiten in het landelijk gebied een SMP maakt, waardoor je eigenlijk aan de voorkant al in beeld hebt welke soorten er zijn en welke mogelijkheden je al hebt gecreëerd om te voorkomen dat stedelijke ontwikkelingen, als je ergens iets wilt bouwen, vast gaan lopen doordat daar toch op het laatste moment toch nog weer een kwetsbare soort wordt- Zodat je het veel integraler kan aanpakken. We gaan er nu aan de gang met een pilot. Dat is de eerste stap die we zitten. Daar zijn ook middelen voor vrijgemaakt, om te kijken of dat uiteindelijk een antwoord kan zijn op enerzijds dat je vindt dat die soorten goed beschermd moeten zijn. En dat lukt niet altijd, lijkt tot nu toe. Dus daarom willen we dat proces ook effectiever maken. Maar aan de andere kant willen we ook heel graag onze ambities waar kunnen maken om onze woningbouwprojecten doorgang te kunnen laten vinden of andere verduurzamingsprojecten bijvoorbeeld op dat punt. Ik anticipeerde een beetje op een beweging. Ik ga gewoon door, hoor.

De voorzitter: Ik begrijp wat u bedoelt. Maar het is nu 12.37 uur. Dus ik wil graag wel de commissie erop attenderen dat wij nog ruim 20 minuten hebben. Ik snap ook heel goed dat op het moment dat er een vraag niet beantwoord is of een aanvullende vraag noodzakelijk is, daar geef ik de ruimte voor. Maar ik wil u graag dit even meegeven. Ik denk dat er nog één kleine interruptie van mevrouw Batteau is en dan gaan wij verder. Nee, ik zie mevrouw Hoek en ik zie meneer De Jong. Maar we beginnen met mevrouw Batteau.

Jesseka Batteau: Dank u wel, voorzitter. Ik zal het kort houden. De SMP's, we begrijpen wat daar de insteek van is en ook wat de bedoeling daarvan is. Maar de vraag die wij hebben als fractie is in hoeverre dat, als je ziet hoe slecht het ervoor staat met de Staat van Instandhouding, allemaal op rood, dan vragen wij ons dus af of SMP's de juiste insteek is. Mijn collega De Jonge noemde dat ook al, de grondoorzaken zijn dusdanig ernstig en structureel dat je met een SMP, en wat ik me blijkbaar voorstel is een kastje hier en een kastje daar, probeert iets te mitigeren of te compenseren. En wij vragen ons echt af of daarmee de Staat van Instandhouding gegarandeerd kan worden. Vandaar die vraag. Dus misschien is het iets waar we later nog wat dieper op door moeten gaan.

Mirjam Sterk: Ik denk dat het goed is als we die pilot- Als we daar een voorstel hebben liggen om daar met de Staten op door te praten. De SMP is natuurlijk puur iets wat constateert of iets kan of niet. Maar de maatregelen die genomen

moeten worden om omstandigheden te verbeteren, die zitten ook in zo'n beleidsprogramma natuur. Die zitten ook op veel meer- Dat gaat de SMP in zichzelf natuurlijk niet oplossen. Die gaat alleen zorgen dat je niet vastloopt in een rode eekhoorn of zo die ineens opduikt als je bijna je eerste schop in de grond wil zetten. En dat is wat we proberen te doen.

De voorzitter: Helder. Mevrouw Hoek.

Mirjam Sterk: Dank u, voorzitter. Ik heb even een vraag aan de gedeputeerde naar aanleiding van de vraag van de Partij voor de Dieren zojuist. Zij vroeg om de bevestiging wat de wolf betreft. Vandaag staat in de krant dat de wolf in Utrecht-

De voorzitter: Mevrouw Hoek, het gaat over aanvullende vragen die u aan het GS stelt. Dus geen nieuwe vragen. Dus wat is uw aanvullende vraag met betrekking tot-

Mirjam Sterk: Het is in het verlengde van de vraag van de Partij voor de Dieren en het antwoord van de gedeputeerde, daar heb ik een reactie op.

De voorzitter: Als u het kort en krachtig houdt.

Mieke Hoek: En mijn vraag is heel kort, is dit besluit genomen vanuit de provincie of uit het verzoek van de Zoogdiervereeniging?

De voorzitter: Mevrouw Sterk.

Mirjam Sterk: Ik vind het eerlijk gezegd echt een beetje buiten beleidsprogramma. Maar wij hebben in de Staten vaker aangegeven dat wij graag de wolven willen zenderen om in de gaten te krijgen wat hun gedrag is. En de eerste stap hebben we daarnaartoe gezet en dat is iets wat wij zelf hebben geïnitieerd.

De voorzitter: Inderdaad, het gaat niet over de wolf, het gaat hier vandaag over natuur. Daar is inderdaad de wolf een onderdeel van. Ik heb dit even toegelaten. Ik geef meneer De Jong tot slot even het woord voor een interruptie.

Amos de Jong: Dank, voorzitter. Twee vragen, want ik was benieuwd of het kopje biodiversiteit al dan klaar was. Want wij hadden gevraagd naar een reactie op het concept biodiversiteit sturend en ook de Europese biodiversiteitsstrategie. Dus ik zou op die twee zaken nog wel graag het antwoord dan zien. En over SMP's, ik vind het wel opvallend dat er nu wordt gesteld dat die zelf dan niet de oplossing gaan bieden, maar het wordt wel een beetje als zodanig gepresenteerd. Wij maken ons net als de Partij voor de Dieren echt wel ernstig zorgen over hoe we die Staat van Instandhouding echt gaan bewaken. Dus de vraag is dan aan de gedeputeerde om dan goed aan de Staten mee te geven waar de maatregelen die moeten leiden tot die Staat van Instandhouding voor ons goed te monitoren zijn.

De voorzitter: Helder. Het is Partij voor de Dieren. En mevrouw Sterk, aan u het woord.

Mirjam Sterk: Dan wil ik wel een toezegging doen. Die eerste vraag die u stelt, herken ik niet in de vragen die ik heb opgeschreven. Het lijkt me goed om dat even schriftelijk dan te doen rond de biodiversiteit. Die kan ik niet helemaal plaatsen.

De voorzitter: Helder. U vervolgt.

Mirjam Sterk: Ik heb dan nog drie losse vragen, want dan ben ik klaar met dit blokje. Hoewel die ook nog wel een beetje onder de biodiversiteit vallen. Dat ging over de invasieve exoten van de VVD. Daarover staat ook een kader in de omgevingsvisie. En we zullen dat ook doorvertalen in het uitvoeringsprogramma en we zullen daar ook de intensivering van de bestrijding van invasieve exoten meenemen. Dat heb ik volgens mij ook al eerder in deze commissie toegezegd, maar dat wordt daar dus in meegenomen. En dan de zoenwaterzweefvlieg als 42ste icoonsoort, speciaal voor de ChristenUnie. Die icoonsoorten worden herzien in het beleidsprogramma natuur en wij laten ons even graag inspireren door de zoenwaterzweefvlieg daarbij. En ten slotte was er ook nog een vraag van de VVD over natuurbrandpreventie, dat dat wel een steviger kader mag hebben. Ik ga daar nog even naar kijken. Volgens mij zit het goed in het beleidsprogramma natuur en het zit ook natuurlijk expliciet in het Strategisch bosbeleid. Daar hebben we het ook- Maar goed, ik snap ook wel de wens dat dat gewoon een belangrijk onderwerp is met het grote bosgebied wat wij in onze provincie hebben. Voorzitter, dan kom ik bij mijn laatste punt. Dat is het Strategisch bosbeleid. Daar werd gevraagd door de VVD met hoeveel geld we nou precies kunnen voldoen of nodig hebben om aan onze inspanningsverplichtingen te voldoen. Wij kunnen in ieder geval de voorkomende drie jaren daarop vooruit. En er ligt natuurlijk ook een motie nog van Volt op dit punt en daar komen we ook nog op terug. En het is inderdaad een

inspanningsverplichting, het is geen resultaatsverplichting. Ik hecht er wel aan om dat even te onderstrepen, want als het een resultaatsverplichting is dan moet je ook echt daar voldoende middelen voor hebben. En we zijn daar zoveel mij steeds helder over geweest, ook bij het vaststellen van het Strategisch bosbeleid. Dan de financiering buiten de NNN, was een vraag van UtrechtNu! We hebben natuurlijk met opzet die verschillende categorieën aangebracht en we zien ook dat er meer kansen zijn buiten de NNN. En wij zijn ook in gesprek met LVVN om daar ook wel voldoende financiering dan voor te krijgen. Juist omdat we ook zien, ook TBO's, die vinden het ook ingewikkeld om dat in hun eigen gebieden te realiseren en er liggen juist wel die kansen om dat buiten de NNN te doen. En er zijn ook wel mogelijkheden, begreep ik, om via het subsidiestelsel daar mogelijk ook nog financiering voor te geven. Maar daar hebben we wel beperkte middelen. Dus in dat opzicht is het een mogelijkheid, maar het wil niet zeggen dat we dan ook het geld daarvoor hebben. Dan was er ook een vraag, we moeten natuur juridisch verankeren. Volgens mij vraagt dat ook nog wel een discussie in de Staten, maar is dat eigenlijk ook iets wat volgens mij hoort bij een discussie in Den Haag. Omdat ik denk dat dat zo'n fundamenteel gesprek is dat dat niet hier thuishoort op deze agenda. Maar dat is natuurlijk aan u. En ik had iets opgeschreven een vraag van de PvdA over bosbeleid, maar ik snap even niet meer welke vraag dat was.

De voorzitter: Misschien kan de PvdA even een verduidelijking geven.

Wilma de Boer-Leijnsma: Ik ben al naarstig aan het zoeken, maar ik zie ook geen vraagteken in mijn eigen - Ik zal nog even kijken. Als het heel dringend is, dan laat ik het weten.

Mirjam Sterk: Voorzitter, ik heb mijn best gedaan om alle vragen te beantwoorden. Het waren er heel veel. Ik heb geprobeerd om ze te categoriseren, maar ik kan me voorstellen dat iemand soms nog vindt dat er iets meer antwoord op-

De voorzitter: Dan gaan we dat nu even testen, om te kijken of er binnen de commissie nog vragen zijn die niet beantwoord zijn. Ik zie zes fracties die de vragen nog niet beantwoord zijn.

Mirjam Sterk: Voorzitter, mag ik? Ik zie de hand van de SGP; ik ben vergeten die fractie te beantwoorden. Ik kan me voorstellen dat u zegt, mijn vragen zijn nog helemaal niet beantwoord. Het blad. Er staan een aantal dingen op. Want u had een vraag over die Staat van Instandhouding. En u zegt, ik mis eigenlijk die natuurlijke habitats die natuurlijk impact hebben op de Staat van Instandhouding. Maar zoals ook al in de technische vragen aangegeven, de kwaliteit van het leefgebied wordt wel meegenomen bij de beoordeling van de Staat van Instandhouding. Dus dat heeft gewoon een plek. Dus daar kunnen we over blijven meningsverschillen, maar volgens mij is dit zoals het is. U zegt, we zouden het natuurstelsel veel meer prestatiegericht moeten maken. Ik denk dat ik uw vraag wel begrijp. Het natuurstelsel is iets wat waar we ons aan hebben te houden vanuit Europese regelgeving. Wat u volgens mij vooral bedoelt, is dat we ook gewoon moeten kunnen afrekenen of beheer goed plaatsvindt in gebieden en dat dat veel meer ook een soort borging moet krijgen. En dit is precies het gesprek wat ik ook bij de Bouwsteen Natuur voer namens het IPO. En wij hopen daarover niet-afzienbare tijd ook mee naar buiten te kunnen. En daarin zullen we ook in ieder geval kijken, hoe kun je inderdaad een scherper gesprek voeren op of ook beheer wat moet plaatsvinden en de maatregelen en de condities die moeten komen, ook echt daar komen. Maar daar kan ik op dit moment niet veel meer over zeggen. Dus prestatiegericht, we kunnen het systeem niet omgooien, maar we kunnen wel denk ik in de afspraken daar meer op gaan sturen.

De voorzitter: Meneer Van den Dikkenberg, u heeft nog een vraag niet beantwoord gekregen. Welke vraag is het?

Bertrick van den Dikkenberg: Een verduidelijkende vraag eigenlijk op het antwoord wat ik kreeg. Want die Staat van Instandhouding ging niet over de beoordeling van de kwaliteit van het leefgebied, maar het ging om de plaatsing van de populatiegrootte beoordeling in de natuurlijke habitat. Dat is wat de VHR van ons vraagt en dat is wat ik mis in de analyses van alle 21 soorten en hoe de populatie het doet in de natuurlijke habitat.

De voorzitter: Mevrouw Sterk.

Mirjam Sterk: Voorzitter, dat vind ik nogal een technische vraag, om heel eerlijk te zijn. Dus ik ga daar even schriftelijk op terugkomen.

De voorzitter: Mevrouw Sterk komt daar schriftelijk op terug. Even kijken. Dan ga ik het rijtje af en dan zie ik meneer Daniëls. Welke vraag is nog niet beantwoord?

Reindert Daniëls: Met name bouw gerelateerd, dus of dit bouw zal tegenhouden, al die extra soorten en de extra drempel die dat zou kunnen opwerpen. En of dat bijvoorbeeld voor polder Rijnenburg impact zou kunnen hebben.

De voorzitter: Helder. Mevrouw Sterk.

Mirjam Sterk: Wat wij natuurlijk gewoon vooral proberen te doen is dat we als we ergens bouwplannen hebben, dat we aan de voorkant goed bekijken, voor welke dieren is dit het leefgebied en wat is de impact erop als wij hier gaan bouwen? Soms is de impact helemaal niet zo groot en dan kun je dat heel makkelijk opvangen. Soms is hij wel groot en moet je aan de voorkant dus al maatregelen nemen om te zorgen dat die Staat van Instandhouding van die diersoort niet verder achteruitgaat. En dat moet je volgens mij aan de voorkant heel goed afkaarten. Hoe dat bij Rijnenburg zal gaan, daar zijn gewoon procedures voor. Dus als daar een wijk wordt gebouwd, dan zal er eerst onderzoek moet worden gedaan welke soorten daar zijn. Daar moet dan een eventueel compensatiegebied voor worden aangewezen, als het bijvoorbeeld gaat over de haas. En dan pas, als dat gebeurd is, kan ook de vergunning verleend worden om inderdaad te mogen gaan bouwen daar. Dat is de volgorde der dingen.

De voorzitter: Helder. Dan ga ik verder even het rijtje af en dan zie ik meneer De Jong van Volt.

Amos de Jong: Voorzitter, de vraag was welke vraag zij nog niet beantwoord. Ik heb inmiddels begrepen dus dat ons concept biodiversiteit sturend en die vraag naar biodiversiteitsstrategie, dat dat dan schriftelijk komt. Voor nu dan nog drie andere die niet zijn beantwoord. Eén gaat over ons voorstel om verbinden als separate strategie naast behouden, verbeteren, verbreden en versterken te doen, hoe daarnaar wordt gekeken. Tweede was de zones rondom natuur niet zijnde N-2000, om te voorkomen dat we aan het dweilen zijn met de kraan open, of dat programma daarop in kan gaan. En de laatste, we hadden om een toen gevraagd of het college het concept of het ontwerp met deze commissie wil delen voordat het ter inzage wordt gelegd.

De voorzitter: Mevrouw Sterk.

Mirjam Sterk: Ik was even afgeleid. Ik zie het ineens wel staan. U heeft het over de biodiversiteitsstrategie, Europa lezen we niks terug, waarom niet? We zullen dat in ieder geval meenemen heb ik meegekregen. Dus misschien is dat wel een korter antwoord op de vraag die ik anders schriftelijk zou moeten beantwoorden. Want heel veel hiervan is ook onderdeel geworden van de natuurherstelverordening. Dan voor wat betreft uw vraag van verbinden, die nemen we ook mee. Dat zit bij ons eigenlijk in de terminologie van versterken. Daarmee wordt eigenlijk dat verbinden ook genoemd. Maar we zullen daar in ieder geval even naar de tekst kijken. En dan moet u nog even de laatste vraag noemen.

Amos de Jong: Voorzitter, dat waren er dan twee. Die zones rondom de natuur niet zijnde N-2000, hoe anders, zijn we aan het dweilen met de kraan open? En of we het ontwerp kunnen zien voordat het ter inzage wordt gelegd.

Mirjam Sterk: Ik zit even te kijken. Want die zones rondom de Natura 2000-gebieden die zijn heel bepalend, omdat je- Nee, ik kom tot een antwoord omdat je daarmee natuurlijk die Natura 2000-gebieden op orde wil brengen. Maar als er gewoon ergens anders natuur is, bijvoorbeeld NNN, dan is het lastig om daar allerlei- Daar heb je eigenlijk geen grond om daaromheen andere dingen te gaan doen, behalve gewoon proberen om mensen die daar wonen- Bijvoorbeeld natuurinclusieve landbouw. Dat gebeurt overigens ook wel vaak in de buurt van NNN-gebieden, want daar zitten vaak ook wel boeren die daar ook juist wel meer gevoel voor hebben. Dus daar is wel oog voor. Ik zal even kijken, hoor. En daarbij helpt dat we die basiskwaliteit natuur gaan realiseren. En wat ik net al zei, de extensivering van die landbouw die zijn ook helpend daarbij, want dat vermindert uiteindelijk ook de druk factoren op natuur.

De voorzitter: Helder. Dan ga ik verder even het rondje af en dan zie ik meneer Overkleeft. Meneer Overkleeft, welke vraag is er nog niet beantwoord?

Philip Overkleeft: Het gaat om één vraag, voorzitter. Ik had een vraag gesteld, er komt een integraal plan voor kwaliteitsverbetering van bestaande natuur. Maar valt ook te lezen dat Natura 2000 van dat integrale plan geen onderdeel uitmaakt. Ik vroeg me af waarom dat is.

De voorzitter: Mevrouw Sterk.

Mirjam Sterk: Er komt inderdaad een integraal plan verhaal waar ook de Natura 2000 in terugkomt en meer detail uitwerking zal in de volgende, volgens de wet verplicht, daar zijn we nu mee bezig, beheerplannen Natura 2000 worden uitgewerkt.

De voorzitter: Helder. Dan ga ik verder met dat rondje en dan zie ik mevrouw De Boer. Mevrouw De Boer, welke vraag is nog niet beantwoord?

Wilma de Boer-Leijnsma: Hartelijk dank. Dat betreft het natuurbeleid over de sturingsinstrumenten. Als antwoord had ik gekregen dat het alleen die percelen zou betreffen, maar of dat dan voldoende is. En wat betreft het bos was ik benieuwd naar hoe de beperkte voortgang in de NNN-gebieden komt, of daar reden voor is aan te geven. En hoe dat in samenhang met het bosbeleid en de mate van de voortgang, daar had ik ook een vraag over gesteld.

De voorzitter: Duidelijk.

Mirjam Sterk: Die laatste vraag, er is juist heel veel meer samenhang gekomen in het Strategisch bosbeleid, want bos had eerder eigenlijk helemaal geen plek echt in natuurbeleid. En juist door het Strategisch bosbeleid met elkaar hier vast te stellen hebben we daar veel meer samenhang in gegeven. Dus dat is een antwoord op uw vraag. En dan uw andere-

Wilma de Boer-Leijnsma: Sorry, dat was niet echt de vraag. De vraag was de verhouding daarmee in verhouding tot de mate van voortgang. Er is natuurlijk heel beperkte voortgang.

Mirjam Sterk: Ja, maar daar hebben we het volgens mij hier al ook meerdere malen over gehad. Dat zit hem deels in dat er natuurlijk realisatie op basis van vrijwilligheid moet plaatsvinden. Dat heeft soms te maken ook met het feit dat de grond heel duur is en dat die nog niet in bezit is. Het kan soms te maken hebben met conflicterend beleid, want wij moeten ook veel weidevogelgebieden ontwikkelen. In weidevogelgebieden wil je geen bomen, want dan heb je binnenkort geen weidevogels meer. Dus dat is een stukje ingewikkelder dan zomaar zeggen, we hebben een plan, er moeten zoveel bomen bij en we kiezen een plek uit en planten die bomen daar. En dat is natuurlijk altijd het ingewikkelde met natuur. Er zijn heel veel zaken die we moeten willen, maar die zich niet altijd goed tot elkaar verhouden. En dat geldt ook voor het voor planten van bomen soms.

De voorzitter: Dan ga ik even verder kijken-

Mirjam Sterk: Voorzitter, volgens mij was toch nog een andere vraag die-

De voorzitter: Ik kijk even op de klok. We hebben nog 7 minuten, dus ik hoop dat het kort en bondig is.

Mirjam Sterk: Dat ging erover, als het gaat over de verbindingen tussen NNN-gebieden, kunnen we niet nog meer doen dan de essentiële partiële natuur? Volgens mij is dat al een heel belangrijk instrument wat we hebben om dat juist wel te kunnen versnellen. En daarnaast zal het toch ook onderdeel soms moeten zijn van een groter proces wat er in dat gebied loopt, waarbij je ook probeert om die verbinding in goed tot stand te brengen. Maar ik denk meer dan dat we daar nu al op gaan inzetten, zie ik eigenlijk niet als een versnellingsmogelijkheid.

Wilma de Boer-Leijnsma: Ik mis nog steeds die vraag over het sturingsinstrumenten dan voor het natuurbeleid. Mijn technische vraag antwoord was dat op essentiële percelen, dat dat het sturingsinstrument is. Maar is dat dan het enige sturingsinstrument en is het dan voldoende?

Mirjam Sterk: Daar geef ik u net antwoord op, mevrouw.

Wilma de Boer-Leijnsma: Dan heb ik het niet begrepen.

Mirjam Sterk: Sorry. Dus ik zeg dat als het gaat over de verbinding- Wat ik begrijp is dat u vraagt naar, hoe kunnen we die natuurgebieden beter verbinden? En hoe kunnen we daar beter op sturen, dat dat ook gebeurt? En dan geef ik aan, dat kunnen we volgens mij doen door duidelijk te maken dat die verbinding relevant is door het als een essentieel personeel natuur soms aan te merken. Want dan geef je aan dat dat echt noodzakelijk is om dat op orde te brengen. En daarvoor hebben we natuurlijk beleid waarin we ook binnenkort het sturingsinstrument van volledige schadeloosstelling in zullen zetten. En ik denk, een definitiever instrument dan dat zou ik niet zo kunnen verzinnen.

De voorzitter: Helemaal goed. Dat is het antwoord waar u het even mee moet doen, mevrouw De Boer. Ik kijk nog even verder in de ruimte. Zijn er nog vragen? Ik zie mevrouw Batteau. Welke vraag is nog niet beantwoord?

Jesseka Batteau: Ik herhaal een vraag van de heer De Jong die niet is beantwoord. Namelijk of het ontwerp-beleidsprogramma natuur nog voorgelegd wordt aan de Staten voordat hij ter inzage wordt gelegd.

De voorzitter: Mevrouw Sterk.

Mirjam Sterk: Maar er komt geen ontwerp-beleidsprogramma, er komt gewoon een beleidsprogramma natuur. Het is niet een programma wat een traject volgt met een zienswijzeprocedure. Dat doe je met het UPLG wel en dat doe je met de omgevingsvisie ook. Maar volgens mij komt er geen ontwerp-beleidsprogramma. Ik kijk eventjes of dat klopt. Dat klopt niet? Oké. Ik haal even de informatie op voordat ik iets vertel.

De voorzitter: Ik geef eerst even mevrouw Sterk de gelegenheid.

Mirjam Sterk: Misschien als er nog een andere vraag is, dan kan ondertussen eventjes de juiste informatie aan mij gegeven worden.

De voorzitter: Welke vraag is er nog niet beantwoord, mevrouw Batteau?

Jesseka Batteau: Wat voor mij nog uitstaat is in hoeverre we nu gezamenlijk, GS en PS, tot een soort programmaatje gaan komen om vragen te beantwoorden.

De voorzitter: Dat is een beetje de koppeling van de vorige vraag, dus-

Jesseka Batteau: Ja. En daarnaast ook-

De voorzitter: Ik heb u het woord niet gegeven. Dus ik zou u vriendelijk willen verzoeken om eerst te wachten tot ik u het woord geef voordat u in de microfoon gaat praten. Dus wat wilt u nog zeggen, mevrouw Batteau? Aan u het woord.

Jesseka Batteau: Dank voor het woord. Graag zou ik ook nog een bevestiging hebben over de memo, een soort resumé van wat we nu hier besproken hebben en of dat inderdaad ook richting de Staten komt.

De voorzitter: Mevrouw Sterk.

Mirjam Sterk: Hoe u wilt omgaan met de informatie die u nog nodig heeft, ook de voorbereiding op de omgevingsvisie en of dat een infosessie- Dat is natuurlijk ook een beetje aan u, wat u daar wil. Dus volgens mij is dat ook aan u om daar met elkaar over in overleg te gaan wat de behoefte zou zijn. En ik heb aangeboden daarbij natuurlijk te willen ondersteunen, want ik heb daar ook belang bij natuurlijk dat we die informatie goed geven. Dus ik vind het moeilijk om daar- Ik ga daar niet een memo voor aanleveren, want dat is volgens mij een vraag die bij u vandaan komt. Wat mij wordt gezegd, en ik lees het dan maar even gewoon voor, is dat er komt inderdaad een ontwerpprogramma dat er inzage wordt gelegd. In de procedure past het echter niet om het ontwerp aan PS voor de terinzagelegging te sturen, maar via een Statenbrief komt het ontwerpprogramma in de commissie tijdens de terinzagelegging en daarop kunnen jullie dus gewoon reageren. En het past ook in de afspraken die we met elkaar hebben gemaakt over hoe we samenwerken met elkaar. En dat staat in de afspraken rond hoe je omgaat hier met de stukken in de Staten.

De voorzitter: Helder. Wij hebben alle vragen beantwoord gekregen die gesteld zijn. Dus hiermee sluit ik de eerste termijn af. Ik kijk naar de klok. Het is 12.57 uur. Er komt nog een tweede termijn. Ik wil graag de commissie aangeven dat het wat mij betreft geen probleem is om even 5 minuten of 10 minuten langer door te gaan, zodat de commissie in ieder geval, laat ik zeggen qua meerderheid, een vervolg kan hebben met betrekking tot dit onderwerp. Dus als de commissie het daar ook mee eens is en ik kijk even rond, dan kunnen wij nog even doorgaan. Meneer Schipper.

Tim Schipper: Dat maar doen. Als ik naar de klok kijk, dan hebben de fracties samen nog zo'n 52 minuten over. Dus dat-

De voorzitter: Uiteindelijk, u gaat over uw eigen tijd. En ik probeer het allemaal een beetje in orde te houden. Dus wij gaan nu door met de tweede termijn en ik kijk eventjes welke fracties er het woord willen. Ik zie meneer Van Dieren, ik zie meneer Van den Dikkenberg, ik zie mevrouw Hoek. Ik heb een korte opmerking voorzitter.

Mirjam Sterk: Voor sommige partijen is het deze ochtend, deze middag en deze avond. En het is nu eigenlijk lunchtijd. Ik vraag aan u of u wel een eindtijd wil zeggen-

De voorzitter: 13.10 uur gaan wij stoppen.

Mieke Hoek: Dank u wel.

Arne Schaddelee: Sorry, voorzitter, maar dat is natuurlijk niet haalbaar. Volgens mij moeten we gewoon een volwassen tweede termijn kunnen doen, anders wordt het een bende hier. Dan gaat de helft heel ontevreden naar huis.

De voorzitter: U heeft een ordevoorstel? Wat is uw ordevoorstel?

Arne Schaddelee: Om gewoon een fatsoenlijke tweede termijn te hebben, ook omdat er bij een deel van de fracties heel erg veel onvrede is over het proces. Dat is verwoord. Als we dan nu ook de tweede termijn gaan afraffelen, moeten we niet doen. Mijn voorkeur is de tweede termijn gewoon volledig-

De voorzitter: En wat is uw eindtijd?

Arne Schaddelee: Zolang als dat we nodig hebben.

De voorzitter: Helder. Uw ordevoorstel is, ik wil eerst dit ordevoorstel hebben. En op basis van dit ordevoorstel gaan we kijken of er meerderheid is. Als daar een ander ordevoorstel is, dan krijgt u zo meteen het woord voor een ander ordevoorstel. Meneer Schaddelee heeft een ordevoorstel en het ordevoorstel is dat de eindtijd niet 13.10 uur is, maar de eindtijd is totdat iedereen klaar is met dit met dit onderwerp. Ik kijk eventjes. Alle fracties die het eens zijn met dit ordevoorstel hoor ik graag één persoon die de hand opsteekt. Ik zie zes partijen. Zeven partijen, acht partijen. Dat is een meerderheid, dus dat betekent dat de commissie door wil gaan na 13.10 uur. En dat gaan we dan ook doen. Dan ben ik verder- Meneer Van Dieren, meneer Van den Dikkenberg. Ik zie mevrouw Hoek. Wie wilde nog meer in de tweede termijn het woord? Dat is meneer Draisma, mevrouw Van Gilse, meneer Schaddelee, meneer De Jong. Dat was hem? Verder niemand? Ik kijk even naar meneer Van Dieren. U had ook een ordevoorstel.

Gijs van Dieren: Nee, ik wilde weer te snel stemmen.

De voorzitter: Wat zegt u?

Gijs van Dieren: Ik ging weer te snel stemmen over meneer Schaddelee's voorstel.

De voorzitter: Daar heeft u nou vandaag al een keer- Helder. Ik zie dat er zeven partijen nog een tweede termijn willen en dan begin ik met meneer Van Dieren. Aan u het woord.

Gijs van Dieren: Desondanks mijn voorstel hou ik het wel kort. Het belangrijkste vind ik nou eigenlijk de discussie die naar mijn mening niet helemaal afgemaakt is over wat nou de plek is van deze vergaderingen die we met zijn allen gehad hebben. En ik wilde eigenlijk even in de groep gooien de rol van de andere fracties. Gezien het dilemma dat GS een interpretatie maakt van wat wil PS dat meegenomen wordt en het feit, zoals meneer De Jong aanstipt, dat we het toch niet allemaal met elkaar per se eens zijn over alles, of het nou verstandig is om gewoon met zijn allen wat algemene richtinggevende moties op te stellen voor dit beheerprogramma, zodat er in ieder geval een papertrail is over wat de Staten daadwerkelijk vond, wat we dan af kunnen zetten tegen wat we uiteindelijk terug zien komen in de omgevingsvisie. Dus ik ben benieuwd wat men daarvan vindt.

De voorzitter: Dank. Ik kijk even rond. Ik zie niemand die daarop wil reageren. Meneer De Jong wil daarop reageren. Meneer De Jong.

Amos de Jong: Voorzitter, misschien even voor de duidelijkheid dan. Dus er wordt nu voorgesteld om het dan via een serie moties te doen, maar dit is geen Statenvoorstel, dus dan zouden het agenderingsmoties worden, denk ik. Frank knikt en dat is altijd fijn. Dan weet ik dat ik procedureel goed zit. Dus er wordt voorgesteld een aantal agenderingsmoties daarvoor in te dienen.

De voorzitter: Dat zou dan zijn voor de volgende commissievergadering. Andere partijen die nog op meneer Van Dieren willen reageren? Meneer Van den Dikkenberg.

De heer Van den Dikkenberg: Voorzitter, ik zou eigenlijk willen voorstellen om toch een kaderstellend voorstel te maken voor de Staten conform de werkwijze. De gedeputeerde zijn na beantwoording dat het conform de werkwijze was zoals het nu liep. Dat is volgens mij niet zo. En ik zou willen voorstellen om toch een kaderstellend Statenvoorstel te vragen en daar ook kaderstellend als Staten uitspraken over te doen. Want ik vind de huidige beantwoording, ik heb nog een aantal thema's niet gehoord over betaalbaarheid versus aantrekkelijkheid en dat soort dingen. Dat zijn volgens mij zaken waar we zelf uitspraken over moeten doen.

De voorzitter: Laten wij dit ordevoorstel aan het eind, als alle partijen in de tweede termijn geweest zijn, laten we die voorstellen- Als u dat ordevoorstel wil doen, kan u dat aan het eind van deze tweede termijn doen, zodat iedereen eerst even het woord hebben gehad met betrekking tot de tweede termijn. Dan kijk ik naar meneer Van den Dikkenberg, want u bent aan de beurt voor de tweede termijn.

Bertrick van den Dikkenberg: Voorzitter, dan zou ik dat voorstel bij deze willen doen in mijn tweede termijn.

De voorzitter: Dat kan. De commissie kan een nadere kaderstelling vragen. Dus zou u concreet nog even voor de commissie willen geven, wat is uw ordevoorstel?

Bertrick van den Dikkenberg: Voorzitter, mijn ordevoorstel is om te besluiten dat er een Statenvoorstel nodig is met de kaderstelling natuur conform onze eigen werkwijze. En die zo spoedig mogelijk te behandelen om zo min mogelijk vertraging te hebben.

De voorzitter: Helder. Dit is het ordevoorstel van de SGP. Ik kijk eventjes per fractie wie daar het mee eens is. En de vertegenwoordiger van die fractie kan de hand opsteken als die dit ordevoorstel omarmt. En mevrouw Van Elteren heeft een-

Marjolein van Elteren: Ik wil niet preventief gaan stemmen, vooraf gaan stemmen, maar ik wil toch even verhelderen. Want ik heb eigenlijk op dit moment niet duidelijk wat dit nou precies doet met het gehele proces in de tijd. En daar zou ik graag wel eigenlijk een reflectie op willen horen. Als wij dit nu gaan doen met zijn allen, wat betekent dat inderdaad dan voor de vaststelling van de stukken? En hoe kan dat nog worden meegenomen? En dat heb ik op dit moment niet scherp, dus dat vind ik ook lastig om er dan-

De voorzitter: Ik begrijp wat u bedoelt. En ik voel hier als voorzitter een beetje een soort patstelling tussen het een en het ander. En ik moet u eerlijk zeggen dat ik een beetje door de bomen het bos niet meer zie met betrekking tot wat wij precies juridisch en technisch en tijd-technisch, et cetera, kunnen gaan doen. Dus ik ben even benieuwd naar, hoe gaan we dit nu verder doen? Dus ik wil heel even een schorsing aanvragen, voor mezelf en voor de griffie, met betrekking tot dit onderwerp. Dus ik schors de vergadering even voor een aantal minuten.

Arne Schaddelee: Voorzitter, mag ik daar nog een even een voorstel op doen? Want is het dan voor u als voorzitter niet helpend als wij onze inbreng even kunnen meegeven en onze overwegingen? Want ik denk dat heel veel fracties hier een overweging bij hebben die ze graag aan u meegeven, voordat we-

De voorzitter: Dat had ik ook al aangegeven met betrekking tot het eerste voorstel van meneer Van den Dikkenberg. Maar meneer Van den Dikkenberg die heeft besloten om in zijn termijn het ordevoorstel te doen. Dan moet ik als voorzitter dit ordevoorstel aan de commissie doorgeven. Op het moment dat meneer Van den Dikkenberg zegt, ik ga dit ordevoorstel pas aan het eind doen, dan kan ik de rest even het woord geven. Dus meneer Van den Dikkenberg-

Wilma de Boer-Leijnsma: Voorzitter, ik heb nog een ander probleem, want het is nu buiten de tijd. Ik heb zo meteen een andere afspraak. Er zijn misschien meer mensen die dat hebben. Dan gaat u dan straks een telling doen op basis van dat niet alle fracties aanwezig zijn. Daar heb ik toch wel wat problemen mee. Omdat het ook buiten de tijd is.

De voorzitter: Wij gaan een telling doen op basis van de fracties die er zijn. Want dat staat in het reglement.

Wilma de Boer-Leijnsma: En dan doet u dat buiten de vergadertijd en dan is er een aantal fracties niet. Daar heb ik toch wel bezwaar op tegen.

De voorzitter: Mevrouw De Boer, ik wil u er toch op attenderen dat het ordevoorstel om deze vergadering te verlengen met meerderheid is aangenomen. Dus dat betekent ook dat deze vergadering niet eindigt om 13.00 uur, maar tot het einde van dit onderwerp. Ik ga even schorsen en dan zijn wij over een aantal minuten terug. De schorsing is beëindigd. Ik heb net even overleg gehad met de heer Van den Dikkenberg. En de heer Van den Dikkenberg die heeft akkoord gegeven dat we eerst de tweede termijn verder gaan met de fracties die nog inbreng willen leveren in de tweede termijn. En dan kijk ik naar meneer Draisma. Meneer Draisma, aan u het woord.

Arjen Draisma: Dank u wel, voorzitter. Om verder te gaan wil ik reageren op de inbrengen van de fracties en dan proberen dat zo snel mogelijk te doen. De VVD had het ook over het bosbeleid en de financiering daarvan. Wij hebben aangegeven wel bereid te zijn om te kijken of vormen van voorfinanciering mogelijk is. Dus financiering voor hoeft voor ons niet het hangpunt te zijn op het Strategisch bosbeleid. De BBB die heeft aangegeven dat een grond voor de

voedselproductie niet mag verdwijnen. Volgens mij staat ook iets dergelijks ook al iets bij de wijzigingen van de omgevingsvisie. Dus volgens mij wordt er wel rekening mee gehouden, maar dat is dat punt. Dan ChristenUnie, Soesterberg en 2000. Dat vinden wij een stap te ver, denk ik, gaan. Het is al NNN-gebied. Heeft al een beschermde status en wordt al goed beheerd. En wij zijn we overzien de effecten van de externe werking nog niet daarin, dus daar zullen we nog niet in mee gaan.

De voorzitter: U heeft een interruptie van de heer Schaddelee.

Arne Schaddelee: Dank u wel, voorzitter. Want op zich volg ik wat de heer Draisma zegt. Tegelijkertijd hebben we net bijvoorbeeld de PVV horen zeggen, nee, wij moeten alleen maar focussen op Natura 2000-gebieden, want die hebben externe werking en dat vinden we vanuit het Rijk belangrijk. Als dat de lijn wordt van partijen en als dat ook bij de financiering de drijvende kracht wordt, dan denk ik, laten we zorgen dat we juist zo'n vliegbasis Soesterberg zo hoog mogelijk positioneren. Want des te meer kans maken we om daarin onze natuur te beschermen en daar middelen ook voor te krijgen, ook vanuit het Rijk bijvoorbeeld.

De voorzitter: Helder.

Arjen Draisma: Daar kijken wij dan wel anders tegenaan. We hebben niet zo van, beetje alle nachtwakerstaat. Wij focussen op een paar NNN-gebieden en de rest laten we liggen. Wij vinden het juist wel belangrijk dat we die natuurinclusiviteit ook in het landschap krijgen en ook in de steden. Dus wij gaan meer voor die bredere optie.

De voorzitter: U vervolgt.

Arjen Draisma: Wat betreft definities landbouwinclusieve natuur of natuurinclusieve landbouw hebben wij als CDA niet echt een eigen definitie. In de conceptnota ruimte staan daarvoor definities en wij hanteren daarvoor de gangbare definitie. En wat het dan precies is, doe ik dan wel verder in de wandelgangen, maar anders zijn we misschien ook een half uur verder. Dan PvdA, natuur als buffer voor klimaatverandering. Natuurlijk denk ik in eerste instantie, natuurlijk, maar in tweede instantie denk ik ook wel, met name ook bijvoorbeeld de uiterwaarden en die gebieden, ik denk dat dat wel nog wat inkadering vereist. Dus ik weet niet exact waar jullie op doelen, maar daar willen we wel graag misschien aan meedenken. Dan Volt, heb ik natuur als rechtspersoon. Dat is landelijk, maar volgens mij heeft natuur in het bestuursrecht de meeste de beste positie, want in het bestuursrecht moet altijd de rechtspersoon belanghebbend zijn en voor natuur kan iedereen opkomen en voor zijn. Dus iedereen kan een procedure starten als zij hij of zij denkt dat natuur geschonden wordt. Dus val niet in je eigen zwaard, denk ik daarmee. Pas daarmee op. GroenLinks had het over zonering van beschermde habitats of diersoorten of rustgebieden. Wij kunnen daar ook wel in meegaan. En dat is denk ik ook wel het punt voor het CDA naar die omgevingsvisie toe. Wij willen echt af van het hele starre onderscheid tussen natuur en landbouw. Er staat bijvoorbeeld bij de wijzigingen omgevingsvisie voorstel, nieuwe NNN is alleen natuur. Dat vinden we heel star. Daar zouden we misschien ook wel benadering met landbouw in willen of functies. Hetzelfde geldt bijvoorbeeld bij dat Strategisch bosbeleid. Als je bos maakt, dan moet het ook gelijk bos worden. Terwijl op heel veel landbouwgrond worden gewoon bomen geplant. Dus wij willen meer naar samenleving waarin natuurinclusiviteit echt ook een rol krijgt en ook in de ruimtelijke sfeer de bestemmingen. Hier wilde ik mee afsluiten.

De voorzitter: Dank u wel. Dan geef ik het woord aan mevrouw Van Gilse.

Juliëtte van Gilse: Dank voor het woord. Ik zal eerst dan even over het oorspronkelijke ordevoorstel. Uit mijn eerste termijn bleek al dat ik het voorleggen van een Statenvoorstel met betrekking tot dit programma of de kaderstelling lastig vind. Ik snap aan de ene kant dat de kaderstelling al verwerkt wordt in de omgevingsvisie en -verordening op dit moment. Aan de andere kant vind ik die ik tot nu toe in de bijlage heb gelezen bij de Statenbrief van ROW, die dus voorlopig ook nog geen Statenvoorstel is, nog niet heel duidelijk een volledig of geheel aan kaderstelling voor dit programma vormen. Dus ik ben benieuwd of dat dan wellicht of nog komt of kan worden gemaakt door middel van een memo of begeleidende brief of iets dergelijks. Vervolgens over de inhoud. De discussie over die toegankelijkheid voor inwoners voor onder andere recreatie wordt ook doorverwezen naar de omgevingsvisie. Ik vind juist dat het in een document als gewoon de kaderstelling heel erg past, omdat het echt een uitgangspunt is voor hoe je omgaat met natuur en recreatie en de toegankelijkheid ervan. Daarnaast wordt er sowieso ook wel meer verwezen wat ik gewoon graag in een duidelijke kaderstelling voor dit natuurprogramma zou willen zien. En dat is ook over de invasieve exoot, hoe daarmee om wordt gegaan. En dus ook de natuurbrandpreventie wordt verwezen naar het bosbeleid. Maar daar staat het eigenlijk ook vooral alleen genoemd en niet echt een kader gesteld of hoe daar echt mee om wordt gegaan. En hier in dit document staat eigenlijk alleen dat erop wordt samengewerkt met partners. Dus ik wil wel nogmaals vragen om ook die wat meer duidelijk en als kader mee te nemen.

De voorzitter: Dank. Dan ga ik over naar meneer Schaddelee.

Arne Schaddelee: Dank u, voorzitter. Eerst maar even over het proces. Dat voelt voor mij een beetje als een soort kip-ei discussie. En omdat we daar nu niet uitkomen, weigeren we maar een ei te leggen. Voorzitter, dan weten we één ding zeker, dan hebben we volgend jaar en geen kip en geen, dus dan zitten we helemaal zonder. Dus ik zou er heel erg voor pleiten om nu echt gewoon het te leggen en af te wachten hoe de besluitvorming verder gaat lopen, ook met de omgevingsvisie. Dan nog vijf korte inhoudelijke punten. Eerst dank aan het college voor de toezegging de zoenwaterzweefvlieg toe te voegen aan de lijst met Utrechtse iconsoorten. Dan landbouwinclusieve natuur. Wij zijn er kritisch op dat dat zou gaan leiden tot exploitatie van natuur. Dus laten we geen verdienmodel maken van de natuur, zeg ik richting VVD en CDA. De PVV wil geen kop op landelijke wetgeving en willen focussen op Natura 2000, ook vanwege de beperkte middelen. Ik zei net al richting CDA, dat bevestigde ons juist in ons punt dat we van Soesterberg Natura 2000 zouden willen maken. En welkom aan het CDA, dat ze geen nachtwakerstaat willen. Welkom in het kamp. Daar zit de ChristenUnie ook al heel lang in. Want je kan inderdaad niet alles overlaten aan het maatschappelijk middenveld, dat ze dat oplossen. Dus ik ben er juist voor dat we als overheid hier wat meer sturend in zijn. De SGP die zegt, een hoge beleevingswaarde vinden we minder belangrijk dan goed beheer en onderhoud. Naar ons idee is dat een beetje een valse tegenstelling, want volgens mij moet je gewoon aan allebei kunnen werken zonder dat dat ten koste gaat van het een of het ander. En dan tot slot het punt over de natuur als rechtspersoon, waar Volt mee kwam. Ik ben het eigenlijk wel eens met het CDA. Het gevaar kan zijn dat je de stem van de natuur juridisch daardoor niet een sterkere, maar juist een zwakkere positie geeft.

De voorzitter: Dank. U heeft een interruptie van de heer Van den Dikkenberg.

Bertrick van den Dikkenberg: Voorzitter, dank. Twee vragen eigenlijk. De heer Schaddelee die geeft aan in zijn betoog, het is een beetje een kip-ei verhaal. Straks heb je geen kip en heb je geen ei. Maar hoe kijkt de heer Schaddelee naar de positie van de Staten? Want tot dusver is het alleen het meenemen van eventueel argumenten die hier in de zaal gewisseld worden door GS, wat de graadmeter is om kaders te hanteren. En dat is tot en met vaststelling van de omgevingsvisie zo, dat het alleen meegenomen wordt. Want 29 oktober bijvoorbeeld is ook alleen een Statenbrief, is ook geen Statenvoorstel waarin de Staten kaderstellende uitspraken doen. Hoe kijkt u naar de positie van de Staten?

De voorzitter: Meneer Schaddelee.

Arne Schaddelee: Dank, voorzitter. Ik had het idee dat het college daar een beetje buiten zijn boekje ging, want ik vind dat een interessante vorm van omdenken, dat wij mogen meedenken en dat het college dat meeneemt. Het is natuurlijk andersom. Wij als Staten stellen hier de kaders en dat heeft het college mee te nemen en te verwerken en daarnaar te luisteren. Dus wij nemen het college mee in onze gedachtevorming en het college werkt dat vervolgens uit. Dus volgens mij zijn we het op dat punt met elkaar eens.

De voorzitter: Helder. Ik wil toch graag heel eventjes het verhaal van meneer Schaddelee even afdoen voordat er nog mogelijkheid is tot één interruptie in het kader van de tijd. U was klaar met uw betoog? Ja. Dan hebben we nog twee mensen die een interruptie willen plegen. En ik had meneer Daniëls zijn hand als eerste gezien. Meneer Daniëls.

Reindert Daniëls: Als het aanwijzen van gebieden tot Natura 2000 als middel gebruikt wordt om meer geld binnen te krijgen, is het volgens u dan misschien een idee om de hele provincie tot Natura 2000-gebied te verklaren?

De voorzitter: Meneer Schaddelee.

Arne Schaddelee: Voorzitter, dit zegt misschien iets over de manier van politiek bedrijven door de PVV, maar ik wil daar niet in meegaan. Wij nemen gewoon de inhoud serieus. Op basis van de inhoud zijn er heel veel hele goede argumenten om van Soesterberg Natura 2000-gebied te maken en het feit dat sommige partijen ervoor pleiten om alleen maar op Natura 2000-gebieden te focussen onderstreept dat.

De voorzitter: Helder. Meneer De Jong van Volt.

Amos de Jong: Voorzitter, ik dacht ik reageer nog even wat de ChristenUnie en CDA eerder ook zeiden over de natuur als rechtspersoon erkennen. Maar ik zie ook voor ons fronsen en in die tijd is het ingewikkeld. Dus ik wil het inderdaad wel uitstellen, maar met één opmerking plaatsend, voorzitter, dat natuurlijk het doel is om vanuit meer een ecocentrisch begrip te gaan kijken naar de wet. En dat er ook namens natuurelementen kan worden geprocedeerd en dat lijkt me een versterking van de rechtspositie, niet een verzwakking.

De voorzitter: U heeft al fantastisch een begin gemaakt van uw tweede termijn, dus gaat u verder.

Amos de Jong: Dank, voorzitter. Ik heb heel weinig tijd over, dus ik ga even snel spreken. Volt heeft gekeken naar die wijziging op de omgevingsvisie, dat onderdeel natuur waar onze kaderstelling dus in staat, zien we toch ook wel veel vooruitschuiven, uitstellen en minder scherp en meer naar de intentie. En daar zijn we echt heel kritisch op. Zullen wij wel met moties gaan volgen, als dat kan. Nogmaals noem ik het concept biodiversiteit sturend. We hopen dat daar een reactie op komt en dat daar echt body aan kan worden gegeven in het nieuwe natuurplan. En met de omgevingsvisie is wel voor de ter inzagelegging een concept van een ontwerpgedeelte. Ik zie niet zo goed waarom dat hier niet zou kunnen. En tot slot, voorzitter, die rol van klimaat kan echt heel veel duidelijker, ook in het natuurbeleid, en daar zouden we het colleges tot willen oproepen.

De voorzitter: Helder. Dan heb ik u allen- Ik zie nog, maar u heeft niet als eerste uw hand opgestoken. Want meneer De Jong is de laatste die een tweede termijn hand heeft opgestoken. Dus op het moment als u dat niet doet en u doet dat nu, dan kan dat helaas niet meer. Dus dat betekent dat u de volgende keer beter moet opletten op het moment dat ik aangeef dat de tweede termijn komt en dat de mensen dus de hand moeten opsteken op het moment dat je een tweede termijn wil.

Philip Overkleef: Voorzitter, als ik mag. De procesvraag die voorligt maakt in eerste instantie geen deel uit van die tweede termijn waarop wij op dit moment-

De voorzitter: Nee, het ging niet over het proces. Het ging over het voorstel van meneer Van den Dikkenberg.

Philip Overkleef: Dat bedoel ik.

De voorzitter: Op basis daarvan heb ik gezegd, laat eerst de rest van de commissie de tweede termijn doen. Toen heb ik het helemaal geïnventariseerd en meneer De Jong was de laatste die zijn hand opstak. En kan dan terugkijken op het moment dat u daar tijd voor heeft.

Wilma de Boer-Leijnsma: Ik geloof u helemaal. Ik kan er wat van vinden, maar-

De voorzitter: Dan zijn alle fracties geweest die zijn of haar hand hebben opgestoken voor de tweede termijn. En dan komen wij weer terug bij het voorstel van de heer Van den Dikkenberg, tenzij mevrouw Sterk nog een laatste toevoeging of iets wil zeggen.

Mirjam Sterk: Het enige wat ik u nog zou kunnen doen toezeggen, is dat wij in een memo nog even uitleggen wat nou precies de procedure is. Ik hoor die vraag een beetje bij de VVD, waarom er nou voor deze procedure is gekozen en hoe dat dan past bij jullie werkwijze. Maar dat is het enige wat ik volgens mij op dit punt nog zou kunnen ondersteunen.

De voorzitter: Dus resumé, u stuurt een belofde memo. U heeft ook aangegeven dat de sessie in december daar volledig gebruik van gemaakt kan worden. Dus dat is vanuit GS de beloftes die er zijn. Ik geef het woord graag aan de heer Van den Dikkenberg of hij het voorstel wil doen of dat hij- Voordat ik bij mevrouw Batteau ben, wil ik eerst dit even afgekaart hebben met meneer Van den Dikkenberg. Meneer Van den Dikkenberg.

Bertrick van den Dikkenberg: Voorzitter, ik heb nog maar één seconde. Het voorstel staat gestand. Ik heb een buitengewoon wrang gevoel bij de wijze waarop we met kaders omgaan en dat we kaders kunnen meegeven, eventueel worden meegenomen of niet. Dus dat voorstel staat.

De voorzitter: Mevrouw Batteau.

Jesseka Batteau: Nu dat voorstel nog staat, is het voor onze fractie belangrijk om te weten wat voor consequenties dat heeft in de planning. Want dat is nogal belangrijk voor het wel of niet meegaan in dit voorstel. Dat zou ik toch even aan de gedeputeerde willen-

Mirjam Sterk: Voorzitter, daar wil ik graag in mee- Dat kan ik nu zo niet zeggen. Het geeft in ieder geval uitstel, want dat heb ik volgens mij aan het begin vrij duidelijk gezegd, dat we heel graag nu uw opmerkingen mee willen nemen in- U kunt het ook alsnog doen gewoon bij de commissie ROW, want ook daar gaat het over de kaders voor natuur. Dus dat zou ik ook zeker adviseren. En alles wat wij doen nadat het ontwerp wordt vastgesteld, betekent gewoon dat dus in de ter inzagelegging de kaders die dan misschien later weer worden aangepast, niet worden meegenomen en dat mensen daar dus ook niet op kunnen reageren. Dat is volgens mij het verhaal. Maar ik kan me voorstellen dat het helpt als we even dit allemaal goed op papier zetten, zodat het echt ook heel duidelijk is wat dit betekent.

De voorzitter: Helder. Dan kom ik nu aan bij het voorstel van de heer Van den Dikkenberg, waarin hij voorstelt dat het een Statenvoorstel moet worden. Wilt u nog een keer herhalen wat uw voorstel is voor de commissie?

Bertrick van den Dikkenberg: Ja, voorzitter, dat wil ik herhalen. Ik wil de commissie vragen of ze het met me eens is dat hier een Statenvoorstel aanvullende kaderstelling conform onze werkwijze op moet volgen, zodat we de kaders voor natuur en het beleidsprogramma natuur scherp kunnen stellen met elkaar.

De voorzitter: Helder. Ik zie dat er 14 fracties in de zaal zitten. Forum voor Democratie is er niet. Dus 14 fracties betekent dat 8 fracties de meerderheid is als dit voorstel wordt aangenomen. Dus ik wil graag per fractie één hand zien of het voorstel van de heer Van den Dikkenberg moet worden aanvaard, ja of nee. En ik zie de handen graag tegemoet. 7 fracties. Dat zijn er te weinig. Het hadden er 8 moeten zijn, dus het voorstel is verworpen. En daarmee sluit ik ook de tweede termijn af met betrekking tot dit onderwerp.

12. Sluiting

De voorzitter: En daarmee zijn we dus aan het einde gekomen van deze vergadering. Bedankt voor uw geduld en uw medewerking. De volgende vergadering van deze commissie wordt voorgezeten door mevrouw Welschen. Bij deze vergadering bespreken we een aantal andere onderwerpen. Ik sluit deze vergadering af met de woorden, je zou minstens 20 minuten per dag in de natuur kunnen doorbrengen. Tenzij je heel druk bent, dan minstens een uur. Graag tot bij de lunch en tot de volgende keer.